

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Analýza vlivu spořicíh produktů se státní podporou
na rozpočet státu**

Jana Janovská

© 2017 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jana Janovská

Podnikání a administrativa

Název práce

Analýza vlivu spořicíh produktů se státní podporou na rozpočet státu

Název anglicky

An analysis of a savings products with state support impact on state budget

---

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit vliv výše poskytovaných státních příspěvků u vybraných spořicíh produktů na státní rozpočet. Dílčím cílem teoretické části je přestavit produkty, kterými stát podporuje spoření fyzických osob na budoucí bytovou potřebu a zabezpečení na stáří. Praktická část má za dílčí cíl analyzovat zvolené spořicí produkty, seznámit s podmínkami uzavření zmíněných bankovníh produktů a uvést jejich hlavní výhody a nevýhody. Práce seznámí čtenáře také s tím, jaké výhody přinášely tyto produkty dříve, a provede předpověď budoucího vývoje.

Metodika

Obsah teoretické části je zpracován na základě studia odborné literatury, článků a legislativních úprav. Zároveň využívá poznatky z internetových zdrojů daných institucí. V teoretické části je nejprve uveden obecný popis bankovníh produktů, jež občanům umožňují spořit na budoucí bytovou potřebu a důchodovou penzi. Zmiňuje též charakteristiky, podle nichž střadatelé volí daný produkt, a činitele ovlivňující jejich výnosnost.

Praktická část je zaměřena na analýzu vybraných spořicíh produktů. Seznamuje čtenáře s aktuálními podmínkami uzavření těchto bankovníh produktů a jejich výhodami a nevýhodami. Poskytuje malý exkurz do historie zobrazující jejich oblibu v minulosti a změny ve výši poskytovaných státních příspěvků. Provádí též predikci budoucího vývoje daných spořicíh produktů v závislosti na chystaných změnách v poskytování úvěrů na bydlení. V poslední řadě analyzuje zatížení rozpočtu státu poskytovanými státními příspěvky.

Doporučený rozsah práce

60-70 stran

Klíčová slova

Spořicí produkty, stavební spoření, podpora bydlení, penzijní spoření, státní podpora, příspěvek, státní rozpočet, mandatorní výdaje, fiskální politika.

Doporučené zdroje informací

AČSS | Asociace českých stavebních spořitelů [online]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/>.
ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9.
Asociace penzijních společností ČR | APF ČR [online]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/>.
MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. Veřejné finance v teorii a praxi. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5561-8.
Ministerstvo financí ČR [online]. Dostupné také z: <http://www.mfcr.cz/>.
PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. Veřejný sektor – řízení a financování. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-936-4.
Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem.
Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.
Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Daniela Spiesová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2016

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 10. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci "Analýza vlivu spořicíh produktů se státní podporou na rozpočet státu" vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Daniele Spiesové Ph.D. za cenné rady, odborné konzultace a připomínky při vypracování mé diplomové práce.

Analýza vlivu spořicíh produktů se státní podporou na rozpočet státu

Souhrn

Předkládaná diplomová práce se zabývá spořicími produkty, které jsou významnou měrou podporovány státem, a analyzuje jejich vliv na příjmovou a výdajovou stranu státního rozpočtu. V teoretické části představuje bytovou a sociální politiku České republiky a uvádí spořicí produkty, které s touto problematikou souvisí. Patří mezi ně pouze stavební spoření, původní penzijní připojištění a současné doplňkové penzijní spoření. Tyto formy spoření jsou v teoretické části práce popsány a v praktické části následně analyzovány z různých hledisek. Práce seznamuje s vývojem státního příspěvku a se změnami, které měli zásadní vliv na chování střadatelů. Uvádí taktěž výčet výhod a nevýhod těchto produktů. Na závěr zkoumá přímý i nepřímý vliv na rozpočet státu.

Klíčová slova

Spořicí produkty, stavební spoření, podpora bydlení, penzijní spoření, státní podpora, příspěvek, státní rozpočet, mandatorní výdaje, fiskální politika.

An analysis of a savings products with state support impact on state budget

Summary

This diploma thesis deals saving products with state support and analyses their impact on the state budget. In the theoretical part presents housing policy and social policy of the Czech Republic. Provides saving products with state support. This includes building society account, earlier pension insurance and current complementary pension saving only. These forms of savings are analysed in practical part of this thesis. It introduces the development of the state contribution and introduces the changes, that affect the behaviour of savers. Presents a list of advantages and disadvantages of these products. In closing studies the direct and indirect impact on the state budget.

Keywords

Savings products, building savings, support of the housing, retirement savings, state support, contribution, state budget, mandatory expenses, fiscal policy.

Obsah

1	Úvod.....	13
2	Cíl a metodika	14
2.1	Cíl.....	14
2.2	Metodika	14
3	Teoretická východiska.....	15
3.1	Rozpočtová soustava.....	15
3.1.1	Podpora státu v oblasti sociální politiky	16
3.1.2	Podpora státu v oblasti bytové politiky	17
3.2	Stavební spoření	18
3.2.1	Princip stavebního spoření	18
3.2.2	Charakteristika stavebního spoření	18
3.2.3	Uzavření a výpověď smlouvy o stavebním spoření	19
3.2.4	Fáze stavebního spoření	20
3.2.5	Státní podpora	21
3.3	Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření	23
3.3.1	Princip III. důchodového pilíře	24
3.3.2	Charakteristika III. důchodového pilíře	24
3.3.3	Uzavření a výpověď smlouvy III. důchodového pilíře	25
3.3.4	Státní podpora	26
3.4	Faktory ovlivňující volbu produktu a jejich výnosnost.....	28
3.4.1	Charakteristiky ovlivňující volbu produktu	28
3.4.2	Činitele ovlivňující výnosnost produktu	30
4	Komparace odborných studií.....	31
5	Aplikační část.....	33
5.1	Stavební spoření	33

5.1.1	Vývoj státního příspěvku u stavebního spoření	34
5.1.2	Změny u stavebního spoření od roku 2013	34
5.1.3	Výhody stavebního spoření	35
5.1.4	Nevýhody stavebního spoření	36
5.1.5	Ukazatelé vývoje stavebního spoření	37
5.2	Doplňkové penzijní spoření	45
5.2.1	Vývoj státního příspěvku ve III. důchodovém pilíři	45
5.2.2	Změny v důchodového systému od roku 2013	46
5.2.3	Výhody spořicíh produktů III. důchodového pilíře	50
5.2.4	Nevýhody spořicíh produktů III. důchodového pilíře	52
5.2.5	Ukazatelé vývoje III. důchodového pilíře	53
6	Analýza dopadů	61
7	Zhodnocení	71
8	Závěr	77
9	Použitá literatura	79
9.1	Knižní zdroje	79
9.2	Internetové zdroje	80
9.3	Zákony	83
10	Přílohy	84

Seznam obrázků

Obrázek 1: Fáze stavebního spoření	20
Obrázek 2: Závislost mezi vrcholy investičního trojúhelníku	28
Obrázek 3: Barometr oblíbenosti spoření (k 3. čtvrtletí 2016).....	33

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj státního příspěvku u SS	34
Tabulka 2: Podíl půjčené částky a naspořené částky u SS	41
Tabulka 3: Vývoj státního příspěvku u III. důchodového pilíře.....	45
Tabulka 4: Změny v odpočtu příspěvku z daní od roku 2013	47
Tabulka 5: Změny v odpočtu příspěvku z daní od roku 2017	49
Tabulka 6: Rozdíly mezi transformovanými a účastnickými fondy.....	53
Tabulka 7: Příjmy a výdaje důchodového pojištění.....	63
Tabulka 8: Podíl mandatorních výdajů na celkových výdajích SR	67
Tabulka 9: Vývoj HDP a výdajů SR.....	69
Tabulka 10: Index fiskální demokracie	70
Tabulka 11: Zdanění výplaty prostředků v transformovaných fondech.....	95
Tabulka 12: Zdanění výplaty prostředků v účastnických fondech	98
Tabulka 13: Úrokové sazby podle časového období	100
Tabulka 14: Míra inflace od roku 1993 do současnosti.....	103

Seznam grafů

Graf 1: Počet smluv o stavebním spoření ve fázi spoření.....	38
Graf 2: Objem naspořených prostředků na smlouvách SS	39
Graf 3: Celkový objem poskytnutých úvěrů ze SS.....	40
Graf 4: Vývoj státního příspěvku u stavebního spoření	42
Graf 5: Průměrný státní příspěvek připsaný na smlouvu SS	43
Graf 6: Objem vyplaceného státního příspěvku u SS	44
Graf 7: Počet smluv o PP a DPS.....	54
Graf 8: Počet smluv PP a DPS s příspěvkem zaměstnavatele	55
Graf 9: Průměrný měsíční příspěvek účastníka a zaměstnavatele u PP a DPS	56

Graf 10: Objem spravovaných prostředků účastníků vč. státních příspěvků a příspěvků zaměstnavatele	57
Graf 11: Vývoj státního příspěvku u III. důchodového pilíře.....	58
Graf 12: Průměrný měsíční státní příspěvek k PP a DPS	59
Graf 13: Objem vyplaceného státního příspěvku u PP a DPS	60
Graf 14: Porovnání počtu smluv SS a PP k počtu ekonomicky aktivních obyvatel ČR.....	64
Graf 15: Objem naspořených prostředků na SS a PP v závislosti na hrubých národních úsporách	65
Graf 16: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR.....	66
Graf 17: Průměrné zhodnocení vkladů u SS a PP a vývoj inflace.....	101
Graf 18: Vyplacené státní příspěvky u SS a PP	104

Seznam příloh

Příloha 1: Pojmy	84
Příloha 2: Historie stavebního spoření.....	85
Příloha 3: Historie důchodového systému	86
Příloha 4: Důchodový systém platný od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2015	88
Příloha 5: I. pilíř důchodového systému – státní důchod.....	91
Příloha 6: II. pilíř důchodového systému – penzijní spoření	92
Příloha 7: Výplata prostředků z transformovaného a účastnického fondu	93
Příloha 8: Charakteristiky ovlivňující volbu produktu	99
Příloha 9: Činitelé ovlivňující výnosnost produktu	100

Seznam zkratek

CČ	Cílová částka
CP	Cenný papír
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DPS	Doplňkové penzijní spoření
EU	Evropská unie
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domácí produkt
IFD	Index fiskální demokracie
MF	Ministerstvo financí
MV	Mandatorní výdaje
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
PP	Penzijní připojištění
SP	Státní podpora
SR	Státní rozpočet
SS	Stavební spoření
USA	Spojené státy americké

1 Úvod

Téma diplomové práce „Analýza vlivu spořicíh produktů se státní podporou na rozpočet státu“ bylo zvoleno zejména z důvodu, že se Česká republika dlouhodobě potýká se schodkovým státním rozpočtem, a to především kvůli rostoucím mandatorním výdajům. Součástí těchto výdajů jsou právě státní příspěvky vyplácené na stavební spoření a spoření v III. důchodovém pilíři. Jelikož je státní rozpočet nejvýznamnějším nástrojem stabilizační politiky státu, nástrojem k hospodaření státu a financování činnosti státu, je důležité sledovat složení příjmové a výdajové strany státního rozpočtu a podíl jednotlivých složek na celku. Správná rozpočtová skladba je totiž důležitá nejen pro správné fungování státu, ale úzce se dotýká každého jednotlivého občana tohoto státu.

Většina občanů odvádí část svých příjmů v různých formách do státního rozpočtu. Ať už se jedná o platbu daně z příjmu, sociální pojištění, daň z přidané hodnoty, daň z nemovitosti atd. Každý proto oceňuje jakékoliv zvýhodnění či osvobození, díky kterému ušetří část příjmů, a může tak vyšší obnos prostředků využít k uspokojení dalších potřeb případně ke spoření. Tato osvobození však nepřímo krátí příjmy státního rozpočtu.

S každou nově zvolenou vládou se postupně rozrůstá seznam sociálních programů, díky nimž mají občané možnost čerpat podpory a příspěvky v různých oblastech. Tyto příspěvky jsou součástí mandatorních výdajů a jsou vypláceny ze státního rozpočtu. O vlivu vybraných státních příspěvků na rozpočet státu a možnostech osvobození od platby daně či pojistného pojednává celá tato práce.

2 Cíl a metodika

2.1 Cíl

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit vliv výše poskytovaných státních příspěvků u vybraných spořicíh produktů na státní rozpočet. Dílčím cílem teoretické části je představit produkty, kterými stát podporuje spoření fyzických osob na budoucí bytovou potřebu a zabezpečení na stáří. Praktická část má za cíl analyzovat zvolené spořicí produkty, představit vývoj státního příspěvku a uvést podstatné změny, ke kterým v průběhu existence těchto produktů došlo. Práce má dále uvést jejich hlavní výhody a nevýhody a provést předpověď budoucího vývoje.

2.2 Metodika

Obsah teoretické části je zpracován na základě studia odborné literatury, článků a legislativních úprav. Zároveň využívá poznatky z internetových zdrojů daných institucí. V teoretické části je nejprve nastíněna rozpočtová soustava České republiky, obzvláště výdajová strana státního rozpočtu. Následně seznamuje se sociální a bytovou politikou a produkty, které občanům umožňují spořit na budoucí bytovou potřebu a důchodovou penzi. Zmiňuje též charakteristiky, podle nichž střadatelé volí daný produkt, a činitele ovlivňující jejich výnosnost. Následně charakterizuje produkty dle těchto faktorů.

Praktická část je zaměřena na analýzu vybraných spořicíh produktů. Seznamuje s vývojem výše poskytovaných státních příspěvků a důležitými změnami, ke kterým došlo od roku 2013. Uvádí výčet hlavních výhod a nevýhod, které mohou občany při výběru spořicího produktu ovlivnit. Následně analyzuje přímé zatížení rozpočtu státu poskytovanými státními příspěvky. V závěru práce je provedena predikce budoucího vývoje daných spořicíh produktů v návaznosti na tržní a demografické změny a vyhodnocení nepřímého vlivu podpory od státu na státní rozpočet.

3 Teoretická východiska

Teoretická část diplomové práce nejprve představuje rozpočtovou soustavu České republiky a popisuje princip a financování sociální a bytové politiky státu. Poté uvádí spořicí produkty, kterými stát podporuje občany při tvorbě rezerv na budoucí bytovou potřebu a zabezpečení v důchodovém věku. Zmiňuje též charakteristiky, podle nichž střadatelé volí daný produkt, a činitele ovlivňující jejich výnosnost.

3.1 Rozpočtová soustava

Prostřednictvím rozpočtové soustavy se nevratně přerozděluje část hrubého domácího produktu. Rozpočtová soustava je tvořena příjmy a výdaji, jejichž plnění ovlivňuje řada faktorů. Některé faktory mají subjektivní charakter a odvíjejí se od činnosti finančního managementu. Jeho úkolem je totiž regulovat příjmy a výdaje tak, aby byl skutečný deficit státního rozpočtu nižší než plánovaný. Avšak některé faktory mají objektivní charakter a lze je jen velmi těžko předpovědět a zapracovat jejich vliv do plánu příjmů a výdajů. [3]

Rozpočtová soustava zahrnuje veřejné rozpočty včetně státního rozpočtu, soustavu finančních vztahů, zejména pak daně a transfery, orgány i instituce starající se o tvorbu, přerozdělování a užití veřejných rozpočtů. „*Rozhodující postavení v rozpočtové soustavě má ve všech zemích státní rozpočet, který má povahu i zákona.*“ [3, str. 185]

Vrcholným orgánem rozpočtové soustavy v České republice je Ministerstvo financí, které zodpovídá za vyrovnaný státní rozpočet. Nejideálnějším stavem je samozřejmě přebytek příjmů nad výdaji. Avšak i ty nejvyspělejší státy spolu s Českou republikou čelí situaci, kdy hospodaří se schodkovým státním rozpočtem. Úkolem finančního managementu je v takové situaci pokusit se alespoň částečně snižovat výdaje a zvyšovat příjmy.

Veřejný rozpočet je předkládám ve formě finančního plánu, který bilancuje příjmy a výdaje. Je současně peněžním fondem na úrovni státu – státní rozpočet, a na úrovni územní samosprávy – rozpočet kraje, obce. Zároveň představuje nástroj rozpočtové politiky. Sestavuje se na jedno rozpočtové období, tj. kalendářní rok. Veřejný rozpočet je taktéž nástrojem stabilizační fiskální politiky na úrovni státního rozpočtu, kde využívá příjmy, výdaje a rozpočtové saldo k ovlivňování ekonomiky, hospodářského růstu a také zaměstnanosti. [3]

Příjmovou stranu rozpočtu tvoří zhruba z 90 % odvody daní, z 9 % odvody pojistného na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti. Zbylé 1 % představuje

kapitálové příjmy. Největší položkou výdajové strany státního rozpočtu jsou obligatorní neboli mandatorní výdaje. „*To ztěžuje dodržovat rozpočtové omezení dané příjmy SR, takže státní rozpočet je už chronicky deficitní.*“ [7, str. 156]

Mandatorní výdaje lze rozdělit do tří hlavních skupin. První skupinu tvoří zákonné mandatorní výdaje. Jde o výdaje, které je stát povinen zajišťovat ze zákona a jejichž výši nemůže vláda snadno ovlivnit. Jde například o dávky sociálního zabezpečení, státní příspěvek na stavební spoření a penzijní připojištění, dávky státní sociální podpory a dávky v nezaměstnanosti. Výši těchto plánovaných výdajů může vláda dopředu předpovědět s ohledem na jejich výslednou úroveň minulého kalendářního roku a vývoj demografických faktorů ve státě. Výši těchto výdajů lze ovlivnit pouze změnou zákona. Druhou skupinou jsou ostatní mandatorní výdaje, jež vyplývají z jiných právních norem nebo smluvních závazků. Sem se řadí například výdaje na kurzové ztráty při správě státního dluhu, výdaje na realizaci státních záruk či transfery mezinárodním organizacím. Třetí skupinu zastávají tzv. kvazimandatorní výdaje, kam spadají například výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti, armádu, zahraniční pomoc a mzdy veřejných zaměstnanců. Tyto výdaje sice nejsou stanoveny žádným zákonem, avšak lze je považovat za nezbytné v souvislosti se správným chodem státu. [53]

3.1.1 Podpora státu v oblasti sociální politiky

Stát podporuje občany v několika oblastech. Jednou z nich je sociální oblast. Pomocí zásad sociální politiky se snaží zajistit občanům určitý životní standard v případě náhlé sociální potřeby. A to prostřednictvím systému sociálního zabezpečení, jež zahrnuje čtyři způsoby sociálních opatření. Jde o sociální pojištění, státní sociální podporu, sociální pomoc a III. důchodový pilíř¹. V České republice je systém sociálního zabezpečení financován formou průběžného financování. Z důchodového pojištění vybraného od současných ekonomicky aktivních občanů se financují dávky současným sociálně potřebným občanům, převážně pak občanům v důchodovém věku.

Vzhledem ke stárnutí populace, kdy v současné době připadá na 1 důchodce 1,8 pracovně aktivních občanů, a zvyšujícímu se saldu důchodového účtu státního rozpočtu, je vhodné začít myslet na zabezpečení své penze v dostatečném předstihu. Od roku 1994 se stát snaží přimět občany ke spoření prostřednictvím penzijního připojištění se státní

---

¹ III. důchodový pilíř zahrnuje původní penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření.

podporou. „*Cílem je vytvořit kapitál, ze kterého bude účastník čerpat ve starobním důchodu doplňkový příjem pro krytí svých potřeb.*“ [3, str. 290] Nepřímou formou podpory v oblasti důchodového zabezpečení je možnost snížení základu daně o část vlastních prostředků uložených na osobní účet penzijního připojištění či doplňkového penzijního spoření.

3.1.2 Podpora státu v oblasti bytové politiky

Druhou oblastí, ve které se stát snaží pomoci občanům, je oblast bydlení. Potřeba bydlet totiž patří mezi základní lidské potřeby. Příznivá úroveň bydlení navíc přispívá k obnově duševních a fyzických sil, k založení rodiny a rozvoji lidského potenciálu. Dle aktuální úrovně bydlení lze rozdělit občany do sociálních skupin.

Stát usiluje o zlepšení životní úrovně lidí i prostřednictvím zásad bytové politiky. Ať už se jedná o zdravé obchodní a legislativní prostředí nutné pro výstavbu nových bytů, pomoc sociálně slabým občanům, regulaci výše nájemného a výchovu občanů k zajištění vlastního důstojného bydlení. Pro mnoho rodin je finančně velmi náročné, někdy i nemožné, pořídit si vlastní bydlení. Stát se jim snaží částečně pomoci zavedením stavebního spoření se státním příspěvkem, na které ročně vynaloží ze státní pokladny několik miliard korun. Legislativně podporuje také např. hypoteční úvěrování a poskytování nízkoúročených úvěrů pro mladé lidi do 36 let na výstavbu nových bytů. Nepřímou formou podpory bydlení je snížení základu daně o úroky z úvěru a osvobození od daně z příjmu FO při prodeji nemovitosti po splnění daných podmínek. [3]

Problematikou těchto dvou státem podporovaných oblastí se zabývá celá tato práce, a to převážně z pohledu státní podpory a jejího vlivu na státní rozpočet.

3.2 Stavební spoření

Každý člověk bude minimálně jednou v životě řešit otázku bydlení. Někdo se rozhodne pro bydlení v nájemním bytě, někdo chce naopak investovat prostředky do vlastního bydlení. Financovat vlastní bydlení z naspořených peněz si ale může dovolit jen málokdo. K vyřešení takovéto bytové potřeby může sloužit právě stavební spoření, které umožňuje spořit, využívat státní podpory, úročit vklady i státní podporu a posléze čerpat úvěry ze stavebního spoření.

3.2.1 Princip stavebního spoření

Stavební spoření je účelové spoření, jehož cílem je financovat bytovou potřebu občanů. Funguje na principu libovolných úložek volných peněžních prostředků klienta, které jsou dále zhodnocovány zajímavou úrokovou sazbou a státním příspěvkem. Po uplynutí šestileté vázací lhůty může klient své naspořené peníze zhodnocené o úrok a státní příspěvek vybrat a použít jakkoliv. Pokud potřebuje peníze dříve, má po splnění daných podmínek nárok na získání úvěru ze stavebního spoření.

3.2.2 Charakteristika stavebního spoření

„Stavební spoření je účelové spoření spočívající v přijímání vkladů od účastníků stavebního spoření, v poskytování úvěrů účastníkům stavebního spoření, v poskytování příspěvku fyzickým osobám účastníkům stavebního spoření.“ [60]

Provozovatelem stavebního spoření je stavební spořitelna, která je oprávněna vykonávat tuto činnost na základě udělené bankovní licence. Její činnost podléhá dohledu ČNB. V současné době působí na českém trhu pět stavebních spořitelen² – Raiffeisen stavební spořitelna, Modrá pyramida stavební spořitelna, Českomoravská stavební spořitelna, Wüstenrot – stavební spořitelna a Stavební spořitelna České spořitelny. O vzniku a vývoji stavebních spořitelen od prvopočátků pojednává Příloha 1.

Účastníkem stavebního spoření může být kdokoliv, kdo má zájem si spořit. Věk účastníka není rozhodující, smlouvu lze totiž uzavřít jak pro novorozence, tak pro seniora v důchodovém věku.

Důležitým bodem celé smlouvy o stavebním spoření je cílová částka. Její výše se odvíjí od toho, zda chce klient pouze spořit anebo si v budoucnu vzít úvěr. „*Výši cílové*

---

² Stav platný k 1. 11. 2016.

částky volíte podle toho, kolik a jak dlouho chcete spořit. Pokud uzavíráte spoření s úmyslem vzít si poté úvěr, je vhodné cílovou částku nadsadit.“ [21] Cílovou částku lze samozřejmě kdykoliv navýšit. Od cílové částky se odvíjí taktéž výše vstupního poplatku, který je stanoven procentuálně z této částky, obvykle 1 % z cílové částky s horním ohraničením. Některé stavební spořitelny nabízejí pro vybrané věkové skupiny smlouvy bez poplatku za uzavření. [20]

3.2.3 Uzavření a výpověď smlouvy o stavebním spoření

K uzavření smlouvy postačí občanovi České republiky předložit pouze platný občanský průkaz nebo pas. Uzavřít smlouvu nezletilému mohou pouze jeho zákonní zástupci, a to po předložení rodného listu dítěte. Stavební spoření si může uzavřít i občan členského státu Evropské unie a občan třetích zemí, pokud předloží platný ověřující doklad. U těchto osob se poté zkoumá nárok na přiznání státního příspěvku.

Výpověď smlouvy o stavebním spoření je stejně snadná jako její uzavření. Pokud se klient rozhodne peníze ze svého spoření vybrat, má na to nárok kdykoliv. Stačí zajít do spořitelny, ve které smlouvu uzavíral a podat výpověď. Standardní výpovědní lhůta činí 3 kalendářní měsíce. Začíná běžet od 1. dne následujícího měsíce po měsíci, ve kterém byla podána písemná výpověď. Mnohé stavební spořitelny navíc umožňují zkrácenou výpověď v případě, že si klient uzavře následnou smlouvu. V takovém případě může mít účastník peníze na svém účtu již do 15 dní od podpisu výpovědi a uzavření nové smlouvy. Úskalím ale může být nedodržení 6–leté vázací lhůty. V takovém případě totiž ztrácí nárok na připsání státního příspěvku. Účastník je navíc sankcionován za odstoupení od smlouvy před koncem šestileté lhůty dle sazebníku úhrad, obvykle ve výši 1 % z cílové částky.

Pozor si musí dávat klienti při výpovědi smluv nezletilého dítěte. Dříve mohly být dětské smlouvy vypovězeny na základě žádosti podané u opatrovnického soudu. Nově od roku 2016 mohou smlouvu o stavebním spoření po 6 letech spoření vypovědět svými podpisy oba zákonní zástupci. Problém může nastat při ukončení smlouvy po vázací lhůtě u dětí vyrůstajících v neúplné rodině. Pokud k výpovědi nedají souhlas oba zástupci, nastupuje na řadu rozhodnutí opatrovnického soudu, pokud je o to požádán. U výpovědi dětských smluv před vázací lhůtou rozhoduje i nadále opatrovnický soud.

3.2.4 Fáze stavebního spoření

Stavební spoření probíhá obvykle ve dvou fázích.

První fází je fáze spořicí, kdy klient vkládá na svůj účet u stavební spořitelny částku sjednanou ve smlouvě. Z této částky má poté nárok na státní příspěvek. Vložené vklady a státní příspěvek se následně úročí garantovaným úrokem.

Druhou fází je fáze úvěrová. Po splnění podmínek daného zákona a všeobecných obchodních podmínek stavební spořitelny má účastník nárok na úvěr ze stavebního spoření. Tento úvěr může být využit např. na výstavbu domu, koupi domu či bytu, koupi pozemku a rekonstrukci domácnosti. Financovat se s ním smí ale pouze vlastní bytová potřeba a potřeba blízkých v řadě přímé – tedy potřeba rodičů, dětí, vnuků/vnuček, sourozenců a manžela/manželky. Výhodou tohoto typu úvěru je předem známá úroková sazba, která je stanovena již v době uzavření smlouvy o stavebním spoření, možnost mimořádných vkladů a do určitého limitu je poskytován bez nutnosti ručit zástavou nemovitosti.

„Pokud mají stavební spořitelny dostatek finančních zdrojů, mohou poskytovat klientům tzv. překlenovací úvěry (meziúvěry), které slouží k dřívějšímu financování bytových potřeb do doby, než klient získá nárok na úvěr ze stavebního spoření.“ [19] Mezi lidmi je tato forma financování oblíbenější než čerpání řádného úvěru ze stavebního spoření.

Obrázek 1: Fáze stavebního spoření

Zdroj: Stavební spoření Tipy a návody Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? [online]. 2015 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/tipy-navody/stavebni-sporeni>

3.2.5 Státní podpora

Stavební spoření není podporované pouze státním příspěvkem. Nepřímo stát podporuje rozvoj bydlení možností snížit si základ daně o zaplacené úroky z tohoto úvěru.

Státní příspěvek

Záloha státního příspěvku je vyplácena Ministerstvem financí jedenkrát ročně vždy v dubnu, a to za předchozí kalendářní rok, vznikl-li dané osobě nárok na její přiznání. Za všechny účastníky žádá o státní příspěvek stavební spořitelna.

Nárok na státní příspěvek má:

- občan České republiky,
- občan Evropské unie s povolením k přechodnému nebo trvalému pobytu na území České republiky a s přiděleným rodným číslem od příslušného orgánu,
- občan 3. státu s trvalým pobytem na území České republiky a rodným číslem přiděleným příslušným orgánem. [60]

Vybere-li klient peníze ze svého stavebního spoření před uplynutím šestileté vázací lhůty nebo peníze z úvěru využije neúčelově, nárok na státní příspěvek mu dle zákona zaniká a stavební spořitelna je povinna připsané zálohy Ministerstvu financí vrátit.

O státní příspěvek se žádá automaticky při podpisu smlouvy o stavebním spoření. Každý občan může mít na své rodné číslo v jednom kalendářním roce uzavřeno více smluv o stavebním spoření. *„Přitom se postupně poukazují zálohy státní podpory přednostně z uspořené částky u dříve uzavřených smluv, přičemž celkový součet záloh státní podpory ke všem smlouvám účastníka v příslušném kalendářním roce nesmí přesáhnout částku 2 000 Kč.“* [19] Toto pravidlo však neplatilo vždy. Dříve mohla být žádost o státní příspěvek podána pouze k jedné smlouvě.

Státní příspěvek je poskytována ve výši 10 % z ročního vkladu účastníka, maximálně však 2 000 Kč za rok na jedno rodné číslo. Z toho vyplývá, že pokud čtyřčlenná rodina zvažuje uzavřít stavební spoření, je pro ni výhodnější uzavřít čtyři smlouvy s cílovou částkou např. 200 000 Kč, než jednu smlouvu na částku 800 000 Kč. V prvním případě totiž získá na každé rodné číslo při roční úložce 20 000 Kč státní příspěvek ve výši 2 000 Kč. V součtu tedy 8 000 Kč na celou rodinu. Rychleji také dosáhne na řádný úvěr ze stavebního spoření. Ve druhém případě by sice rodina ušetřila na poplatku za vedení čtyř účtů stavebního spoření, ale získala by od státu pouze 2 000 Kč a poplatek za vedení účtu.

Získání plného státní příspěvku si lze zajistit i vložení většího jednorázového vkladu. Z vkladu 120 000 Kč se každoročně pomyslně odkrojí 20 000 Kč nutných pro získání dvoutisícového příspěvku a poplatků za vedení účtu. Jde o tzv. přelévání vkladů. Bez toho, aniž by klient po dobu šesti let vložil jakýkoliv jiný vklad, získá v součtu 12 000 Kč od státu. V minulosti byl takový postup spoření dost populární. Klienti tak peníze přelévávali z jedné smlouvy na druhou a tím si zajistili plnou podporu po celou dobu spoření. Dnes se spořitelny snaží klienty motivovat k pravidelným úložkám, za což následně získají vyšší úročení.

Dohled nad dodržováním podmínek pro poskytování státního příspěvku provádí Ministerstvo financí ve spolupráci s Ministerstvem vnitra, jež kontroluje a porovnává údaje z informačního systému o státní podpoře stavebního spoření s evidencí obyvatel. Kontrolu nad činností stavebních spořitelien vykonává Česká národní banka. [60]

Daňová uznatelnost úroků z úvěru

Stát podporuje vlastní bydlení také tím, že umožňuje poplatníkům daně z příjmu fyzických osob odečítat od základu daně úroky z úvěrů na bydlení³ a snížit tak svou daňovou povinnost. Týká se to osob, jež splácí úvěr ze stavebního spoření, a to v obou fázích, či hypotéku. [38]

Podmínky pro uplatnění odpočtu úroků z úvěru jsou tři:

- prostředky z tohoto úvěru musí být účelově použity na vlastní bytové potřeby,
- poplatník musí být účastníkem úvěru, tedy zapsán v úvěrové smlouvě,
- souhrnná výše úroků za předchozí kalendářní rok nesmí přesáhnout 300 000 Kč.

Přehled o výši zaplacených úroků za předchozí kalendářní rok rozesílá automaticky stavební spořitelna či banka. Tento přehled se po zohlednění úroků stává součástí daňového přiznání fyzické osoby.

---

³ Bytová potřeba je pro účely uplatnění odpočtu úroků podrobně vysvětlena v Zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v § 15 odst. 3.

3.3 Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření

Jelikož populace České republiky rok od roku stárne, vynakládá stát stále vyšší výdaje za důchodovou penzi. Klesá také průměrná výše důchodu ve srovnání s průměrnou mzdou. Roste proto význam vlastního zabezpečení stáří. Na trhu existuje řada produktů, kterými si lze na stáří spořit. Jedním z nich je například stavební spoření, popsané v předchozí kapitole, které ale není primárně konstruované za tímto účelem. Pro lepší přehled jsou stručně popsány i další možnosti zajištění na stáří:

- státní důchod (I. pilíř) – systém průběžného financování, který přerozděluje právě získané prostředky od ekonomicky aktivního obyvatelstva lidem v důchodovém věku. Tento systém je však vzhledem k demografickým trendům dlouhodobě neudržitelný. [1] O podrobnostech I. důchodového pilíře pojednává Příloha 5;
- penzijní připojištění (III. pilíř od roku 1994 do konce roku 2012) – finanční produkt se státní podporou, u kterého došlo vlivem penzijní reformy k transformaci. Původní penzijní připojištění se přeměnilo do transformovaných fondů. Klienti měli možnost v těchto fondech buď zůstat a zachovat si původní podmínky nebo přestoupit do účastnických fondů nového doplňkového penzijního spoření. Výhodou oproti novému doplňkovému penzijnímu spoření je garance nezáporného zhodnocení zůstatku; [23]
- doplňkové penzijní spoření (III. pilíř od začátku roku 2013) – finanční produkt se státní podporou, jež přinesla penzijní reforma. Jde o nástupce penzijního připojištění. Oproti penzijnímu připojištění umožňuje zvolit variantu fondů, do kterých účastník investuje. Od toho se poté odvíjí výše zhodnocení. Vybírat klient může mezi konzervativním, dynamickým a vyváženým účastnickým fondem; [24]
- důchodové spoření (II. pilíř od začátku roku 2013 do konce roku 2015) – šlo o spoření na penzi, do kterého se dalo zapojit dobrovolně, ale nevratně. Na účet dobrovolného důchodového spoření posílali klienti 3 % hrubé mzdy, které by jinak povinně odvedli státu na sociálním pojištění, plus další 2 % hrubé mzdy. Z důvodu nevalného zájmu byl však II. pilíř koncem roku 2015 zrušen. V průběhu roku 2016 byly naspořené peníze klientům vyplaceny, popřípadě

převezeny do fondů ve III. pilíři. [2] Princip důchodového spoření detailněji popisuje Příloha 6;

- důchodové pojištění – bankovní produkt, který má konkurovat produktům ve II. a III. důchodovém pilíři. Jde především o kapitálové a investiční životní pojištění, které ale na rozdíl od penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření není poskytováno se státním příspěvkem. [26]

V letech 2013 až 2015 existoval v České republice tří-pilířový důchodový systém, který kombinoval systém průběžného a kapitálového financování. Jeho princip je znázorněn v Příloze 4.

3.3.1 Princip III. důchodového pilíře

Třetí důchodový pilíř zahrnuje dříve velmi oblíbené penzijní připojištění a od roku 2013 důchodové penzijní spoření. Penzijní připojištění bylo koncem roku 2012 převedeno do tzv. transformovaných fondů a v současné době již nelze do těchto fondů vstoupit. Jako náhrada slouží doplňkové penzijní spoření, které umožňuje účastníkům vstupovat do tzv. účastnických fondů.

Jedná se o určitou nadstavbu klasického důchodového pojištění. Občané se mohou podle individuální finanční situace aktivně podílet na zabezpečení své budoucnosti, a to formou dlouhodobého spoření s významným příspěvkem státu, eventuálně i s příspěvkem zaměstnavatele, možností daňového odpočtu a zhodnocením dle vybrané strategie. „*Cílem je vytvořit kapitál, ze kterého účastník bude čerpat ve starobním důchodu doplňkový příjem pro krytí svých potřeb formou doživotní starobní penze.*“ [1, str. 139]

3.3.2 Charakteristika III. důchodového pilíře

„*Doplňkové penzijní spoření je shromažďování a umístování příspěvků účastníka doplňkového penzijního spoření, příspěvků placených za účastníka jeho zaměstnavatelem a státních příspěvků do účastnických fondů obhospodařovaných penzijní společnostmi a vyplácení dávek z doplňkového penzijního spoření, jehož účelem je zabezpečit doplňkový příjem účastníka ve stáří nebo invaliditě.*“ [61]

Penzijní společnost je akciová společnost se sídlem v ČR, které bylo uděleno povolení k činnosti penzijní společnosti Českou národní bankou. Ta následně provádí dohled nad jejich činnostmi. Na českém trhu působí 8 penzijních společností – KB Penzijní společnost, ČSOB Penzijní společnost, Česká spořitelna – penzijní společnost, Penzijní společnost

České pojišťovny, AXA penzijní společnost, NN Penzijní společnost, Allianz penzijní společnost a Conseq penzijní společnost. O vzniku a následném vývoji důchodového systému pojednává Příloha 2.

Účastníkem DPS může být pouze fyzická osoba, která uzavřela smlouvu o doplňkovém penzijním spoření s penzijní společností. Na rozdíl od stavebního spoření, může mít každý účastník uzavřenou pouze jednu spořicí smlouvu DPS. Navíc umožňuje určit osobu, které by v případě smrti účastníka vznikl nárok na naspořené prostředky. Úspory by se tak nestaly součástí dědického řízení, ale byly by rovnou vyplaceny uvedené osobě. Uvádí se buď její jméno a rodné číslo nebo příbuzenský vztah. [2]

3.3.3 Uzavření a výpověď smlouvy III. důchodového pilíře

Při uzavírání smlouvy o doplňkovém penzijním spoření se vyplní osobní informace, částka a frekvence placení, případně výše příspěvku zaměstnavatele a jeho identifikační údaje. Klient také musí vyplnit krátký investiční dotazník, podle něhož mu poradce doporučí ideální investiční strategii. Je ale pouze na klientovi, zda doporučení přijme nebo se přikloní k jinému typu fondu. U osob, kterým je více než 55 let, se automaticky volí konzervativní fond. Výsledná naspořená částka se odvíjí od výše příspěvku a délky spoření. [1]

Od 1. 1. 2016 lze doplňkové penzijní spoření sjednat i nezletilým dítětem. Ve III. důchodovém pilíři tak může spořit kdokoliv, bez rozdílu věku. K uzavření smlouvy o doplňkovém penzijním spoření postačí občanu České republiky předložit platný občanský průkaz. Za nezletilého může uzavřít smlouvu zákonný nebo zmocněný zástupce. Oba předloží čestné prohlášení, případně plnou moc, a rodný list dítěte. U dětí je však vhodné zvážit, zda se vyplatí začít spořit na penzi v tak útlém věku. Vybrat veškeré peníze bez ztráty státního příspěvku lze totiž až v 60 letech. V 18 letech mají sice možnost vybrat až třetinu svých naspořených peněz např. na studium či bydlení, ale za předpokladu, že jim rodiče spořili alespoň 10 let. Původní znění zákona navíc říkalo, že pokud si část peněz klient vybere, musí vrátit i část státního příspěvku. To se naštěstí v dubnu 2016 změnilo a státní příspěvek při výplatě částečného odbytného na smlouvě zůstává. Srovnatelného výnosu s vyšší likviditou lze dosáhnout u stavebního spoření, které bude zajisté při spoření pro děti daleko smysluplnější.

V případě potřeby může občan kdykoliv spoření pozastavit nebo předčasně ukončit. Ve druhém případě ale přijde o veškeré státní příspěvky, které po dobu spoření získal. Musí též doplatit daň, kterou neodvedl na základě uplatněných daňových odpočtů. Navíc mu

budou veškeré výnosy včetně příspěvku zaměstnavatele zdaněny 15% sazbou daně z příjmu. Pokud tedy klient spořil delší dobu, není vhodné vypovídat smlouvu před vznikem nároku na výplatu prostředků. V takovém případě se doporučuje vkládat alespoň 100 Kč, aby byla smlouva aktivní. Na tuto částku však nepřipadá žádná státní podpora.

Do dovršení 60 let věku a době spoření alespoň 5 let má klient nárok na výplatu naspořených peněz včetně státního příspěvku jedním ze způsobů, který si zvolil. Doplňkové penzijní spoření také umožňuje čerpat peníze 5 let před dosažením důchodového věku, tzv. předdůchod. O všech možnostech výplaty prostředků z transformovaných a účastnických fondů a případech zdanění výnosů pojednává Příloha 7.

3.3.4 Státní podpora

Stát podporuje penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření státním příspěvkem, daňovými úsporami a zvýhodněním příspěvků zaměstnavatele.

Státní příspěvek

Státní příspěvek je poskytován Ministerstvem financí a jeho výše se odvíjí od výše měsíčního vkladu účastníka na PP či DPS. Žádost o poskytnutí státního příspěvku podává souhrnně za všechny účastníky penzijní společnost, a to vždy po skončení každého kalendářního čtvrtletí.

Nárok na státní příspěvek má účastník s trvalým pobytem na území ČR nebo s bydlištěm v členském státu EU, a přitom je:

- účastníkem důchodového pojištění dle tuzemských právních předpisů,
- poživatelem důchodu z tohoto důchodového pojištění nebo
- účastníkem veřejného zdravotního pojištění v ČR. [61]

Za každý kalendářní měsíc náleží účastníkovi státní příspěvek v případě, že na DPS vložil alespoň 300 Kč. Účastník má možnost posílat příspěvek měsíčně nebo ročně, avšak musí tuto skutečnost předem nahlásit penzijní společnosti. Větší jednorázový příspěvek by byl jinak rozložen na menší platby dle příspěvku nahlášeného ve smlouvě o PP či DPS. Maximálně lze od státu získat 230 Kč/měsíčně. Této částky může klient dosáhnout, pokud jeho měsíční příspěvek bude 1 000 Kč případně více. Ročně tedy může získat až 2 760 Kč za svých 12 000 Kč vkladu. Minimální měsíční částka, za kterou lze získat státní příspěvek, je 300 Kč. Za tu obdrží od státu 90 Kč. V průběhu spoření lze částku kdykoliv bezplatně zvýšit či snížit.

Stejně jako u stavebního spoření podléhají veškeré výnosy 15% zdanění. „*Srážkové dani se totiž v doplňkovém penzijním spoření vyhnete, pouze když si počkáte a necháte si vyplácet starobní penzi na deset a víc let.*“ [35]

Pro získání státního příspěvku platí stejná pravidla jak pro osoby zletilé, tak i nezletilé. „*Při sjednání smlouvy již pro novorozence tedy lze dosáhnout za celou dobu spoření, tedy za 60 let, na státní příspěvky ve výši 165 600 korun.*“ [36] Včetně vlastních příspěvků bez zhodnocení a zdanění výnosu bude mít za 60 let naspořeno minimálně necelých 900 000 Kč, při 1 000 Kč měsíčním vkladu v průběhu celé doby spoření a neměnné výši státního příspěvku.

I u spoření na penzi lze uplatnit tzv. přelévání vkladů. Část klientů této výhody využívá, zejména pokud jim chybí do důchodu jen pár let. Někteří již jednou splnili podmínky pro získání státního příspěvku, své smlouvy o penzijním připojištění vypověděli a peníze z těchto smluv jednorázově uložili na nové doplňkové penzijní spoření. Uložené prostředky jim tak podruhé vygenerovaly maximální státní příspěvek, aniž by každý rok vložili potřebných 12 000 Kč.

V případě, že klient zemře ještě před vznikem nároku na výplatu naspořených prostředků, musí se státní příspěvek vrátit zpět Ministerstvu financí. Poté jsou prostředky vyplaceny buď obmyšlené osobě nebo dědici. Pokud účastník zemře poté, co mu vznikl nárok na výplatu prostředků, jsou obmyšlené osobě či dědici vyplaceny veškeré prostředky včetně státního příspěvku.

Dozor nad vyplácením státního příspěvku vykonává Ministerstvo financí. Při prověřování nároku na příspěvek využívá informace získané od Všeobecné zdravotní pojišťovny, České správy sociálního zabezpečení a údaje z registru obyvatel. [61]

Daňová úspora

Daňová úspora spočívá ve snížení základu daně o zaplacené příspěvky občana na účet penzijního připojištění či doplňkového penzijního spoření nad státem dotovanou hranici 1 000 Kč. Do konce roku 2016 lze od základu daně odečíst až 12 000 Kč a na odvodu daní tím ušetřit až 1 800 Kč.

Zvýhodnění příspěvků zaměstnavatele

Častým zaměstnaneckým benefitem je příspěvek zaměstnavatele na účet penzijního připojištění či doplňkového penzijního spoření. Dle zákona o doplňkovém penzijním spoření

jsou tyto příspěvky osvobozeny od platby daně z příjmu FO, odvodu sociálního a zdravotního pojištění, a to jednak na straně zaměstnance tak zaměstnavatele.

Příspěvky zaměstnavatele jsou evidovány zvlášť a na ně se příspěvek od státu nevztahuje. Tyto příspěvky ani nemůže účastník uplatnit pro daňové odpočty.

3.4 Faktory ovlivňující volbu produktu a jejich výnosnost

Na českém bankovním trhu působí 44 bank a poboček zahraničních bank, 11 družstevních záložen, 65 obchodníků s CP a poboček zahraničního obchodníka s CP, 53 pojišťoven a poboček zahraničních pojišťoven, 1 zajišťovna, 28 investičních společností a poboček zahraničních investičních společností a 8 penzijních společností. [46] Je tedy evidentní, že finančních institucí je na trhu velmi mnoho. Každá navíc nabízí různé bankovní produkty s odlišnými charakteristikami. Pro laika je tak velmi obtížné se v nabízených produktech vyznat.

3.4.1 Charakteristiky ovlivňující volbu produktu

Předtím než člověk investuje volné peněžní prostředky do některého finančního produktu, měl by si ujasnit svou investiční strategii a pečlivě prostudovat vlastnosti vybrané investice. Mezi ty nejdůležitější vlastnosti, jež ovlivní volbu správného a pro klienta ideálního produktu, patří likvidita, riziko a výnosnost. Tyto faktory jsou vyobrazeny na vrcholech v tzv. investičním trojúhelníku. Obrázek níže navíc zobrazuje jejich vzájemnou závislost. Popis jednotlivých vrcholů investičního trojúhelníku uvádí Příloha 8.

Obrázek 2: Závislost mezi vrcholy investičního trojúhelníku

Zdroj: Digitální učební materiál: Číslo projektu CZ.1.07/1.5.00/34.0232 [online]. Ing. Jana Košťálová Bagová, 2013 [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://slideplayer.cz/slide/2757355/>

Ideální investice by splňovala zároveň kritérium vysokého výnosu, malého rizika a vysoké likvidity. Taková investice ale na trhu neexistuje. Pokud klient zvolí produkt s nízkým rizikem, nemůže očekávat vysoký výnos. Likvidita takového produktu bude s největší pravděpodobností krátká. Peníze tedy zhodnotí jen minimálně, ale dokáže je v krátké době přeměnit zpět v hotové peníze. „*Každý investor preferuje více peněz než méně a méně rizika než více, preferuje také stejné množství peněz dříve než později.*“ [6, str. 11]

Stavební spoření

Stavební spoření se státním příspěvkem se řadí mezi středně likvidní finanční produkty. Primárně je určeno na dobu 6 let. Poté získá klient státní příspěvek, na který mu během spoření vznikl nárok. Spoření samo o sobě může být ukončeno i dříve, avšak tím dojde ke ztrátě státního příspěvku, typického pro tento typ spoření, čímž dojde k rapidnímu poklesu výnosu.

Výnos stavebního spoření je tvořen převážně státním příspěvkem a úrokem z vkladu. V současné době lze získat až 2 000 Kč od státu ročně, což představuje 10 % z ročního vkladu a úrok až 1,2 % p.a. Každá stavební spořitelna si ale účtuje poplatek za uzavření smlouvy až 1 % z ČČ, vedení účtu v rozmezí 250 – 450 Kč ročně a 25 Kč za roční papírový výpis z účtu. Tyto poplatky naopak čistý výnos investice snižují. Zákon navíc nařizuje veškeré výnosy z úroků zdanit 15 % sazbou daně. Pokud klient uplatní možnost vzít si úvěr ze stavebního spoření, případě překlenovací úvěr, může v rámci domácnosti uplatit daňovou úsporu až 45 000 Kč po odepsání zaplacených úroků z úvěru od základu daně, to naopak výnos nepřímo zvyšuje.

Stavební spoření je vhodné zejména pro konzervativní investory, zejména díky velmi nízkému riziku ztráty finančních prostředků. Vklady u stavebních spořitelen jsou totiž ze zákona pojištěny až do částky 100 000 €. V případě krachu banky jsou klientovi vyplaceny jeho vklady až do výše 100 %. Riziko ztráty peněz je zde nulové.

Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření

Likvidita penzijní připojištění a doplňkového penzijního spoření je velmi nízká, obzvláště u mladých lidí, kteří si začínají spořit na důchod již v produktivním věku. Ukončení smlouvy a získání státního příspěvku je totiž podmíněno dobou spoření minimálně 5 let a věkem účastníka alespoň 60 let. U PP a DPS má klient rovněž možnost vypovědět smlouvu dříve, než splní obě tyto podmínky, avšak poté ztrácí nárok na státní příspěvek,

který tvoří hlavní benefit tohoto produktu. Převládá zde tedy vyšší výnos na úkor nižší likvidity.

Výnosnost penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření závisí na vývoji finančních trhů, státního příspěvku a hospodaření penzijního fondu. Při výpočtu výnosnosti dlouhodobého spoření se však počítá s tím, že zmíněné faktory zůstanou neměnné, to samozřejmě není reálné. Již třikrát totiž došlo ke změně státního příspěvku a tento trend se dá očekávat i v budoucnu. Ani vývoj finančního trhu nelze předpovědět na dobu 30 let dopředu. Momentálně stát nabízí zhodnocení vkladů státním příspěvkem, který je vyplácen ze státního rozpočtu v návaznosti na měsíční vklad účastníka, až do výše 2 760 Kč ročně. Výnosnost PP a DPS klesá exponenciálně s prodlužující se délkou spoření a zvyšující se měsíční úloškou. Nepřímo je výnosnost ovlivněna možností uplatnit daňovou úsporu. Účastník si může snížit základ daně o vlastní vklady nad rámec vkladů se státním příspěvkem až do výše 12 000 Kč. Ročně tak lze ušetřit až 1 800 Kč. Od roku 2017 se možnost daňové úspory ještě zvyšuje, a to až na 3 600 Kč ročně. Položek, jež snižují výnosnost tohoto produktu, je oproti stavebnímu spoření méně. Penzijní společnosti si účtují pouze poplatky za správu ve výši od 0,4 – 1,0 % z ročního vkladu podle typu fondu a strhávají 10 – 15 % z ročního výnosu fondu. Dle zvolené varianty výplaty peněžních prostředků je uplatňována 15% daň z výnosů.

U penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření došlo v roce 2013 k oddělení majetku penzijní společnosti od majetku účastníků. V případě potíží budou prostředky účastníků převedeny pod správu jiné penzijní společnosti. Tím je zaručena vyšší bezpečnost vkladů a klient tak investuje své peníze s nižším rizikem.

3.4.2 Činitele ovlivňující výnosnost produktu

Lidé ukládají své volné peněžní prostředky s cílem je zhodnotit. Finanční instrumenty volí dle své finanční situace a postavení k riziku. Méně movití zvolí spíše málo rizikové produkty s nízkým výnosem. Naopak movití si častěji dovolí zariskovat a mohou tak dosáhnout vyššího zhodnocení. Obě tyto sociální skupiny však sledují činitele, jež ovlivňují výnosnost jejich investice. Jedná se především o činitele stanovené zákonem a vycházející z aktuálních tržních podmínek. Těmito činiteli mohou být například úroková sazba, inflace na daném trhu, zákonné daně a poskytovaná státní podpora u vybraných produktů. Dále může jít o různé vstupní a průběžné poplatky. Popis jednotlivých činitelů vysvětluje Příloha 9.

4 Komparace odborných studií

C. Eugene Steuerle, americký ekonom a autor, spoluautor či spolueditor více než 15 knih a 1 500 odborných článků, vydal v roce 2010 studii, v níž zkoumal vztah mezi mandatorními výdaji a federálním rozpočtem. V návaznosti na tuto studii navrhl Index fiskální demokracie, díky kterému mohl změřit flexibilitu fiskální politiky. Ten poměruje podíl rozpočtových příjmů, jenž zbydou po uhrazení veškerých zákonných výdajů, k celkovým příjmům rozpočtu. Vzorec pro výpočet je následující:

$$I_{FD} = \left[1 - \frac{MV}{P} \right] * 100$$

kde: MV mandatorní výdaje,

P celkové příjmy.

Následně dospěl k závěru, že flexibilita fiskální politiky USA dlouhodobě klesá. V důsledku hospodářské krize v roce 2009 se totiž USA dostaly do situace, kdy souhrn mandatorních výdajů federálního rozpočtu přesahoval souhrn celkových příjmů. Na začátku rozpočtového období tak bylo rozhodnuto o přerozdělení veškerých příjmů a kterékoli další výdaje jen zvyšovaly deficit rozpočtu. [8]

Podobnou tematikou se v témže roce zabývali ekonomové z Německa, Wolfgang Streeck a Daniel Mertense. Společně upravili Index fiskální demokracie pro využití v Německu a provedli srovnání s USA. Posléze dospěli k závěru, že flexibilita německé fiskální politiky je ještě nižší než v USA. [9]

Problémem klesající flexibility fiskální politiky se zabývá řada odborníků. Například Richard Rose, britský ekonom, vidí problém v postupném rozrůstání sociálních programů. S nástupem nové politické strany do čela vlády vznikne obvykle nový sociální program, díky němuž si chce nová vláda zvýšit svou popularitu. K rušení či omezování dávek však přistupují pouze výjimečně. Mandatorní výdaje tak postupem času odčerpávají stále větší část příjmů. Nedostatečná flexibilita fiskální politiky snižuje odolnost ekonomiky vůči šokům. [10]

Naproti tomu Mancur Lloyd Olson, americký ekonom, vysvětluje ve své knize Vzestup a pád národů z roku 1982 problém akumulace politických závazků pomocí Teorie institucionální sklerózy. Dle jeho názoru je pokles flexibility fiskální politiky zapříčiněn zvyšujícím se vlivem zájmových skupin, které profitují na redistribuční funkci rozpočtu.

Dlouhodobě klesající tempo ekonomického růstu je tedy způsobeno převážně institucionální sklerózou. [11]

Dalším problémem, na který upozorňuje americký profesor politologie Paul Pierson ve své knize Sociální rozdíly: politické strany a budoucnost aktivistické politiky z roku 1998, jsou závazky předchozích vlád. Nově zvolená vláda nemůže, nebo pouze velmi omezeně, realizovat svou vlastní fiskální politiku, neboť o výši mandatorních výdajů rozhodla předchozí vláda. [14]

Podobný názor zastávají i Adi Brendner a Allan Drazen. Ve svém článku z roku 2009 tvrdí, že předchozí vláda má na současný stav politiky větší vliv než vláda současná. A současní politici zas zasahují do budoucnosti svým rozhodnutím, např. o změnách ve struktuře mandatorních výdajů. Budoucí vláda tak bude muset plnit závazky, které jí určí vláda současná. [15]

Alan Auerbach a William Gale poukázali na nedostatek financí nezbytných k realizaci ostatních výdajů, který vznikl v souvislosti s rostoucím objemem mandatorních výdajů. Politici tak musí denně řešit konflikt mezi potřebou využít veřejné zdroje k realizaci aktivní fiskální politiky a redistribučními požadavky společnosti. [12]

Dle Martina Feldsteina, amerického ekonoma a poradce prezidentů USA, řeší vyspělé země tento problém permanentně deficitními rozpočty, kvůli nimž je ohrožena dlouhodobá udržitelnost veřejných financí. [13]

Příčiny a důsledky růstu sociálních výdajů zkoumají Vito Tanzi a Ludger Schuknecht. Příčinou růst sociálních výdajů jsou, dle jejich názoru, zabudované valorizační mechanismy a zvyšující se počet příjemců sociálních transferů. Za hlavní důsledky zvyšování sociálních výdajů považují ztrátu fiskální demokracie, zhoršené zacílení na příjemce transferů při redistribuci, zvýšení nároků na zdroje příjmů a snižující se podíl ekonomicky aktivních obyvatel na celkové populaci. [16]

5 Aplikační část

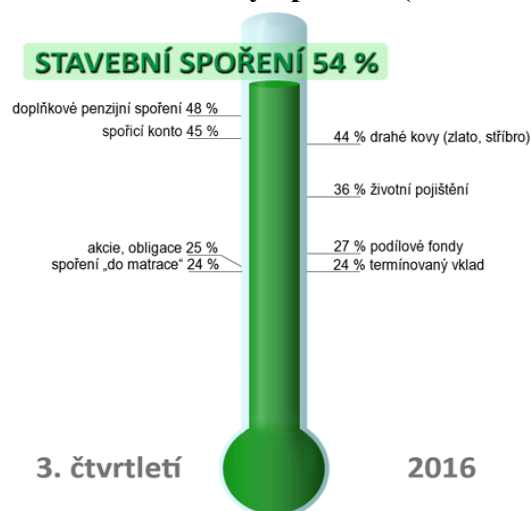
Praktická část se nejprve zabývá analýzou vybraných spořicíh produktů. Seznamuje s vývojem státních příspěvků a změnami od roku 2013. Uvádí hlavní výhody a nevýhody těchto spořicíh produktů. Následně analyzuje přímý i nepřímý vliv poskytovaných státních příspěvků na rozpočet státu. V závěru práce provádí předpověď budoucího vývoje.

5.1 Stavební spoření

Ačkoliv je stavební spoření jedním z nejmladších bankovních produktů, patří mezi lidmi k těm nejoblíbenějším. Jde totiž o nejvýhodnější produkt na finančním trhu, jelikož je zhodnocován vyšší úrokovou sazbou než jiné spořicí produkty, navíc s garancí po dobu 6 let. Zároveň je podporován státním příspěvkem. Vklady jsou navíc ze zákona pojištěny. Na českém trhu působí první stavební spořitelny od roku 1993.

Pravidelný průzkum oblíbenosti stavebního spoření provedla společnost IBRS. Na základě vzorku 1 000 respondentů je výsledek následující:

Obrázek 3: Barometr oblíbenosti spoření (k 3. čtvrtletí 2016)

Zdroj: Jedničkou barometru oblíbenosti spoření je stavební spoření - Víte, že ... - AČSS | Asociace českých stavebních spořitelien [online]. [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/vite-ze/jednickou-barometru-oblíbenosti-spoření-je-stavebni-spoření/>

Ve 3. čtvrtletí roku 2016 je pro více než polovinu respondentů nejlepším bankovním spořicíh produktem právě stavební spoření. V těsném závěsu pak vítězí doplňkové penzijní spoření. Naopak nejméně preferované je spoření „do matrace“, do termínovaných vkladů, obligací, akcií a podílových fondů.

5.1.1 Vývoj státního příspěvku u stavebního spoření

Od roku 1993, kdy byla založena první stavební spořitelna a kdy první účastníci začali ukládat své peníze na stavební spoření, uplynulo 24 let. Za tu dobu snížila vláda výši maximálního státního příspěvku celkem třikrát. Mezi lety 1993 až 2003 byla částka maximálního SP ve výši 4 500 Kč vypočítána jako 25 % z částky do 18 000 Kč. Od roku 2004 se hranice ročního vkladu pro získání maximální SP zvýšila. Klientovi, který na účet SS vložit za rok 20 000 Kč, byl připsán příspěvek ve výši 15 % z této částky, tedy 3 000 Kč. V současnosti může účastník získat od státu ročně 2 000 Kč. Zhodnocení státním příspěvkem činí 10 % z maximálního ročního vkladu 20 000 Kč.

Tabulka 1: Vývoj státního příspěvku u SS

Období	Výpočet maximálního příspěvku	Maximální příspěvek
Od 1993 do 2003	25 % z 18 000 Kč	4 500 Kč
Od 2004 do 2010	15 % z 20 000 Kč	3 000 Kč
Od 2011 dodnes	10 % z 20 000 Kč	2 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

5.1.2 Změny u stavebního spoření od roku 2013

V roce 2013 se vláda snažila uzákonit dokládání účelu použití státního příspěvku. „*Od roku 2014 měl státní podporu získat jen ten, kdo ji použije na bydlení nebo si ke stejnému účelu vezme úvěr od stavební spořitelny.*“ [18] Změna se měla týkat nejen nových, ale i stávajících smluv. Doposud však zákonodárci tuto novelu neschválili a klienti i nadále nemusí po vypovězení smlouvy po vázací lhůtě dokládat účel využití státních příspěvků. To ovšem neplatí v případě úvěru ze stavebního spoření, kde se dokládá celá výše úvěru včetně státního příspěvku.

U stavebního spoření došlo k významné změně při výpovědi smluv u nezletilých dětí. Díky novému občanskému zákoníku vzniklo na pár měsíců nepříjemné období pro rodiče, kteří chtěli vypovědět smlouvu svého dítěte a peníze využít, byť k účelu, pro který je určen – stavebním úpravám. Výpověď jim totiž musel povolit opatrovnický soud. V únoru roku 2016 podepsal prezident Miloš Zeman novelu zákona o stavebním spoření, která od 6. dubna 2016 umožňuje rodičům podávat výpověď bez opatrovnického soudu v případě, že je smlouva po 6–leté vázací lhůtě a svým podpisem vyjádří souhlas s výpovědí oba zákonní zástupci. Opatrovnický soud nastupuje pouze v případě, kdy nelze z nějakého důvodu sehnat

podpisy obou zákonných zástupců, v případě že chtějí vypovědět smlouvu nezletilého dítěte před koncem vázací lhůty a v případě, že je jeden nebo oba zákonní zástupci v insolvenční.

5.1.3 Výhody stavebního spoření

Stavební spoření lze považovat za nejbezpečnější spoření nabízené na českém finančním trhu. Vklady účastníka jsou totiž ze zákona pojištěny. V případě krachu banky či stavební spořitelny jsou účastníkovi vyplaceny vklady až do výše 100 %, maximálně 100 000 €.

Spoření je podporováno státem. Za každých vložených 20 000 Kč ročně získá klient 2 000 Kč, vždy 10 % z jakéhokoliv vkladu na spořicí účet stavebního spoření. Což platí samozřejmě za podmínky dodržení vázací lhůty.

Úroková sazba u stavebního spoření je garantovaná po celé šestileté spořicí období. Během něho nemůže být klientovi z žádného důvodu tato sazba snížena, to vyplývá ze všeobecných obchodních podmínek. Vklady a státní příspěvek se zhodnocují složeným úročením, takže dochází ke generování úroku z úroků.

Od úrokové sazby z vkladů se odvíjí úroková sazba řádného úvěru ze stavebního spoření. Úroková sazba úvěru nesmí být ze zákona o více než 3 % vyšší. Tuto sazbu budoucího úvěru má klient garantovanou po celou dobu spoření. Pokud stavební spořitelna nabízí spoření s 1 % úrokovou sazbou, nemůže být zároveň úroková sazba řádného úvěru vyšší než 4 % p.a.

Úvěr ze stavebního spoření nevyžaduje do určité výše zajištění nemovitostí, jako je tomu u hypotéky. Žadateli o úvěr tak odpadá množství poplatků a značná administrativa spojená s vyřizováním hypotečního úvěru.

Po splnění šestileté vázací lhůty má klient možnost použít své úspory a získané státní příspěvky k libovolným účelům. Nemusí tak dokládat, k jakému účelu peníze ze stavebního spoření využil.

Úroky z úvěru jsou daňově uznatelným nákladem, tedy položkou snižující základ daně. Za každý měsíc splácení úvěru si lze odečíst maximálně 25 000 Kč. Ročně tedy až 300 000 Kč v rámci jedné domácnosti, klidně i z více účelových úvěrů na bydlení. Celková daňová úspora domácnosti tak může činit až 45 000 Kč za rok.

Ze stavebního spoření vyplývají následující výhody:

- 100 % pojištění vkladů do výše 100 000 €,
- státní příspěvek až 2 000 Kč ročně,

- garantovaná úroková sazba po dobu 6 let,
- garantovaná úroková sazba budoucího úvěru,
- úspory lze po vázací lhůtě libovolně použít,
- úvěr bez zajištění nemovitostí do určité výše,
- snížení daňového základu o zaplacené úroky ve výši až o 45 000 Kč za rok.

5.1.4 Nevýhody stavebního spoření

Občan, který se rozhodl uložit své volné peněžní prostředky na účet stavebního spoření, nemá možnost s těmito vklady nakládat po dobu 6 let. Jedinou šancí, jak získat své peníze, je zažádat o úvěr ze stavebního spoření nebo smlouvu předčasně vypovědět. S vypovědí jsou ale spojeny určité sankční poplatky, které se pohybují okolo 1 % z cílové částky. Tato vázací lhůta se vztahuje i na příspěvky od státu. Po dodržení této lhůty jsou příspěvky oficiálně připsány na účet stavebního spoření. Doposud totiž byly evidovány pouze ve formě nároku.

Pokud bude klient žádat o překlenovací či řádný úvěr z rozeběhlé smlouvy, musí dokládat celou výši úvěru. Tedy celou cílovou částku sjednanou u stavebního spoření včetně vlastních úspor, které doposud na smlouvu naspořil. Pro někoho, kdo si nemovitost předělává svépomocí, může být ale dokladování stavebních úprav náročné. V takových případech se postupuje tak, že se smlouva o stavebním spoření vypoví a vlastní naspořené prostředky se využijí bez dokládání faktur. Poté se založí nová smlouva, ze které se sjedná překlenovací a pak řádný úvěr. V tomto případě se už faktury dokládat musejí.

Poslední nevýhodou u stavebního spoření je daň uvalená na výnosy. Dle zákona o daních z příjmů jsou od 1. 1. 2011 veškeré výnosy z vkladů a státního příspěvku předmětem daně z příjmu a podléhají 15% sazbě daně. Do roku 2008 byly zdaňovány dokonce 25 % srážkovou daní. Za účastníky stavebního spoření odvádí tuto daň stavební spořitelny.

Ze stavebního spoření vyplývají tedy následující nevýhody:

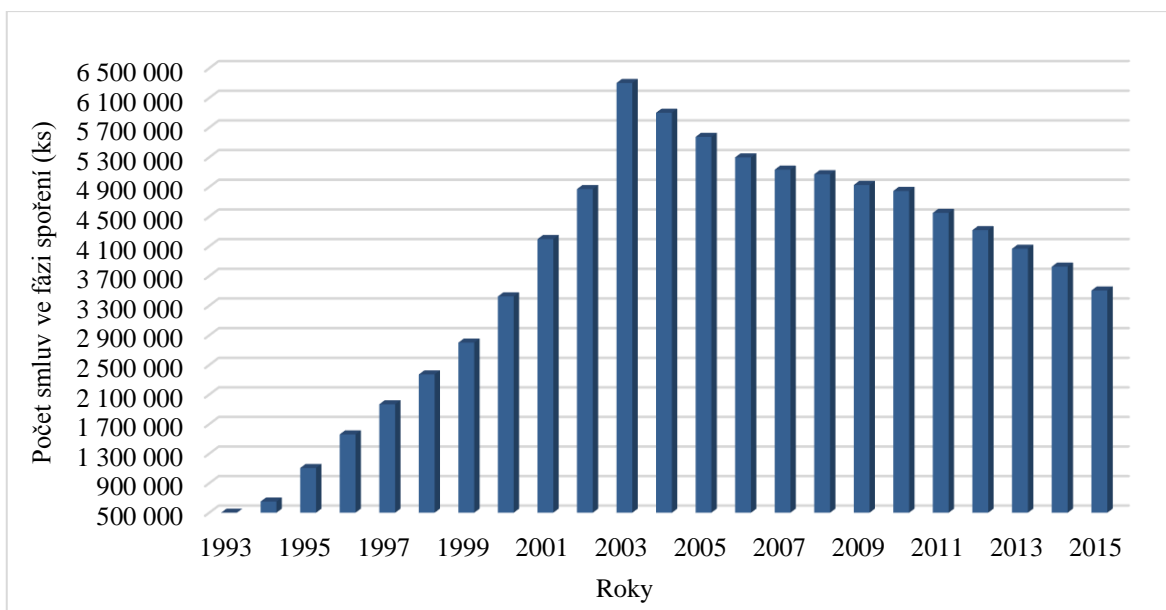
- vázací lhůta 6 let,
- dokládání účelu použitých prostředků z úvěru,
- daň z výnosu 15 %.

5.1.5 Ukazatelé vývoje stavebního spoření

Od doby existence stavebního spoření, tedy od roku 1993, se v České republice uzavřeno celkem 15,5 milionu smluv a u dalších 4,2 milionů smluv navýšili klienti cílovou částku. Během této doby přeměrovaly stavební spořitelny do bydlení 744 miliard korun v podobě účelových úvěrů na bydlení. „*V návaznosti na svou úvěrovou činnost stavební spořitelny významně podpořily stavební výrobu a související obory, zajistily statisíce pracovních míst a nemalou částkou (výrazně vyšší než činí výdaje na státní podporu) rovněž zajistily příjmy státnímu rozpočtu.*“ [52]

Dle údajů, jež každoročně zveřejňuje Ministerstvo financí, bylo v roce 2015 aktivních celkem 3 503 349 smluv o stavebním spoření. Z toho zhruba 373 000 smluv bylo uzavřeno v tomto roce, s průměrnou cílovou částkou 371 000 Kč. Oproti předchozímu roku se jednalo o pokles zájmu o nové smlouvy stavebního spoření o 22,5 %. Naproti tomu ale cílová částka u nových smluv vzrostla zhruba o 10,5 %. Celkový objem naspořených prostředků klientů u všech stavebních spořitelén činil 384,225 mld. Kč. Poskytnuto bylo necelých 700 000 úvěrů v celkovém objemu 242,655 mld. Kč. Podíl naspořených a půjčených peněz vzrostl oproti předchozímu sledovanému období o 4,6 % na hodnotu 63,2 %.

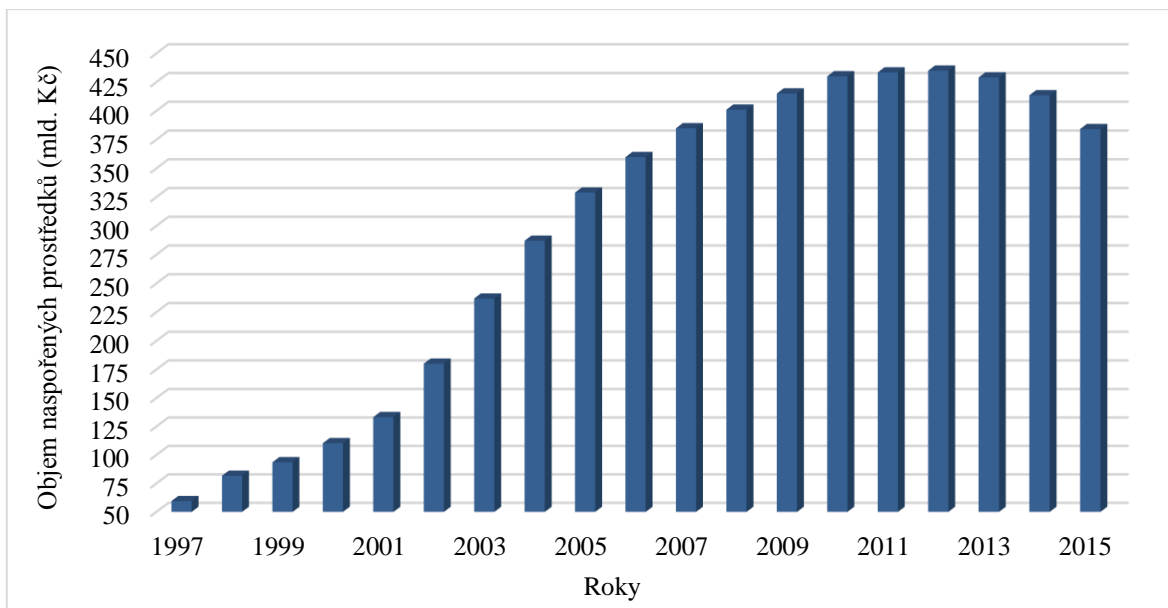
Graf 1: Počet smluv o stavebním spoření ve fázi spoření (v ks)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR - Základní ukazatele vývoje stavebního spoření a informační materiály AČSS, vlastní zpracování

Graf 1 vyjadřuje celkové množství aktivních smluv ve fázi spoření. Mezi lety 1993 až 2003 je jasně patrný rostoucí zájem o tento spořicí produkt. V prvním roce, kdy stavební spořitelny začaly nabízet stavební spoření, bylo uzavřeno přes 200 000 smluv. Během dalšího roku došlo k nárůstu o 216 %, až na úroveň 651 000 smluv. Za první tři roky bylo uzavřeno přes 1,1 milionu stavebních spoření. Od roku 1996 do roku 2003 vzrostl počet evidovaných smluv z 1 560 142 smluv na úroveň 6 300 000 smluv, což představuje přírůstek o 303 %. Nečekaný nárůst počtu smluv v roce 2003 byl způsoben zřejmě legislativními změnami, jež vešly v platnost následující rok. Lidé uzavíraly smlouvy o stavebním spoření s cílem zhodnotit své finance alespoň jedním státním příspěvkem ve výši 4 500 Kč předtím, než bude v následujícím roce snížena na 3 000 Kč. Od roku 2004 dochází každým rokem k poklesu počtu aktivních smluv. To je způsobeno tím, že počet nově uzavřených smluv nestačí pokrýt počet ukončených, a to ať z důvodu „dospoření“ do cílové částky, výběru vlastních naspořených peněz či čerpání úvěru. Klesající trend se doposud nezastavil. V současné době je evidováno 3 503 349 spořicí smluv.

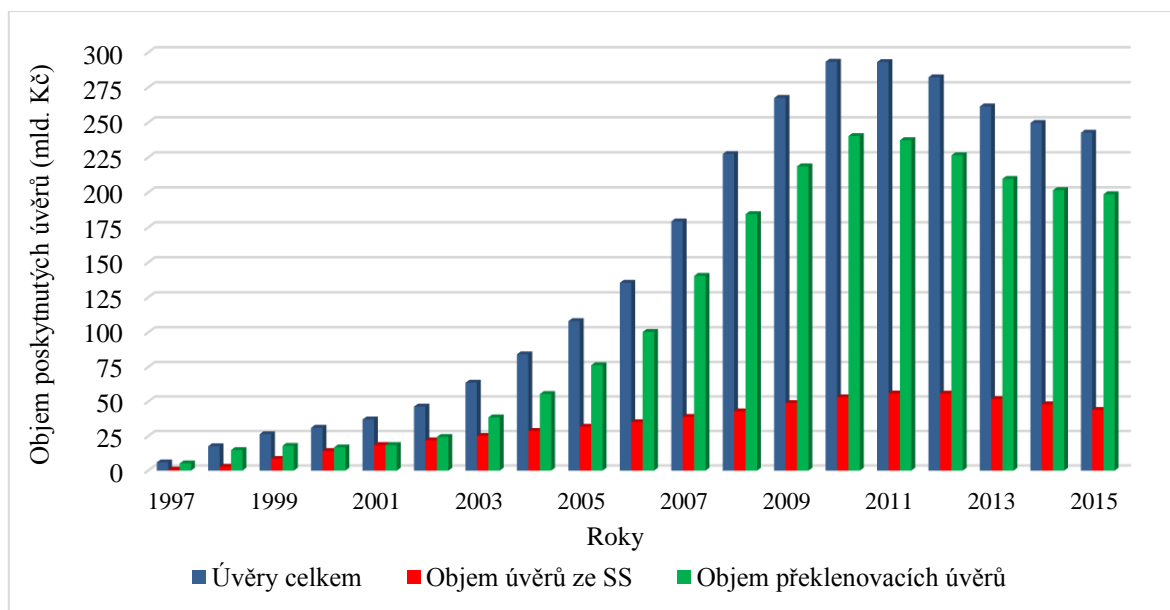
Graf 2: Objem naspořených prostředků na smlouvách SS (v mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR - Základní ukazatele vývoje stavebního spoření, vlastní zpracování

Graf 2 znázorňuje objem naspořených prostředků klientů na smlouvách o stavebním spoření. Ačkoliv z Grafu 1 vyplývá, že počet spořicíh smluv každoročně od roku 2004 klesá, objem naspořených prostředků klientů i po tomto roce neustále roste. Přibývá tak klientů, kteří spoří větší objem prostředků než doposud, čímž získávají nárok na vyšší státní podporu. Výjimkou jsou pouze poslední 3 sledované roky. Během nich došlo ke snížení objemu naspořených peněžních prostředků z úrovně 435 mld. Kč v roce 2012 na úroveň 384 mld. Kč v roce 2015, což představuje pokles celkově o 12 %. Lidé vybírali naspořené prostředky za účelem koupě či rekonstrukce, čímž současně podpořili stavební produkci. Ta se v roce 2014 přehoupala, po šesti letech, do kladných čísel.

Graf 3: Celkový objem poskytnutých úvěrů ze SS (v mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR - Základní ukazatele vývoje stavebního spoření, vlastní zpracování

Jak uvádí Graf 3, nejnižší objem půjčených peněz byl v prvním sledovaném roce, a to ve výši necelých 6 mld. Kč, což vyplývá z toho, že stavební spoření se státní podporou působí na trhu teprve 4 rokem. S každým dalším rokem se tempo růstu celkového objemu poskytnutých úvěrů zvyšovalo až do roku 2011. V tomto roce činil objem půjčených peněz celkem 433,43 mld. Kč. Dle grafu je dále patrné, že objem úvěrů ze stavebního spoření dosahuje maximální hranice 50 mld. Kč. Mnohem populárnější jsou mezi klienty tzv. překlenovací úvěry, které představují přibližně 80 % z celkového objemu úvěrů. V posledním sledovaném roce bylo mezi lidmi rozpůjčováno stavebními spořitelny necelých 243 mld. Kč pomocí překlenovacího či řádného úvěru ze stavebního spoření.

Tím, že lidé čerpají výhodné úvěry ze stavebního spoření, podporují nejen stavební průmysl a související obory, ale i růst tržeb stavebních firem, zvyšování zaměstnanosti a mezd v těchto oborech. Nepřímo tak poskytování úvěrů oživuje celostátní ekonomiku a má zásluhu na růstu hrubého domácího produktu.

Tabulka 2: Podíl půjčené částky a naspořené částky u SS (v %)

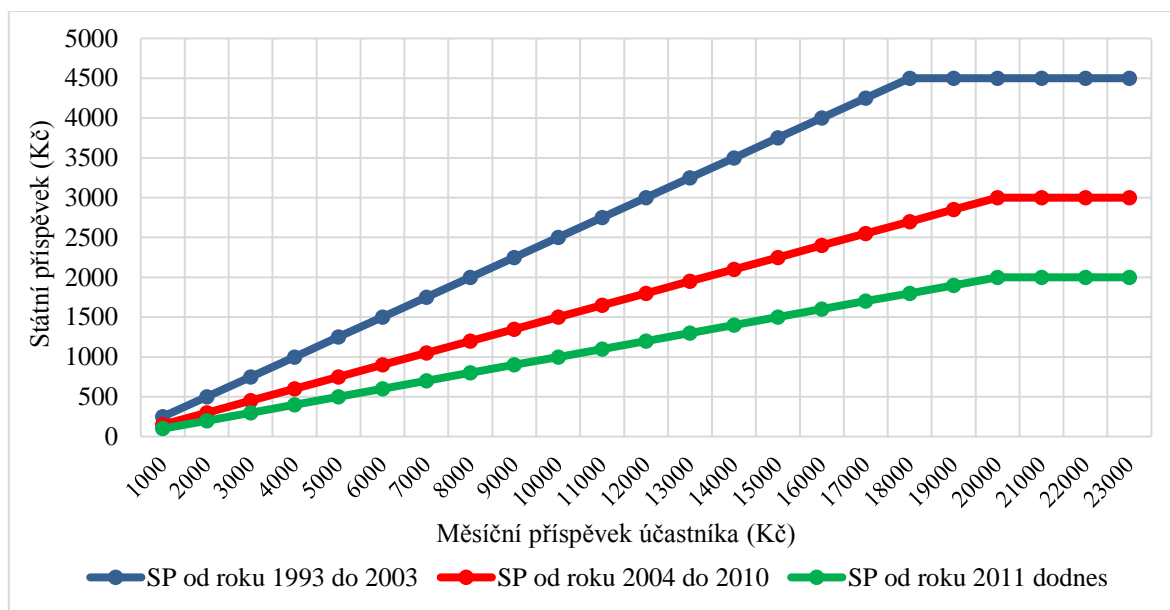
Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Naspořená částka (v mld. Kč)	59,6	81,7	93,6	110,4	133,3	180,2	236,8	287,1	329,0
Úvěry celkem (v mld. Kč)	5,9	17,7	26,3	31,0	37,0	46,3	63,6	84,2	108,1
Podíl půjčené a naspořené částky (v %)	10,0	21,6	28,1	28,1	27,8	25,7	26,9	29,3	32,8

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Naspořená částka (v mld. Kč)	359,9	384,9	401,1	415,2	430,1	433,4	435,0	429,1	413,6	384,2
Úvěry celkem (v mld. Kč)	135,5	179,3	227,4	267,5	293,4	293,1	282,2	261,4	249,6	242,7
Podíl půjčené a naspořené částky (v %)	37,6	46,6	56,7	64,4	68,2	67,6	64,9	60,9	60,4	63,2

Zdroj: vlastní zpracování

Zajímavým ukazatelem, jenž dává do poměru předešlé dva, je podíl půjčené částky stavebními spořitelny a naspořenou částkou všech klientů. Znázorněn je v Tabulce 2. Od roku 1997 podíl půjčené a naspořené částky skokově roste. V době, kdy se stavební spoření rozvíjelo, bylo na 1 967 849 smlouvách o stavebním spoření uloženo 59,6 mld. Kč, z nichž necelých 6 mld. Kč rozpůjčovaly stavební spořitelny občanům ve formě úvěrů. Od roku 2009 je podíl půjčených peněz k úsporám nad hranicí 60 %. V roce 2015 bylo na 3,5 milionu smlouvách naspořeno přes 384 mld. Kč. Z této částky bylo prostřednictvím překlenovacího úvěru rozpůjčováno skoro 199 mld. Kč a prostřednictvím úvěru ze stavebního spoření poskytnuto 44 mld. Kč. Podíl půjčených a naspořených peněz v tomto roce činil 63,2 %.

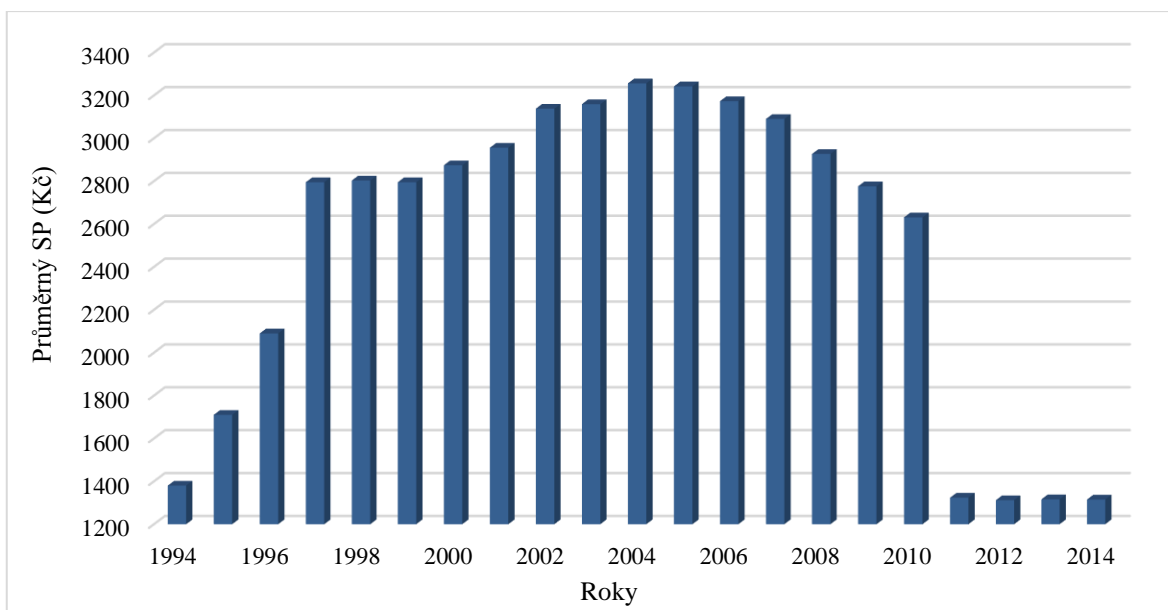
Graf 4: Vývoj státního příspěvku u stavebního spoření

Zdroj: vlastní zpracování

Výše státního příspěvku poskytovaného ke stavebnímu spoření je ustanovena zákonem o stavebním spoření se státní podporou. Od roku 1993, kdy bylo stavební spoření v České republice zavedeno, byl tento zákon již dvakrát pozměněn. Pokaždé došlo ke snížení státního příspěvku. Až do konce roku 2003 bylo možné získat až 4 500 Kč za 18 000 Kč vkladu (modrá křivka). Poté došlo ke snížení na úroveň 3 000 Kč (červená křivka). K tomuto kroku přistoupili poslanci poté, co výdaje na příspěvek ke stavebnímu spoření ukrojili ze státního rozpočtu více než 13 mld. Kč. V roce 2011 došlo k prozatím poslednímu snížení na aktuální hranici 2 000 Kč za 20 000 Kč vkladu (zelená křivka). I přes výrazné omezení podpory ze strany státu je stavební spoření považováno za nejvýhodnější „termínovaný účet“ v aktuálních tržních podmínkách.

Graf 5: Průměrný státní příspěvek připsaný na smlouvu SS (v Kč)

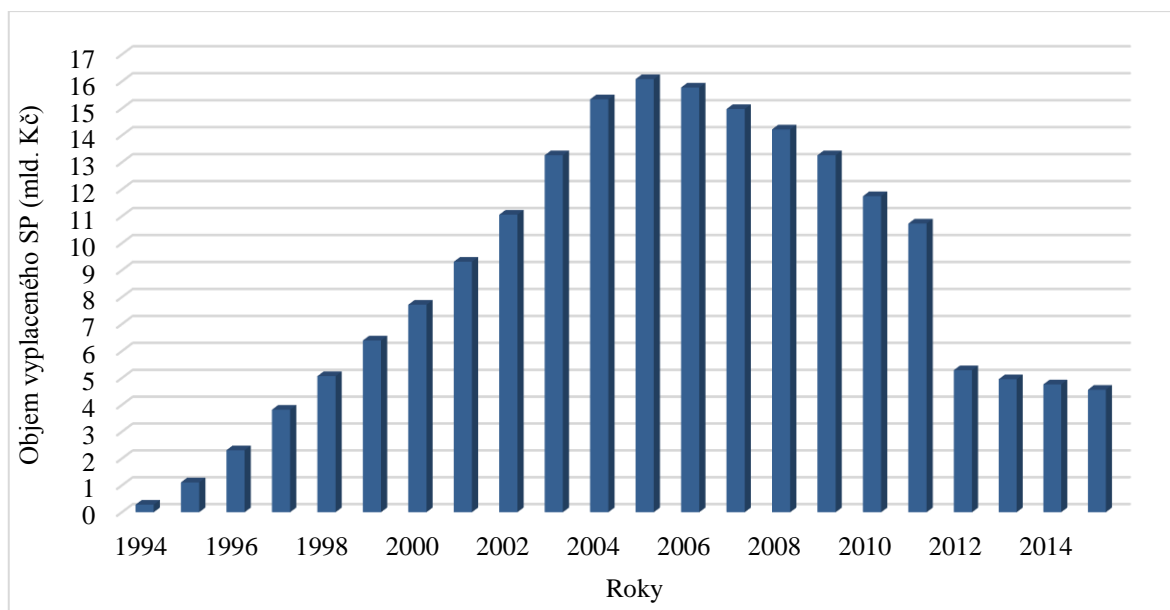

Zdroj: Ministerstvo financí ČR - Základní ukazatele vývoje stavebního spoření, vlastní zpracování

Z Grafu 5 je očividné, že v prvních čtyřech letech od zavedení stavebního spoření rostl průměrně vyplácený státní příspěvek na jednu smlouvu skokově. V prvním roce bylo vyplaceno průměrně 1 380 Kč, ve druhém 1 710 Kč a ve třetím více než 2 000 Kč. Meziročně šlo o nárůst od 22 do 34 %. Mezi lety 1997 až 2009 byl v průměru na jednu smlouvu o stavebním spoření vyplacen státní příspěvek ve výši více než 2 700 Kč. V letech 2002 až 2006 se průměrný příspěvek pohyboval dokonce nad hranicí 3 100 Kč⁴. Od roku 2005 však začala výše průměrně vyplaceného příspěvku od státu klesat, což mohlo být zapříčiněno snižujícím se množstvím spořicí smluv, současně snižujícím se objemem naspořených prostředků a prvním snížením státního příspěvku. Druhá vlna snižování příspěvku od státu proběhla v roce 2011. Způsobila radikální snížení průměrně vyplaceného státního příspěvku o zhruba 50 %. Na jednu smlouvu připadlo v průměru jen 1 300 Kč. Maximálně mohl účastník získat až 2 000 Kč za svůj roční vklad 20 000 Kč

⁴ V roce 2004 se změnila metodika výpočtu průměrného státního příspěvku u stavebního spoření. Do průměru jsou nově zahrnuty pouze smlouvy, na které byl státní příspěvek přiznán. Dříve byly do průměru zařazeny i smlouvy vedené bez žádosti o státní příspěvek nebo smlouvy, na které nebyl připisán žádný státní příspěvek. Oba dva typy smluv zkrusovaly výpočet již od roku 2001, kdy lidé stavební spoření využívali jako spořicí účet, díky vyššímu úročení než u komerčních bank.

Graf 6: Objem vyplaceného státního příspěvku u SS (v mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR - Základní ukazatele vývoje stavebního spoření, vlastní zpracování

V Grafu 6 je vyjádřen objem reálně vyplacených státních příspěvků ke stavebnímu spoření. Po prvním roce fungování stavebního spoření vyplatil stát na 651 350 smluv ze státního rozpočtu celkem 284 mil. Kč. O rok později už činila tato výdajová položka 1,112 mld. Kč, což představuje nárůst o skoro 300 %, přičemž smluv ve fázi spoření bylo oproti stavu v předchozím roce pouze o 70 % více. Z toho vyplývá, že lidé začali ukládat větší obnos peněz, z něhož získali vyšší státní příspěvek. Následující roky se výdaje ročně zvyšovaly o přibližně 1,4 mld. Kč. V roce 2005 zatížily tyto mandatorní výdaje státní rozpočet objemem 16,09 mld. Kč, což bylo maximum po celé sledované období. Od tohoto okamžiku výdaje v této oblasti pozvolně klesají. To je způsobeno především snižováním hranice maximálního státního příspěvku a také klesající množství spořicíh smluv. Druhé snížení státního příspěvku v roce 2011 způsobilo snížení daných výdajů o přibližně 50 %. Toto snížení koresponduje se snížením průměrně vyplaceného příspěvku od státu na jednu smlouvu stavebního spoření.

5.2 Doplnkové penzijní spoření

Spoření na penzi má v českých zemích nezastupitelné místo. Dle Obrázek 3: Barometr oblíbenosti spoření (k 3. čtvrtletí 2016) patří mezi druhou nejoblíbenější formu spoření, ihned po stavebním spoření. Na základě zákona o penzijním připojištění začaly první penzijní společnosti nabízet tento typ spoření již v roce 1994. Většina penzijních společností působí na českém trhu doposud, některé pouze změnilly název.

5.2.1 Vývoj státního příspěvku ve III. důchodovém pilíři

Vývoj státního příspěvku u III. důchodového pilíře od doby vzniku do současnosti představuje Tabulka 3.

Tabulka 3: Vývoj státního příspěvku u III. důchodového pilíře

Měsíční platba občana	Do roku 2012 (smlouvy uzavřené před r. 2000)	Do roku 2012 (smlouvy uzavřené po r. 2000)	Od roku 2013
100 Kč	40 Kč + 32 % z částky nad 100 Kč	50 Kč + 40 % z částky nad 100 Kč	0 Kč
200 Kč	72 Kč + 24 % z částky nad 200 Kč	90 Kč + 30 % z částky nad 200 Kč	0 Kč
300 Kč	96 Kč + 16 % z částky nad 300 Kč	120 Kč + 20 % z částky nad 300 Kč	90 Kč
400 Kč	112 Kč + 8 % z částky nad 400 Kč	140 Kč + 10 % z částky nad 400 Kč	110 Kč
500 Kč	120 Kč	150 Kč	130 Kč
600 Kč	120 Kč	150 Kč	150 Kč
700 Kč	120 Kč	150 Kč	170 Kč
800 Kč	120 Kč	150 Kč	190 Kč
900 Kč	120 Kč	150 Kč	210 Kč
1000 Kč a více	120 Kč	150 Kč	230 Kč

Zdroj: ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9 a vlastní zpracování*

Od roku 1994 do roku 2012 stačilo pro získání státního příspěvku vkládat měsíčně 100 Kč. Za tu pak klient získat buď 40 Kč nebo 50 Kč, podle toho, kdy smlouvu o penzijním připojištění uzavřel. Důchodová reforma s sebou přinesla zvýšení minimálního měsíčního příspěvku klienta, za který lze od státu příspěvek získat. Na oplátku se zvýšil maximální měsíční státní příspěvek. U smluv uzavřených do roku 2012 činil maximální příspěvek

120 Kč, respektive 150 Kč, na 500 Kč vkladu účastníka. Od roku 2013 lze získat až 230 Kč při měsíčním vkladu 1 000 Kč. Výši státního příspěvku lze vypočítat obdobně jako v letech předcházejících. Za 300 Kč vkladu získáte 90 Kč a poté 20 % z příspěvku nad 300 Kč.

5.2.2 Změny v důchodového systému od roku 2013

V roce 2011 vydala vláda ČR zákon o doplňkovém penzijním spoření a zákon o důchodovém spoření. Začaly tak vznikat nové způsoby zabezpečení penze. Od 1. 1. 2013 došlo ke změně celého důchodového systému. Z prvního pilíře je i nadále vyplácen starobní, invalidní, vdovský a sirotčí důchod. Vznikl druhý pilíř, důchodové spoření, který však byl kvůli neoblíbenosti u obyvatelstva po dvou letech působení zrušen. Penzijní připojištění se transformovalo do třetího pilíře společně s novým doplňkovým penzijním spořením. V témže roce došlo ke zvýšení maximálního státního příspěvku na stávající úroveň, a zároveň se posunula dolní hranice vkladu účastníka pro získání státního příspěvku.

Změna důchodového systému s sebou přinesla změnu ve výši státních příspěvků. Dotkla se samozřejmě všech smluv, tedy nejen těch uzavřených po roce 2013. Maximální státní příspěvek se navýšil z původních 150 Kč na 230 Kč. Od roku 2013 si tak polepší ti, kteří si na smlouvu posílají více než 500 Kč měsíčně. Naopak o příspěvek přijdou ti, kteří si nespoří alespoň 300 Kč. Ročně může občan od státu získat až 2 760 Kč.

Ke změnám došlo i v oblasti daňových odpočtů. V roce 2012 si občan mohl uplatnit daňový odpočet z příspěvků nad částku 6 000 Kč ročně (z příspěvku účastníka od 600 do 2 000 Kč/měsíc), nejvýše do částky 12 000 Kč. Od roku 2013 si může občan uplatnit odpočet z příspěvků nad částku 12 000 Kč ročně (z příspěvku účastníka od 1 100 do 2 000 Kč/měsíc), nejvýše do částky 12 000 Kč. Například pokud klient v roce 2012 posílal na penzijní připojištění měsíčně 700 Kč, mohl si snížit základ daně o 2 400 Kč. Jeho roční daňová úspora činila 360 Kč. Pokud by stejné úspory chtěl dosáhnout i v roce 2013, musel by své příspěvky zvýšit na 1 200 Kč/měsíc. Změny v odpočtech od roku 2013 jsou znázorněny v Tabulce 4.

Tabulka 4: Změny v odpočtu příspěvku z daní od roku 2013

Měsíční platba občana	Daňový odpočet	Daňová úspora
Rok 2012		
Do 500 Kč	0 Kč	0 Kč
600 Kč	1 200 Kč	180 Kč
700 Kč	2 400 Kč	360 Kč
800 Kč	3 600 Kč	540 Kč
900 Kč	4 800 Kč	720 Kč
1 000 Kč	6 000 Kč	900 Kč
1 100 Kč	7 200 Kč	1 080 Kč
1 200 Kč	8 400 Kč	1 260 Kč
1 300 Kč	9 600 Kč	1 440 Kč
1 400 Kč	10 800 Kč	1 620 Kč
1 500 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč
2 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč
Měsíční platba občana	Daňový odpočet	Daňová úspora
Od roku 2013		
Do 1000 Kč	0 Kč	0 Kč
1 100 Kč	1 200 Kč	180 Kč
1 200 Kč	2 400 Kč	360 Kč
1 300 Kč	3 600 Kč	540 Kč
1 400 Kč	4 800 Kč	720 Kč
1 500 Kč	6 000 Kč	900 Kč
1 600 Kč	7 200 Kč	1 080 Kč
1 700 Kč	8 400 Kč	1 260 Kč
1 800 Kč	9 600 Kč	1 440 Kč
1 900 Kč	10 800 Kč	1 620 Kč
2 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Změny, které přichází v platnost od roku 2016 mají zpříjemnit spoření na penzi. Zákodníci se tím snaží zatraktivnit III. důchodový pilíř a přimět obyvatelstvo vytvářet si finanční polštář na období, kdy již nebudou pracovně aktivní. K těmto krokům přistoupili též z důvodu zrušení II. pilíře. Navíc doufají, že nové podmínky zaujmou více občanů.

Poslanci odsouhlasili změnu podmínek čerpání naspořených peněz u doplňkového penzijního spoření. Nově mohou klienti vybrat naspořené peníze v 60 letech. Doposud u DPS platilo vypořádání až po dosažení důchodového věku. Tím se sjednotily podmínky čerpání u obou fondů III. pilíře.

Doplňkové penzijní spoření mohou nově uzavírat rodiče pro své nezletilé děti. Oproti smlouvám o DPS uzavřených dospělým osobám mají výhodu. V 18 letech mají možnost vybrat třetinu vlastních naspořených peněz. Musí však splnit dvě podmínky, spořit alespoň 10 let a poslední dva roky nezměnit penzijní společnost.

O tom, že si penzijní společnosti účtují poplatky za správu možná moc občanů neví. Tyto poplatky se navíc od roku 2016 zvyšují. U transformovaných fondů se zvyšují z 0,6 % z vkladu ročně na 0,8 %. U účastnických fondů z 0,8 % na 1 %. Konzervativní fond má i nadále poplatek 0,4 % z ročního vkladu. Účastník navíc platí poplatek z ročního výnosu fondu. „*U transformovaných fondů poklesne z 15 na 10 % ze zisku, u fondů doplňkového penzijního spoření naopak z 10 na 15 procent stoupne.*“ [43]

Od roku 2016 mají účastníci možnost vybrat si peníze po dosažení 60 let věku bez toho, aniž by jim byl výnos a příspěvek zaměstnavatele zdaněn. Pokud si vyberou výplatu formou doživotní penze nebo penze na dobu minimálně 10 let, nebude z veškerých příspěvků a výnosů odvedena žádná daň. Tyto možnosti platí u obou typů fondů, viz. Tabulka 11 a Tabulka 12.

Změnou, jež přinese rok 2017, je další zvýšení hranice pro daňový odpočet. To znamená, že si účastník bude moci nově od základu daně odečíst až 24 000 Kč z plateb na penzijní připojištění nebo doplňkové penzijní spoření. Do roku 2016 byl strop pro daňový odpočet ve výši 12 000 Kč. Nový maximální daňový odpočet ve výši až 24 000 Kč. Svou daňovou povinnost tak může snížit až o 3 600 Kč, tedy o 15 % z 24 000 Kč vlastních vkladů. Takové úspory dosáhne v případě, že si bude na svou smlouvu posílat měsíčně 3 000 Kč, přičemž prvních 1 000 Kč, ze kterých plyne státní příspěvek, nelze odečíst od základu daně. O změnách v odpočtu vlastních příspěvků od základu daně, které vyjdou v platnost v lednu 2017, pojednává Tabulka 5 níže.

Tabulka 5: Změny v odpočtu příspěvku z daní od roku 2017

Měsíční platba občana	Daňový odpočet	Daňová úspora
Od roku 2017		
Od 1 100 Kč	1 200 Kč	180 Kč
2 100 Kč	13 200 Kč	1 980 Kč
2 200 Kč	14 400 Kč	2 160 Kč
2 300 Kč	15 600 Kč	2 340 Kč
2 400 Kč	16 800 Kč	2 520 Kč
2 500 Kč	18 000 Kč	2 700 Kč
2 600 Kč	19 200 Kč	2 880 Kč
2 700 Kč	20 400 Kč	3 060 Kč
2 800 Kč	21 600 Kč	3 240 Kč
2 900 Kč	22 800 Kč	3 420 Kč
3 000 Kč	24 000 Kč	3 600 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Další změnou je navýšení limitu, do kterého bude roční příspěvek zaměstnance i zaměstnavatele na smlouvě penzijního připojištění, doplňkového penzijního spoření a životního pojištění osvobozen:

- od daně z příjmu FO na straně zaměstnance do limitu 30 000 Kč (do konce r. 2016). Od roku 2017 se limit zvyšuje až na 50 000 Kč;
- od daně z příjmu u zaměstnavatele v jakékoliv výši. Příspěvek je totiž daňově uznatelným nákladem, tudíž snižuje základ daně;
- od sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance i zaměstnavatele do výše 30 000 Kč (do konce r. 2016). Od roku 2017 až do výše 50 000 Kč.

Zaměstnavatele tak tento způsob obměňování vyjde bez pochyby levněji než navýšení mzdy. Z příspěvku totiž neodvádí 34 % na povinné pojistné, jako je tomu u mzdy. Příspěvek na PP a DPS je navíc daňově uznatelným nákladem, a to v neomezené výši. Příspěvek je také osvobozen od platby sociálního a zdravotního pojištění až do výše 30 000 Kč, v roce 2017 dokonce až 50 000 Kč. Pro zajímavost, tento souhrnný limit pro příspěvky na penzijním připojištění a životním pojištění zavedla vláda v roce 2008 a činil pouhých 24 000 Kč. Do této částky byly příspěvky, stejně jako nyní, osvobozeny od daně z příjmu, od odvodu sociálního a zdravotního pojištění. Tento limit byl platný do konce roku 2012.

5.2.3 Výhody spořicíh produktů III. důchodového pilíře

Nespornou výhodou penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření je poskytovaný státní příspěvek. Za svých 12 000 Kč vkladu ročně získá účastník 2 760 Kč od státu. Přičemž nejméně může získat 1 080 Kč při vkladu 3 600 Kč ročně. Takto vysoké garantované zvýhodnění jiné produkty nenabízí.

Pokud si účastník bude na svůj účet PP či DPS posílat měsíčně více než 1 000 Kč, má možnost si částku nad tento limit odečíst od základu daně. Maximálně však 12 000 Kč ročně. Na dani tak může ušetřit až 1 800 Kč. Od roku 2017 se maximální limit pro odčitatelnou položku ještě zvyšuje na částku 24 000 Kč. To poskytne daňovou úlevu až 3 600 Kč.

Některým účastníkům přispívá na penzijní připojištění či doplňkové penzijní spoření zaměstnavatel. Tyto příspěvky jsou osvobozeny od daně z příjmu (v případě, že klient zvolí výplatu doživotní penze nebo penze na 10 let a více), od sociálního a zdravotního pojištění. Tato metoda odměňování je tak výhodnější pro obě strany.

Klient má možnost ukládat na spoření libovolnou úložku, má možnost změnit penzijní společnost i strategii spoření. Úložku může kdykoliv bezplatně měnit, ale musí to předem nahlásit penzijní společnosti. Záleží tak pouze na konkrétní osobě, kolik si rozhodne ukládat a spořit na svůj důchod.

Pokud je klient ve finanční tísní, má možnost vybrat své naspořené prostředky včetně zhodnocení a příspěvků zaměstnavatele již po dvou letech spoření. Veškeré výnosy včetně příspěvků od zaměstnavatele jsou ale standardně zdaněny 15% sazbou daně z příjmu.

Naspořené prostředky jsou v případě úmrtí účastníka vyplaceny obmyšlené osobě, pokud ji klient ve smlouvě o PP či DPS uvedl. V opačném případě jsou předmětem dědictví.

Některé bankovní a finanční instituce nabízejí platební karty, s nimiž lze při nakupování zároveň spořit. Například Komerční banka nabízí za platbu kreditní kartou 1 % na klientův účet u Penzijní společnosti KB. Podobně to má i např. AXA penzijní společnost, která umožňuje převést prostředky na penzijní připojištění, investice i snížit tím pojistné.

Penzijní společnosti podléhají doзору České národní banky, Ministerstva financí a depozitáře.

Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření má několik společných výhod:

- státní příspěvek až 2 760 Kč ročně,
- daňová úspora až 3 600 Kč ročně (od r. 2017),

- příspěvek zaměstnavatele až 50 000 Kč (od r. 2017) nepodléhá odvodu sociálního a zdravotního pojištění,
- možnost určit obmyšlenou osobu,
- flexibilita vkladů, fondů a investiční strategie,
- odbytné po 2 letech,
- dohled ČNB, MF a depozitáře.

Výhody penzijního připojištění

Penzijní připojištění garantuje nezáporné zhodnocení. Klient má tak jistotu, že se jeho peníze neznehodnotí. Peníze jsou totiž investovány do konzervativních fondů, jejichž výnos je sice nízký, za to stabilní.

Po 15 letech spoření má účastník možnost vybrat si ½ naspořených peněz. To vyplývá z tzv. výsluhové penze, která se automaticky uzavírala u starých smluv PP.

Z penzijního připojištění vyplývají následující výhody:

- garantované nezáporné zhodnocení vkladů,
- výsluhová penze po 15 letech.

Výhody doplňkového penzijního spoření

Doplňkové penzijní spoření umožňuje účastníkovi zvolit si investiční strategii, s níž může dosahovat vyšších výnosů než u původního penzijního připojištění. Vyšší výnos investičních fondů je však spojen s vyšším rizikem.

Nové účastnické fondy umožňují čerpat úspory včetně státního příspěvku již 5 let před dosažením důchodového věku. Tím se lze vyhnout krácení starobního důchodu vypláceného státem, k čemu by jinak došlo při vstupu do předčasného důchodu.

Nově od roku 2016 umožňuje zákon o doplňkovém penzijním spoření uzavírat smlouvy i dětem. Aktuálně je již uzavřeno okolo 10 000 dětských smluv. Průměrný měsíční příspěvek je 577 korun, což odpovídá zhruba úložce, kterou si dospělí spoří sami pro sebe. Děti mají navíc možnost vybrat si část peněz v 18 letech, pokud spořili alespoň 10 let u jedné penzijní společnosti.

Výhody, které se týkají pouze účastníků doplňkového penzijního spoření:

- vyšší výnos dle zvolené investiční strategie,
- čerpání předdůchodu,
- částečné odbytné u dětských smluv.

5.2.4 Nevýhody spořicíh produktů III. důchodového pilíře

Pokud chce účastník získat státní příspěvek, nesmí vypovědět smlouvu o penzijním připojištění či doplňkovém penzijním spoření dříve než ve věku 60 let a po 5 letech spoření. Jinak nárok na příspěvek ztratí. Zejména mladí pak mají své peníze vázány na delší časový horizont, než nabízí například stavební spoření.

Jelikož fondy vykazují poměrně nízký výnos, je praktický jisté, že celkový výnos vkladů bude znehodnocen inflací. Jelikož inflační cíl České národní banky pro další roky činí 2 %, dá se předpokládat, že účastníci v transformovaných a účastnických fondech jinak výrazně nezbohatnou.

Oproti stavebnímu spoření nejsou prostředky u penzijních společností ze zákona pojištěny pro případ krachu. Bezpečnost vkladů klientů se penzijní společnosti snaží posílit tím, že u fondů došlo k oddělení majetku účastníků od majetku penzijní společnosti. Penzijní společnosti tak mohou hospodařit pouze s majetkem, který jim určuje zákon, a v případě potíží nemohou použít prostředky klientů k úhradě vlastních závazků. Pokud by taková situace nastala, Česká národní banka rozhodne o převodu prostředků klientů do jiné penzijní společnosti.

Snad poslední nevýhodou je nejistý vývoj státních příspěvků, daňových úlev a dalších nabízených zvýhodnění, které mají v rukách politici. Je tak možné, že během dalších se může vše od základu změnit, a III. důchodový pilíř přestane být tak atraktivní. Nebo naopak.

Nevýhody, jež přináší III. důchodový pilíř:

- státní příspěvek vázaný do 60 let,
- znehodnocení vkladů inflací,
- vklady nejsou ze zákona pojištěny,
- politická rizika.

Nevýhody PP

Snad jedinou nevýhodou, kterou penzijní připojištění má, je velmi nízké zhodnocení vkladů. Vzhledem k nízkým úrokovým sazbám a úrokům státních dluhopisů se dá očekávat maximálně dvouprocentní roční výnos.

Nevýhody DPS

Doplňkové penzijní spoření přináší účastníkům pouze dvě nevýhody. Nezaručuje nezápornost zhodnocení vložených vkladů. Může se tak stát, že na konci spoření získá méně,

než celkově do fondu vložil. Navíc neumožňuje vyplatit po 15 letech část prostředků prostřednictvím výsluhové penze ani pozůstalostní penzi.

Tabulka 6: Rozdíly mezi transformovanými a účastnickými fondy

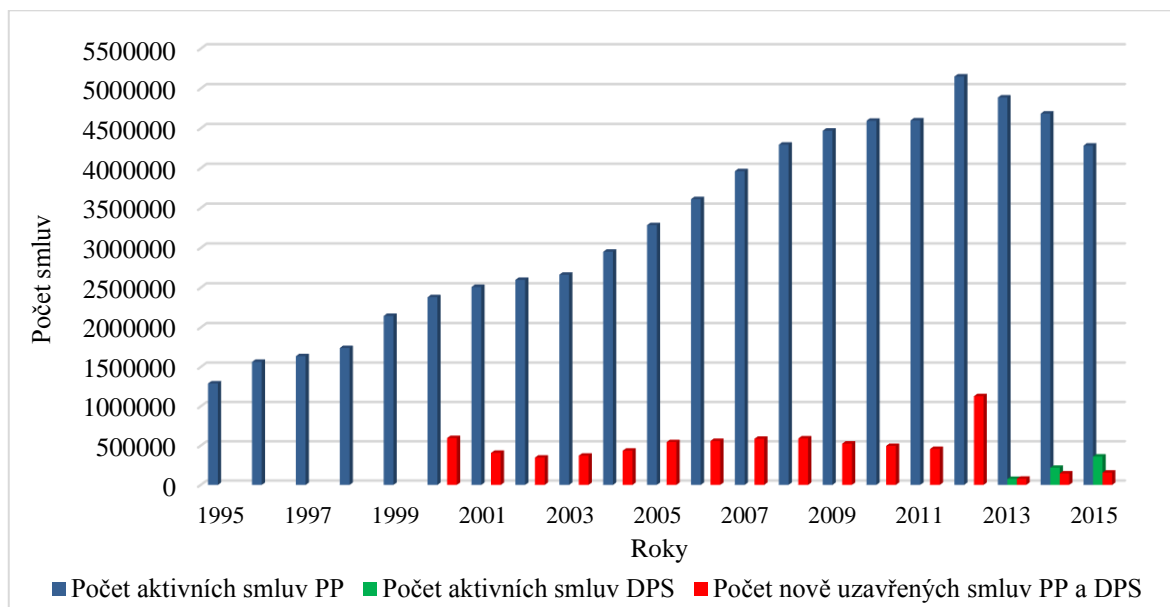
	Transformovaný fond (PP)	Účastnický fond (DPS)
Uzavření smlouvy	Od roku 2013 již nelze sjednat	Lze přestoupit z transformovaného fondu nebo nově uzavřít, od r. 2016 i pro nezletilé děti
Ukončení smlouvy	V 60 letech	Nově od r. 2016 v 60 letech
Výnos	Garantuje nezáporné zhodnocení	Může skončit ve ztrátě
Strategie spoření	Nelze vybrat	Možnost volby mezi konzervativní, dynamickou a vyváženou investiční strategií
Výsluhová penze	ano, po 15 letech spoření lze čerpat 1/2 vkladu	ne
Částečné odbytné	ne	ano, u smluv pro děti po dosažení 18 let, po 120 měsících spoření a 2 letech u stejné společnosti
Možnost přestupu k jiné společnosti	pouze po přijetí podmínek DPS	ano
Čerpání předdůchodu	ne	ano
Poplatky za správu	0,8 %, poplatky ze zisku 10 %	1 %, poplatky ze zisku 15 %

Zdroj: Změny v penzijním spoření: vyberete už v šedesáti a uspoříte na daních - iDNES.cz [online]. Jolana Nováková, 2016 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/sporeni-na-penzi-zmeny-v-novem-roce-2016-d8h-/viteze.aspx?c=A160120_173204_viteze_kho a vlastní zpracování

5.2.5 Ukazatelé vývoje III. důchodového pilíře

Ke konci roku 2015 bylo do penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření zapojeno přes 4,643 milionu občanů, což odpovídá přibližně 70 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Během tří let uzavřelo nové doplňkové penzijní spoření přes 360 000 lidí, v průběhu roku 2016 se toto číslo vyšplhalo dokonce až k půl milionu. Na všech těchto smlouvách měli lidé uloženo okolo 350 miliard korun. Jen za poslední rok došlo k nárůstu příspěvků účastníků o více než 10 %, tedy o přibližně 33 mld. Kč. Na zhruba 30 % smlouvách byl evidován příspěvek zaměstnavatele.

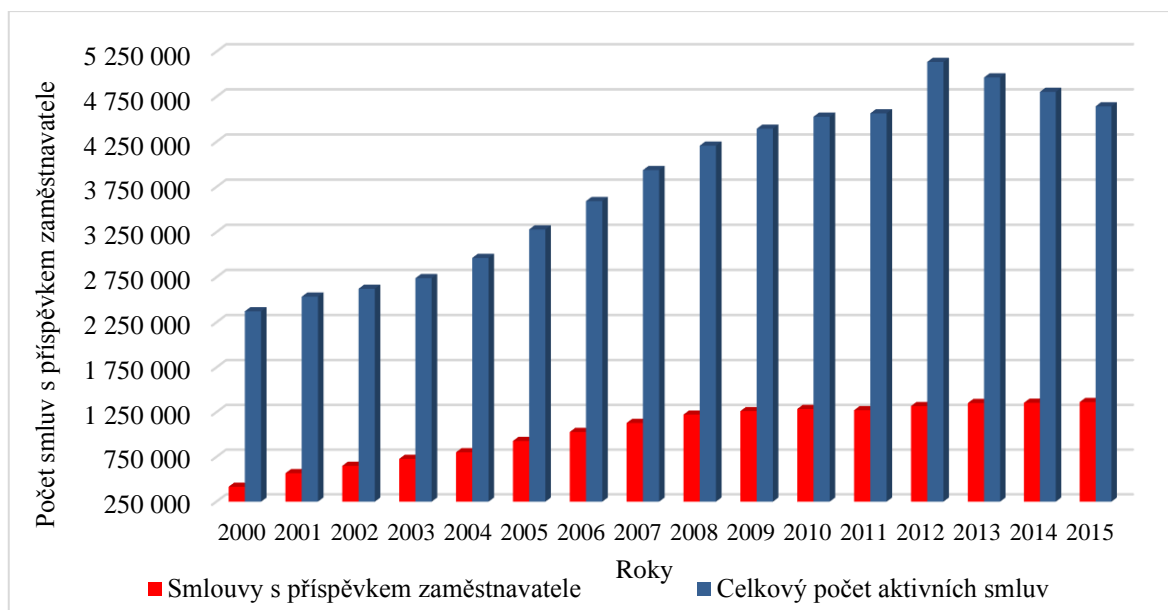
Graf 7: Počet smluv o PP a DPS (v ks)

Zdroj: Počet účastníků penzijního připojištění [online]. [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/pocet-ucastniku-penzijniho-pripojisti>, vlastní zpracování

Během prvních dvou let uzavřelo penzijní připojištění 1 290 000 lidí. Z Grafu 7 jasně vyplývá, že obliba tohoto spořicího produktu stále rostla. Od roku 2003 do roku 2011 došlo k nárůstu aktivních smluv o skoro 70 %, až na úroveň 4,6 milionu smluv. V roce 2012 bylo evidováno přes 5,1 milionu aktivních smluv, z nichž 1,1 milionu bylo uzavřeno v tomto roce jako reakce na nově vznikající účastnické fondy. Řada lidí raději uzavřelo penzijní připojištění za stávajících podmínek, protože se obávalo nového doplňkového penzijního spoření. Od roku 2013 je patrný pokles počtu smluv o penzijním připojištění, které postupně klienti s nárokem na výplatu prostředků vypovídají. Ročně je ukončeno přibližně 300 000 smluv o penzijním připojištění. Naopak stoupá počet nově uzavíraných smluv o doplňkovém penzijním spoření. Ke konci roku 2015 jich bylo okolo 360 000 kusů. Během roku 2016 bylo uzavřeno dalších 176 000 smluv DPS, což vypovídá o tom, že si občané na nový spořicí produkt zvykají a postupně v něj získávají důvěru.

Graf 8: Počet smluv PP a DPS s příspěvkem zaměstnavatele (v ks)

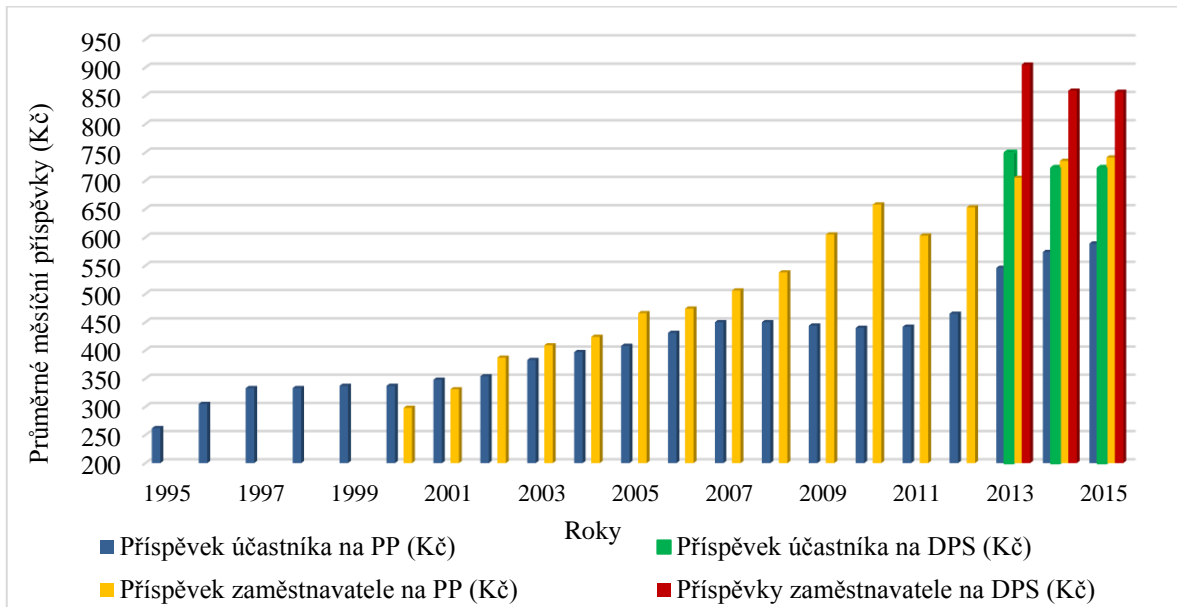

Zdroj: Ministerstvo financí ČR - Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření, vlastní zpracování

Z Grafu 8 je patrné, že během sledovaného období stoupal počet smluv, na které přispíval zaměstnavatel. V roce 2000 přispívali zaměstnavatelé na 416 421 smluv svých zaměstnanců. Až do roku 2008 přibýlo každoročně více než 100 000 smluv s příspěvkem zaměstnavatele. Koncem roku 2008 bylo evidováno 1 222 639 smluv s tímto zaměstnaneckým benefitem. Od roku 2009 do konce sledovaného období již přírůstky nebyly tak razantní, šlo celkový nárůst o 100 000 nových přispěvovatelů. Po celé sledované období se počet smluv s příspěvkem zaměstnavatele udržoval na úrovni 30 % z celkového množství smluv. Ke konci roku 2015 přispívali zaměstnavatelé na 1 362 283 smluv.

Obliba příspěvku zaměstnavatele na penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření mírně roste. Zaměstnavatel totiž z tohoto příspěvku neodvádí sociální a zdravotní pojištění a o zaplacené příspěvky si může snížit základ daně. Z jeho strany je tedy výhodnější přispět zaměstnanci na PP či DPS, než mu navýšit mzdu. A zaměstnanec z této částky, v některých případech, neodvádí daň z příjmu.

Graf 9: Průměrný měsíční příspěvek účastníka a zaměstnavatele u PP a DPS (v Kč)

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR, vlastní zpracování

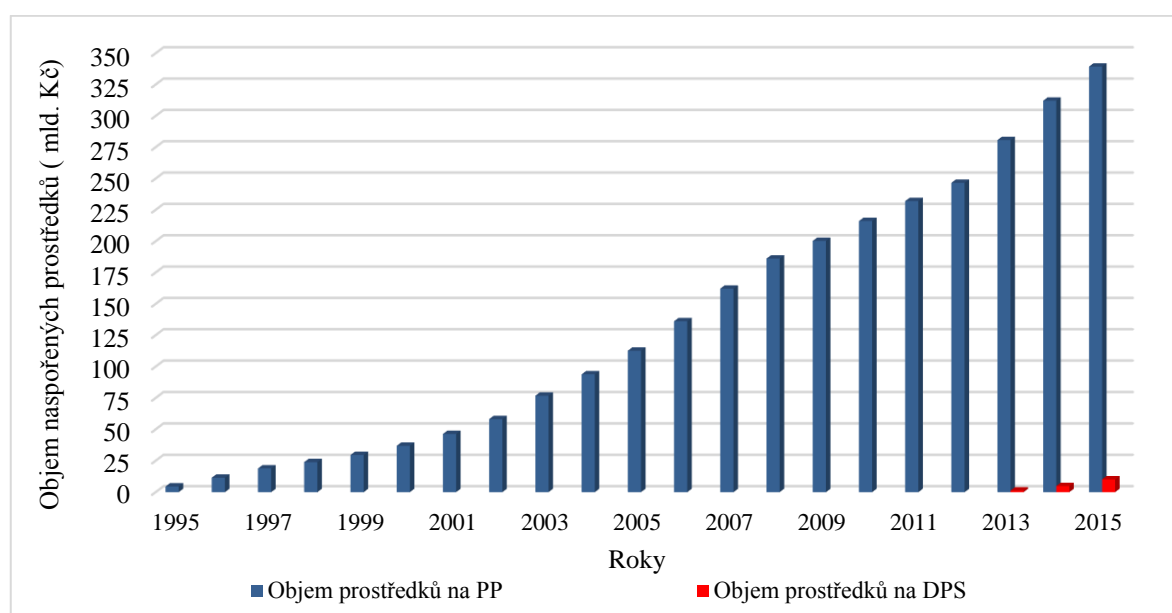
V prvních letech existence penzijního připojištění zasilali účastníci průměrně 262 Kč. Během následujících dvou let se průměrné příspěvky zvýšily o 71 Kč, na úroveň 333 Kč. V roce 2005 činil průměrný měsíční příspěvek účastníka 400 Kč. Pokud by tuto částku zaslal měsíčně každý účastník penzijního připojištění, získal by každý od státu 112 Kč ke staré smlouvě PP uzavřené do roku 2000 a 140 Kč ke smlouvě uzavřené v roce 2000. Až v roce 2013 překonal průměrný příspěvek účastníka hranici 500 Kč. A to zřejmě z důvodu změn, jež přinesla důchodová reforma. Došlo totiž ke zvýšení hranice minimálního příspěvku účastníka, za kterou lze získat státní příspěvek. Donutila tak účastníky přispívat na své smlouvy alespoň 300 Kč. Zároveň došlo k posunu hranice maximálního příspěvku účastníka na 1 000 Kč vlastního vkladu, za který lze získat od státu až 230 Kč. V posledním sledovaném roce činil průměrný příspěvek účastníka bezmála 600 Kč.

Z Grafu 9 lze dále vyčíst, že průměrné příspěvky zaměstnavatelů jsou zpravidla vyšší než příspěvky účastníků. V roce 2000 poslali zaměstnavatelé na smlouvy svých zaměstnanců průměrně 298 Kč. Během následujících let se průměrné příspěvky zaměstnavatelů pozvolna zvyšovaly. Nejvýraznější rozdíl mezi příspěvkem účastníka a zaměstnavatele je zaznamenán v roce 2010 a činí bezmála 220 Kč. Na příspěvky zaměstnavatele se nevztahuje státní příspěvek, ani ho nelze uplatnit na daňový odpočet.

Nějakou výhodu ale mají, ani jedna zúčastněná strana neodvádí do stanoveného limitu sociální a zdravotní pojištění a po splnění podmínek ani daň z příjmu. V posledních třech sledovaných letech jsou uvedeny i průměrné příspěvky zasílané na doplňkové penzijní spoření. Zde je zřetelně vidět, že účastníci i zaměstnavatelé zasílají do nových účastnických fondů vyšší příspěvky než do transformovaných fondů. V roce 2015 tedy činí průměrný příspěvek účastníka u penzijního připojištění 589 Kč, u doplňkového penzijního spoření 722 Kč. Zaměstnavatelé zasílají průměrně na PP 741 Kč, a na DPS 857 Kč.

Graf 10: Objem spravovaných prostředků účastníků vč. státních příspěvků a příspěvků zaměstnavatele (mld. Kč)

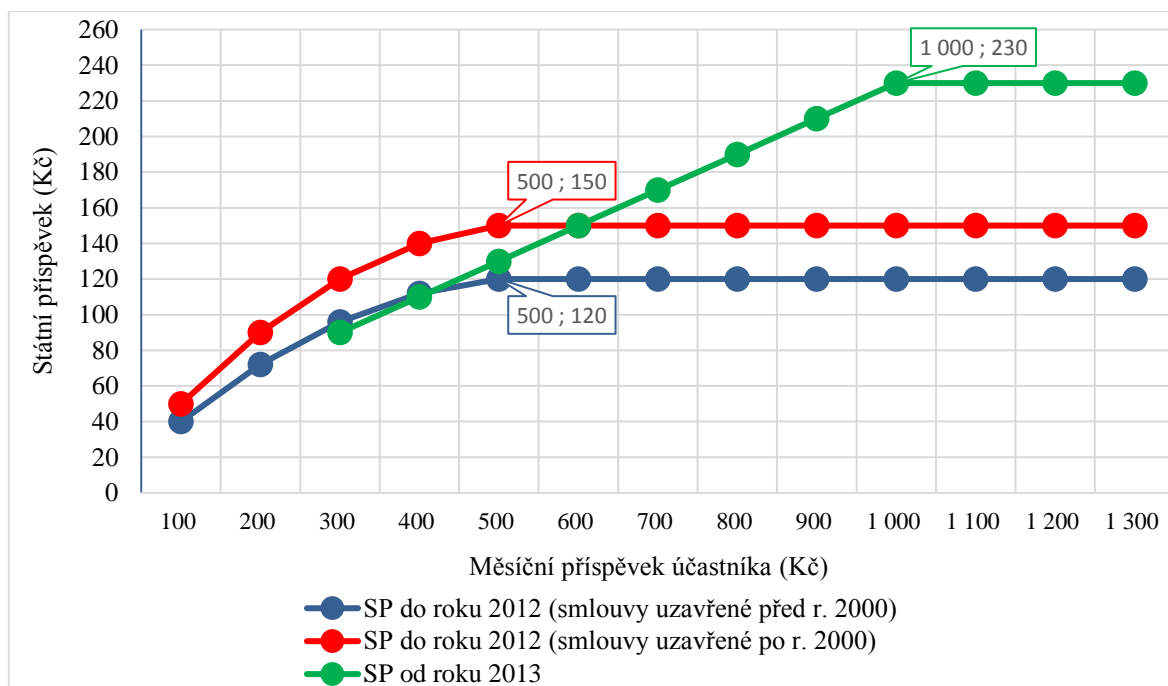

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR, vlastní zpracování

Graf 10 znázorňuje objem prostředků účastníků ve správě penzijních fondů, a to včetně státních příspěvků a příspěvků zaměstnavatele. Již po prvním roce fungování bylo v penzijních fondech uloženo okolo 4,5 mld. Kč. V roce 2005 překročila suma příspěvků na penzijním připojištění hranici 100 mld. Kč a o 4 roky později dokonce hranici 200 mld. Kč. Nejvíce prostředků uložili účastníci v roce 2013, kdy meziroční nárůst činil 34 mld. Kč. V témže roce se začíná plnit statistika objemu prostředků zasílaných na nové účastnické fondy. V roce 2015 zde bylo uloženo více než 10 mld. Kč.

Rostoucí objem naspořených prostředků lze zdůvodnit rostoucí výší průměrného příspěvku účastníka i zaměstnavatele. U nově uzavíraných smluv DPS využije mnoho účastníků starších 55 let možnosti vložit jednorázový vklad ve výši 60 000 Kč, čímž si zajistí získání plné SP na celé pětileté období spoření.

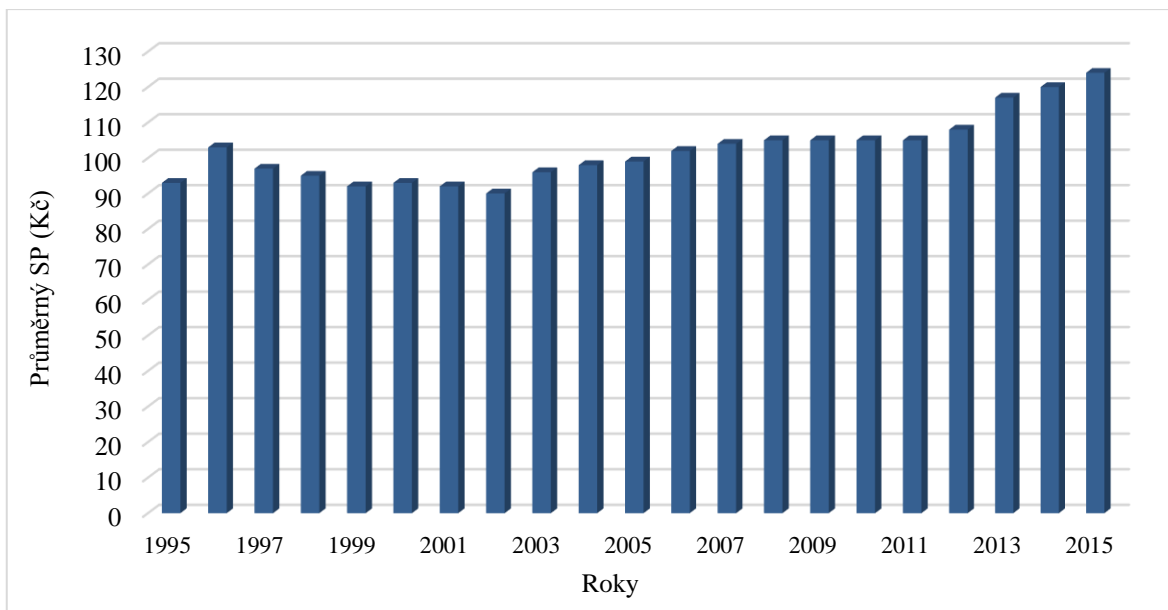
Graf 11: Vývoj státního příspěvku u III. důchodového pilíře

Zdroj: vlastní zpracování

Vývoj státního příspěvku u penzijního připojištění, později u doplňkového penzijní spoření, od roku 1994 do současnosti znázorňuje Graf 11. Stát se pomocí příspěvků snaží motivovat občany k tomu, aby si spořili a zabezpečili se na stáří. V roce 2000 došlo k prvnímu navýšení poskytovaného státního příspěvku. Změnu pocítili i klienti se smlouvou uzavřenou před rokem 2000, kteří nezapomněli uzavřít dodatek ke smlouvě. Za stejný obnos peněz poté získali vyšší SP. Druhá vlna zvyšování státního příspěvku se odehrála v roce 2013. Klienti byli nuceni pro získání státního příspěvku zvýšit své vklady na min. 300 Kč. Oproti předchozím podmínkám si ale polepšil pouze ten, kdo začal spořit více než 600 Kč měsíčně. Stát se touto politikou snaží přimět občany k odpovědnosti a odměňuje ty, jenž jsou schopni odepřít si část svých příjmů a podpořit svou budoucnost.

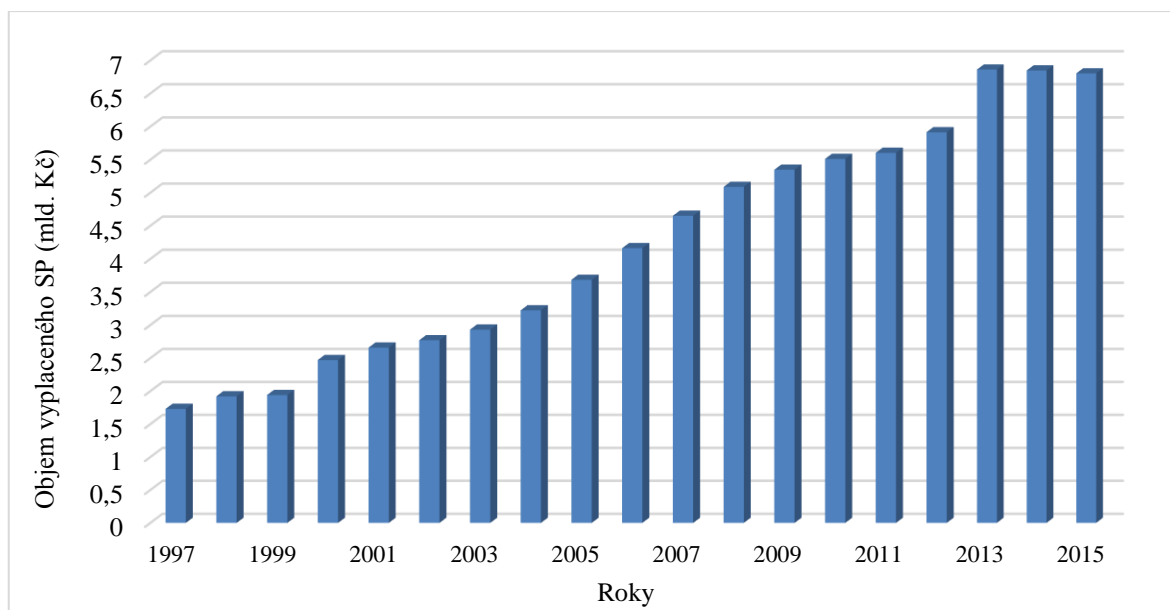
Graf 12: Průměrný měsíční státní příspěvek k PP a DPS (v Kč)

Zdroj: Měsíční výše příspěvků účastníka [online]. [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/mesicni-vyse-prispevku-na-ucastnika>, vlastní zpracování

Graf 12 znázorňuje vývoj průměrného měsíčního příspěvku, jenž stát vyplatil na jednu smlouvu o penzijním připojištění či doplňkovém penzijním spoření. V prvním sledovaném roce vyplatil stát průměrně 93 Kč na jednu smlouvu penzijního připojištění. O rok později byl průměr o 10 Kč vyšší. Během následujících 6 let naopak klesal, až na úroveň 90 Kč. V tomto bodě dosahoval svého minima. Toto zjištění je velmi zajímavé, jelikož v roce 2000 došlo u nově uzavíraných smluv o PP k navýšení státního příspěvku. Navíc u smluv uzavíraných před tímto rokem mohli účastníci podpisem dodatku také získat vyšší zhodnocení. Počet spořicí smluv i nadále rostl, stejně tak objem spravovaných prostředků účastníků i jejich průměrné měsíční příspěvky. Od roku 2002 se průměrně vyplacené příspěvky od státu zvyšovaly. V období let 2008 až 2011 stagnovaly na úrovni 105 Kč. Nejvýraznější změna byla zaznamenána v roce 2013, kdy došlo k nárůstu průměrného státního příspěvku ze 108 Kč na 117 Kč. Toto číslo vypovídá o tom, že spousta klientů nenavýšila svůj minimální vklad na alespoň 300 Kč měsíčně, případně tuto změnu nenahlásili penzijní společnosti, a tak nezískávají státní příspěvek.

Graf 13: Objem vyplaceného státního příspěvku u PP a DPS (v mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR - Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření, vlastní zpracování

Vývoj objemu vyplaceného státního příspěvku na penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření je znázorněn v Grafu 13. V prvním sledovaném roce vyplatil stát na 2 372 117 smluv penzijního připojištění celkem 2,47 mld. Kč. Zpočátku se objem vyplaceného státního příspěvku zvyšoval pozvolna. Od roku 2004 ale začaly výdaje růst rychleji, což samozřejmě souviselo s rostoucím počtem spořicí smluv. Ročně se výdaje zvyšovaly o přibližně 0,46 mld. Kč. Nejvýraznější nárůst výdajů v oblasti PP a DPS byl zaznamenán v roce 2013, kdy stát vyplatil o takřka 1 mld. Kč více než v předchozím kalendářním roce. To bylo způsobeno hlavně zvýšením hranice maximálního státního příspěvku, čehož někteří účastníci ihned využili. V posledních třech sledovaných letech vydal stát přibližně stejnou částku pohybující se okolo 6,8 mld. Kč.

6 Analýza dopadů

V závislosti na postoji investora k riziku, k potřebě přeměnit investice v hotovost, k předpokládané míře zhodnocení a svých finančních možnostech, si část obyvatel odkládá určité procento příjmů na účet stavebního spoření. Stát k těmto vkladům přidává každému účastníkovi navíc 10 % dle sumy jeho ročního vkladu. Maximálně však 2 000 Kč pro jednoho účastníka. I přes poměrně nízkou částku je státní rozpočet zatížen obrovskou výdajovou položkou. Státní příspěvek je vyplácen i v momentě, kdy klient čerpá finance na bytovou potřebu prostřednictvím překlenovacího úvěru. Na vzniklém spořicímu účtu jsou vklady standardně úročeny úrokovou sazbou z vkladu a po splnění podmínek je poskytován i příspěvek od státu. Na druhý tzv. úrokový účet platí klienti úroky z úvěru. O objem úroků zaplacených na tento účet si mohou uplatnit daňové odpočty až do výše 300 000 Kč ročně. Stát tedy současně zvyšuje výdajovou položku a přichází o příjem státního rozpočtu.

K zajištění svého důstojného stáří ukládá více než polovina práceschopného obyvatelstva část svých příjmů na penzijní připojištění či doplňkové penzijní spoření. Lidé si totiž začínají uvědomovat odpovědnost za svou životní úroveň v důchodovém věku. S odchodem do důchodu se průměrné měsíční příjmy sníží o zhruba 60 – 65 %. Proto je dobré začít na důchod spořit s předstihem, aby byl tento propad co nejnižší. Stát se svou sociální politikou snaží přesvědčit občany o výhodnosti spoření na penzi a tak ke každému 1 000 Kč vkladu účastníka přispívá 230 Kč. Ročně tak může účastník získat až 2 760 Kč. Příspěvky zaměstnavatele jsou navíc pro obě zúčastněné strany osvobozeny od daně z příjmu (v případě výplaty penze na dobu delší než 3 roky), od sociálního a zdravotního pojištění. I pro státní pokladnu je podpora spoření v III. důchodovém pilíři přínosná. Pokud si lidé zajistí dostatečné příjmy, nebude muset stát vyplácet dávky sociální pomoci, kterými by dorovnal rozdíl mezi státním důchodem a životním minimem. Výdaje na státní důchody se navíc každým rokem zvyšují, jelikož roste počet občanů v důchodovém věku a naopak klesá počet lidí v produktivním věku. Demografický vývoj české společnosti prozatím nepočítá se zlepšením situace. V současné době pracuje na 1 důchodce 1,8 práceschopného člověka.

Od penzijních fondů se očekává rozvoj kapitálového trhu a oživení ekonomiky. Kapitál kumulovaný v penzijních fondech je totiž dlouhodobě disponibilní. Dá se u něj také snadno odhadnout, kdy dojde k výplatě dávek.

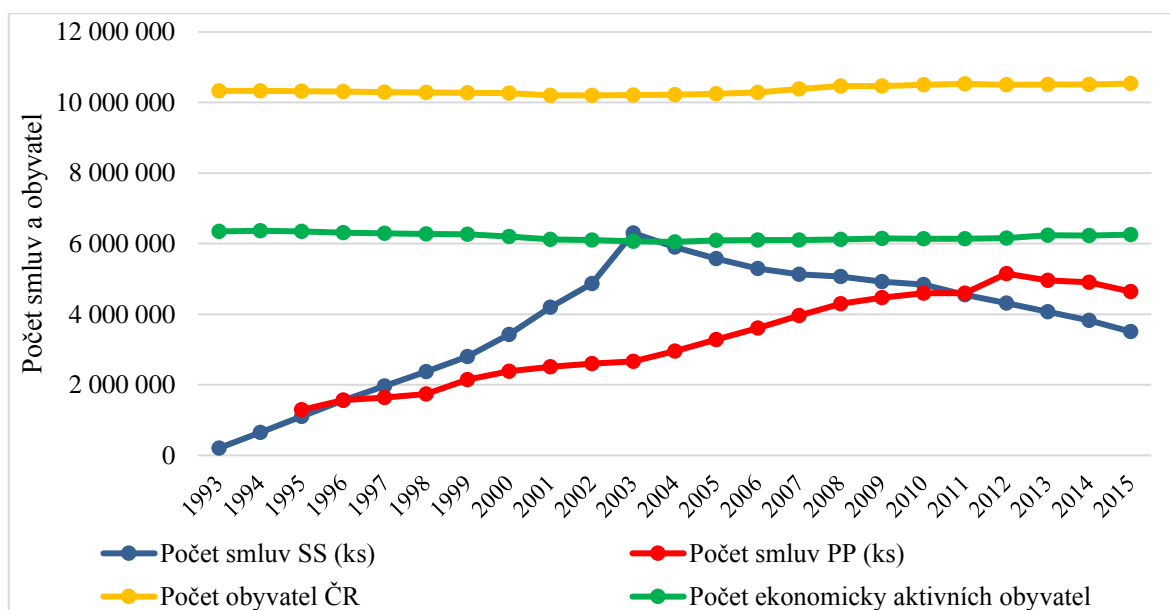
Kladné saldo vykazoval účet důchodového pojištění naposledy v roce 1996. Od následujícího roku do roku 2003 vzrostlo záporné saldo důchodového pojištění až na 16,39 mld. Kč. Mezi lety 2004 až 2008 dosahoval účet důchodového pojištění krátkodobě kladného zůstatku, maximálně však 15,07 mld. Kč, a to v roce 2007. Do roku 2013 se výdaje na důchodové pojištění vyšplhaly až na 382,77 mld. Kč. Příjmy pokryly pouze 332,60 mld. Kč, čímž vznikl deficit ve výši 50,17 mld. Kč, což oproti roku 2007 vyvolalo propad o více než 65 mld. Kč. Od roku 2009 je účet opět deficitní. Během posledních sedmi let vybral stát méně na důchodovém pojištění, než kolik rozdělil mezi obyvatele v důchodovém věku. Stát tedy musí dotovat důchody z jiných zdrojů než z vybraného sociálního pojištění. Výdaje na penzi představují největší výdajovou položku SR. V současné době představují výdaje na důchodové pojištění přibližně 8,7 % hrubého domácího produktu. Podíl důchodců k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu v roce 2015 činil 46 %. O vývoji příjmů a výdajů důchodového pojištění pojednává Tabulka 7 na následující straně.

Tabulka 7: Příjmy a výdaje důchodového pojištění (v mld. Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
1996	133,93	126,80	7,13
1997	146,33	150,23	-3,90
1998	156,34	166,12	-9,78
1999	161,83	177,85	-16,02
2000	170,46	186,85	-16,39
2001	185,95	201,11	-15,16
2002	198,42	213,65	-15,23
2003	209,62	225,83	-16,21
2004	243,28	230,90	12,38
2005	258,33	247,39	10,94
2006	276,91	272,91	4,00
2007	304,93	289,86	15,07
2008	320,03	312,53	7,50
2009	310,31	339,79	-29,48
2010	317,88	346,21	-28,33
2011	328,01	368,07	-40,06
2012	332,10	382,03	-49,93
2013	332,60	382,77	-50,17
2014	342,08	385,85	-43,77
2015	361,61	395,22	-33,61

Zdroj: Ministerstvo Financí - Hospodaření systému důchodového pojištění, vlastní zpracování.

Graf 14: Porovnání počtu smluv SS a PP k počtu ekonomicky aktivních obyvatel ČR

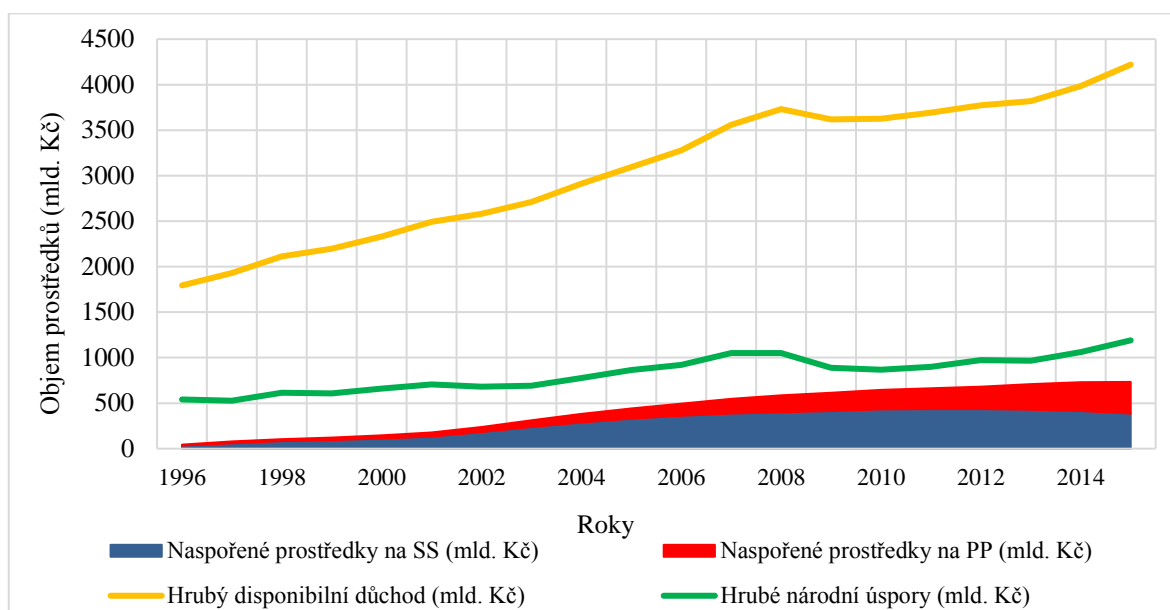
Zdroj: Ministerstvo Financí a Český statistický úřad, vlastní zpracování

Modrá křivka v Grafu 14 představuje počet aktivních smluv SS, na kterých si účastníci vytvářeli střednědobou rezervu. Je patrné, že v roce 2003 dosáhl počet aktivních smluv svého maxima, od té doby smluv postupně ubývá. To může být způsobeno například tím, že dříve mělo stavební spoření výhodnější úročení než jakýkoliv spořicí produkt. Lidé tak měli uzavřeno i více smluv, ačkoliv pouze na jednu získávali státní příspěvek. V současné době je do stavebního spoření zapojeno 56 % ekonomicky aktivních obyvatel.

Oproti tomu červená křivka, znázorňující dlouhodobou rezervu v podobě penzijního připojištění, vyjadřuje počet aktivních smluv PP. To si postupně mezi lidmi získává oblibu až do roku 2012, kdy došlo k důchodové reformě. Lidé se pravděpodobně chystaných změn zalekli a počet smluv se začal postupně snižovat. Pozitivně se jeví fakt, že na penzi spoří stále více ekonomicky aktivních obyvatel. Poměr občanů, kteří si spoří na penzi v III. důchodového pilíři ku počtu ekonomicky aktivních obyvatel činí v roce 2015 více než 74 %. Jelikož může mít občan uzavřeno pouze jednu smlouvu penzijního připojištění či doplňkového penzijního spoření, je možné tvrdit, že do III. důchodového pilíře je zapojeno okolo 44 % obyvatelstva České republiky žijících trvale v ČR nebo EU.

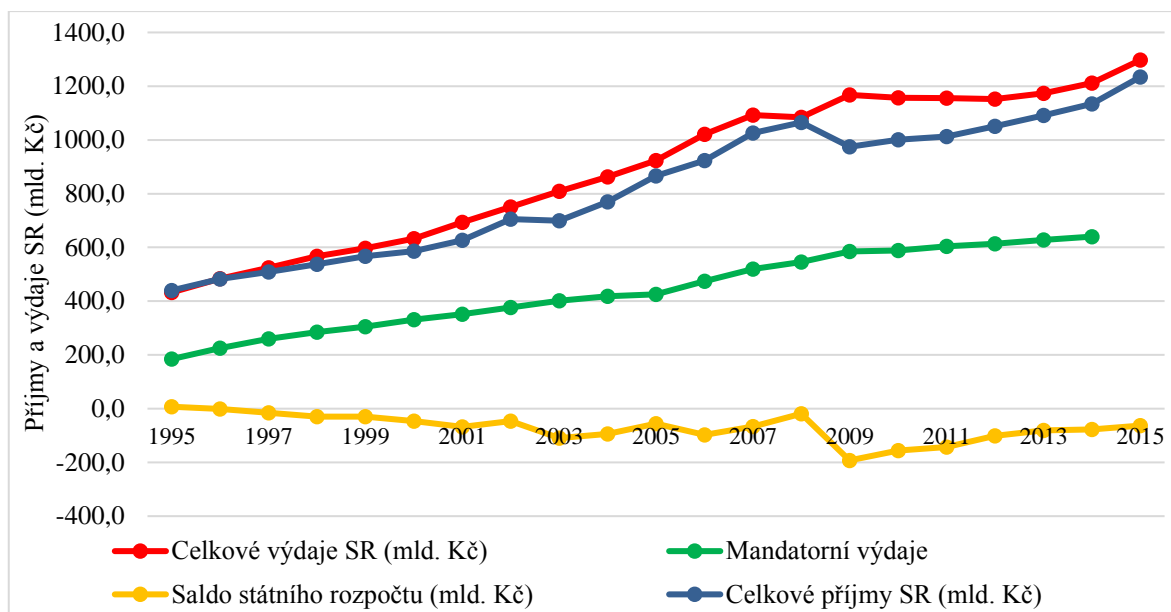
Graf 15: Objem naspořených prostředků na SS a PP v závislosti na hrubých národních úsporách

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Od výše příjmů jedinců a rodin se odvíjí jejich životní standard. Jak ukazuje Graf 15 s rostoucí výší hrubého disponibilního důchodu se nijak závratně nezvyšují hrubé národní úspory. Se zvyšující se životní úrovní totiž většinou rostou i výdaje, a to nejen na bydlení, ale i na ošacení, stravu a koníčky. Výše celkových úspor domácností tak zůstává stabilně okolo 25 – 30 % z celkového hrubého disponibilního důchodu. Úspory v podobě uložených prostředků na stavebním spoření a v III. důchodovém pilíři dosahují v roce 2015 v součtu necelých 734 mld. Kč. V jiných finančních produktech mají obyvatelé České republiky uloženo přes 456 mld. Kč.

Graf 16: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR (mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, Parlamentní institut – Mandatorní výdaje státního rozpočtu od roku 1995, vlastní zpracování

Do roku 1995 vykazoval státní rozpočet České republiky přebytek příjmů nad výdaji. Od roku 1997 je tempo růstu výdajů státního rozpočtu vyšší než růst příjmů. Schodek státního rozpočtu se tak stal chronickým. Nejvyšší schodek státního rozpočtu byl zaznamenán v roce 2009, kdy se blížil k číslu 193 mld. Kč. Zelená křivka znázorňuje objem vyplacených mandatorních výdajů stanovených zákonem. Do těch patří i sledované výdaje na státní příspěvky vyplácené na stavební spoření a doplňkové penzijní spoření. Od roku 1995 do roku 2014 vzrostly mandatorní výdaje o více než trojnásobek své původní výše. V roce 2014 činí více než 640 mld. Kč. Stoupající podíl mandatorních výdajů na celkových výdajích způsobuje prohlubování schodku státního rozpočtu. Z celkových příjmů SR odčerpávají zákonné výdaje v roce 2014 56,5 %. V posledních 6 letech se saldo státního rozpočtu snižuje. Růst příjmů i výdajů státního rozpočtu zobrazuje Graf 16.

Zajímavé je sledovat podíl jednotlivých složek mandatorních výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu. Vývoj sleduje Tabulka 8. Zde je patrné, že objem vyplaceného státního příspěvku na stavebním spoření a doplňkovém penzijním spoření nedosahuje v roce 2015 ani 1 % celkových výdajů SR. Podíl SP u III. důchodového pilíře se během celé sledované doby pohybuje na maximální úrovni 0,6 % z celkových výdajů SR. Podíl vyplacených státních příspěvků u stavebního spoření dosahuje maxima v roce 2004, kdy se podílejí na celkových výdajích SR z 1,8 %. Od té doby postupně klesá. Z Tabulky 8 lze dále vypočítat rostoucí tendenci mandatorních výdajů daných zákonem vzhledem k celkovým výdajům státního rozpočtu, a oproti tomu klesající podíl vyplaceného státního příspěvku u obou typů spoření. Lze tedy konstatovat, že za rostoucí mandatorní výdaje není odpovědná podpora státu v těchto oblastech. Za růst těchto výdajů může z části inflace, která nutí poslance valorizovat důchody, a stárnutí populace. Rostoucí objem mandatorních výdajů navíc velmi ztěžuje rozpočtové hospodaření.

Tabulka 8: Podíl mandatorních výdajů na celkových výdajích SR (v %)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Podíl SP u SS	0,5	0,7	0,9	1,1	1,2	1,3	1,5	1,6	1,8
Podíl SP u PP	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Podíl MV 1. sk.	46,6	49,6	50,4	51	52,5	50,7	50,2	49,6	48,5
Výdaje SR	100	100	100	100	100	100	100	100	100

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1,7	1,5	1,4	1,3	1,1	1	0,9	0,5	0,4	0,4	0,4
0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
46,1	46,4	47,5	50,3	50,1	50,9	52,3	53,3	53,6	52,8	
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

Dalším ukazatelem hospodaření státu je podíl výdajů na HDP uváděných jako „výdajová kvóta“. Jak vyplývá z Tabulky 9 na následující stránce, podíl celkových výdajů SR na HDP se od roku 1996 do roku 2015 pohybuje v rozmezí 26,4 % až 29,8 %. Celkové výdaje státního rozpočtu se každým rokem zvyšují, výjimkou byl pouze rok 2008, během něhož se výdaje snížili o 8,4 mld. Kč. V následujícím roce naopak vzrostly až na své maximum 1 167 mld. Kč. Jako příčina tohoto nárůstu se uvádí změna dotační politiky v souvislosti s čerpáním finančních prostředků z fondů EU. Nenávratným způsobem se prostřednictvím mandatorních výdajů daných zákonnou úpravou, tzn. včetně příspěvků na stavební a penzijní spoření, přerozdělilo v roce 2015 15 % HDP. K strmějšímu nárůstu dochází od roku 2005, kdy se objem mandatorních výdajů zvýšil o zhruba 215 mld. Kč. Největší složkou mandatorních výdajů jsou dávky důchodového pojištění, jelikož saldo důchodového účtu je po většinu let v záporných číslech.

Výdaje na podporu stavebního a penzijního spoření dosahovaly maxima v roce 2006, kdy stát vydal na podporu stavebního spoření 15,8 mld. Kč a do III. důchodového pilíře přispěl 4,2 mld. Kč. Během posledních 4 let se tyto výdaje pohybují mírně nad hranicí 11 mld. Kč. V posledním sledovaném roce, tj. roce 2015, představují výdaje na státní příspěvky stavebního a penzijního spoření zhruba 0,25 % HDP.

Tabulka 9: Vývoj HDP a výdajů SR

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
HDP (mld. Kč)	1 812,6	1 953,3	2 142,6	2 237,3	2 372,6	2 562,7	2 674,6	2 801,2	3 057,7	3 258,0
Celkové výdaje SR (mld. Kč)	484,3	524,7	566,7	596,9	632,3	693,9	750,8	808,7	862,9	922,9
Podíl výdajů na HDP (%)	26,7	26,9	26,4	26,7	26,6	27,1	28,1	28,9	28,2	28,3
MV I.sk. (mld. Kč)	225,8	260,2	285,4	304,7	331,9	351,5	377,0	401,3	418,3	425,1
Podíl MV 1.sk. na HDP (%)	12,5	13,3	13,3	13,6	14,0	13,7	14,1	14,3	13,7	13,0
Suma SP (mld. Kč)	3,1	5,5	7,0	8,3	10,2	12,0	13,8	16,2	18,6	19,8
Objem SP u SS (mld. Kč)	2,3	3,8	5,1	6,4	7,7	9,3	11,1	13,3	15,3	16,1
Objem SP u PP (mld. Kč)	0,8	1,7	1,9	1,9	2,5	2,7	2,8	2,9	3,2	3,7

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
HDP (mld. Kč)	3 507,1	3 831,8	4 015,3	3 921,8	3 953,7	4 033,8	4 059,9	4 098,1	4 313,8	4 554,6
Celkové výdaje SR (mld. Kč)	1 020,6	1 092,3	1 083,9	1 167,0	1 156,8	1 155,5	1 152,4	1 173,2	1 211,6	1 297,3
Podíl výdajů na HDP (%)	29,1	28,5	27,0	29,8	29,3	28,6	28,4	28,6	28,1	28,5
MV I.sk. (mld. Kč)	473,7	519,0	545,2	585,0	589,1	604,5	613,7	628,3	640,3	
Podíl MV 1.sk. na HDP (%)	13,5	13,5	13,6	14,9	14,9	15,0	15,1	15,3	14,8	
Suma SP (mld. Kč)	19,9	19,6	19,3	18,6	17,3	16,3	11,2	11,8	11,6	11,4
Objem SP u SS (mld. Kč)	15,8	15,0	14,2	13,3	11,7	10,7	5,3	5,0	4,8	4,6
Objem SP u PP (mld. Kč)	4,2	4,7	5,1	5,3	5,5	5,6	5,9	6,9	6,8	6,8

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

Index fiskální demokracie je změřen v Tabulce 10. Do výpočtu byly použity celkové příjmy státního rozpočtu České republiky a mandatorní výdaje vyplývající ze zákona. Na začátku posledního sledovaného rozpočtového období bylo rozhodnuto o přerozdělení 56,5 % příjmů. Politici tak mohli realizovat svou fiskální politiku na zbylých 493,5 mld. Kč. Nejhorší výsledek vykazuje rok 2008, kdy bylo možné na aktivní fiskální politiku využít pouze 40 % příjmů SR. Příčinou ztráty fiskální demokracie jsou vysoké výdaje na důchody, pomalejší růst příjmů státního rozpočtu oproti růstu mandatorních výdajů. Od roku 2008 hodnota indexu opět roste.

Tabulka 10: Index fiskální demokracie

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Příjmy SR (mld. Kč)	482,8	509	537,4	567,4	586,2	626,2	705,0	699,6
MV 1.sk. (mld. Kč)	225,8	260,2	285,4	304,7	331,9	351,5	377,0	401,3
IFD (%)	53,2	48,9	46,9	46,3	43,4	43,9	46,5	42,6

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
769,3	866,5	923,3	1025,9	1064,6	974,6	1000,4	1012,8	1051,4	1091,9	1133,8
418,3	425,1	473,7	519,0	545,2	585,0	589,1	604,5	613,7	628,3	640,3
45,6	50,9	48,7	49,4	48,8	40,0	41,1	40,3	41,6	42,5	43,5

Zdroj: vlastní zpracování

7 Zhodnocení

V roce 2015 bylo aktivních přes 3,5 milionu smluv stavebního spoření. Na těchto smlouvách měli účastníci uloženo okolo 384,2 mld. Kč, z nichž poskytly stavební spořitelny úvěry na bydlení ve výši 242,6 mld. Kč. Podíl naspořených a půjčených peněz dosahoval 63 %.

Největší počet aktivních smluv o stavebním spoření bylo v roce 2003, kdy mělo spoření uzavřeno přes 61 % obyvatelstva ČR. Tento nárůst byl pravděpodobně způsoben legislativními změnami, které vstoupily v platnost v následujícím roce a snižovaly maximální příspěvek z 4 500 Kč na 3 000 Kč. Od té doby klesl podíl aktivních smluv ku počtu české populace až na aktuálních 33 %. Přesto je do stavebního spoření zapojeno 56 % ekonomicky aktivních obyvatel.

Objem naspořených prostředků na účtech stavebního spoření dosahoval svého maxima v roce 2012, kdy činil skoro 435 mld. Kč. Od té doby se snížil o téměř 12 %. Z naspořených prostředků mají stavební spořitelny možnost vyplácet překlenovací a řádné úvěry. Tempo růstu poskytnutých úvěrů se každým rokem zvyšovalo. Zlom nastal v roce 2011. Mezi obyvateli bylo rozpůjčováno více než 293 mld. Kč. Podíl půjčených prostředků ku objemu naspořených prostředků činil 68,2 %. Rostoucí objem úvěrů pozitivně ovlivňuje rozvoj HDP. V zemích Evropské unie se podíl úvěrů na HDP pohybuje v průměru okolo 35 %. V České republice činí v posledním sledovaném roce kolem 5,3 %. Od roku 2008 je tento podíl nad hranicí 5 %. Z dlouhodobého hlediska se tento podíl postupně zvyšuje a v oblasti bydlení lze zaznamenat oživení, přesto jsou zde značné rezervy.

Výše státního příspěvku poskytovaného ke stavebnímu spoření je stanovena zákonem o stavebním spoření se státní podporou. Od roku 1993 byl příspěvek již třikrát snížen. K prvnímu snížení došlo v roce 2004, kdy byl snížen z 4 500 Kč na 3 000 Kč. K dalšímu, a prozatím poslednímu snížení došlo v roce 2011, kdy příspěvek klesl na současnou úroveň 2 000 Kč. Před prvním snížením státního příspěvku došlo k radikálnímu nárůstu počtu spořicíh smluv, řada občanů si tak zajistila příspěvek v původní výši alespoň za jeden rok. Od následujícího roku počet smluv klesal a nijak výrazně nebyl ovlivněn druhým snížením. I přes výrazné omezení státního příspěvku je stavební spoření považováno za nejlépe úročný termínovaný vklad.

Nejvyšší průměrné státní příspěvky byly poskytnuty v roce 2004. Ministerstvo financí uvádí průměrný příspěvek poskytnutý na smlouvu stavebního spoření ve výši 3 256 Kč. Což

samozřejmě není reálné, jelikož v té době byl nárok na příspěvek v maximální výši 3 000 Kč. Údaje jsou totiž zkreslené kvůli zahrnutým smlouvám bez nároku na SP. Od následujícího roku byla změněna metodika výpočtu. Během roku 1997 až 2010 vykazoval průměrný příspěvek více než 2 500 Kč. K výraznému poklesu došlo v roce 2011, kdy se průměrný příspěvek snížil o zhruba 50 %, na 4 550 468 smluv bylo průměrně připsáno 1 300 Kč. V následujících letech se pohyboval na podobné úrovni.

V prvních letech fungování stavebního spoření se státní podporou rostly výdaje státu v této oblasti poměrně razantně. Mezi prvním a druhým rokem se výdaje v této oblasti zvýšily o skoro 300 %. Přičemž nárůst počtu smluv činil pouze 70 %. Lidé začali ukládat větší obnosy finančních prostředků. Z nich automaticky vyplynul vyšší státní příspěvek. V roce 2005 zatížily státní příspěvky ze stavebního spoření státní rozpočet objemem 16,1 mld. Kč. Od následujícího roku výdaje klesaly. Stejně tak se výrazně snižoval průměrný měsíční příspěvek. Od roku 2012 se výdaje na podporu stavebního spoření pohybují pod 5 mld. Kč ročně.

Státní podpora stavebního spoření spočívá nejen v poskytovaném státním příspěvku na vklady účastníků, ale i v daňových úlevách ve výši zaplacených úroků z účelových úvěrů. Aktuálně může klient získat od státu až 2 000 Kč ročně. Pokud navíc bude čerpat prostředky prostřednictvím úvěru na bydlení, může na daních ušetřit dalších 45 000 Kč v případě, že souhrn zaplacených ročních úroků bude 300 000 Kč a více.

Za předpokladu, že bylo v roce 2015 rozpůjčováno mezi klienty stavebních spořitelien okolo 700 000 úvěrů o objemu 242,655 mld. Kč s úrokovou sazbou 2 %, a možnosti odpočtu úroků z úvěru využil každý účastník v plné výši, činil ušlý příjem státního rozpočtu celkem 60,664 mil. Kč.

Výnosnost stavebního spoření ovlivňují převážně vstupní a průběžné poplatky a státní příspěvek. V minulosti ovlivňovala výnosnost výrazně úroková sazba, která se šplhala až na 3 % p.a. V současné době jsou vklady úročeny maximálně 1 % p.a. Většina střadatelů si však neuvědomuje, že reálný výnos investice je ve značné míře ovlivněn také inflací na trhu. V době, kdy výnos dosahoval 3 % p.a. a státní příspěvek u stavebního spoření činil až 4 500 Kč, byla míra inflace mnohdy vyšší než 8,5 %. V současnosti je sice úroková sazba na úrovni 1 % p.a., ale stát i nadále vyplácí příspěvek ve výši 2 000 Kč ročně a míra inflace dosahuje pouze 0,7 % (v průměru za rok 2016). Klienti tak reálně získají více, než v době, kdy stavební spoření vstoupilo na český trh. Poslední veličinou, jenž výnos stavebního

spoření snižuje, jsou zákonné daně. Před rokem 2008, činila srážková daň z výnosů 25 %. Poté byla snížena na aktuálních 15 %. Daň z výnosů je odváděna z úroků plynoucích z vkladů a státního příspěvku a navyšuje příjmy státního rozpočtu.

Během prvních dvou let se do penzijního připojištění zapojilo více než 1,2 milionu lidí. Obliba tohoto produktu nadále rostla až do roku 2012, kdy bylo součástí III. důchodového pilíře celkem 5,1 milionu obyvatel, což představuje skoro polovinu populace České republiky. Od roku 2013 mají občané možnost uzavírat smlouvy doplňkového penzijního spoření. Během tří let vstoupilo do nového účastnického fondu pouze 361 000 občanů, což vypovídá o velmi nízkém zájmu o tento nový spořicí produkt. Tempo růstu aktivních smluv je mnohem pomalejší, než tomu bylo při vzniku penzijního připojištění.

U penzijního připojištění a důchodového penzijního spoření je podpora ze strany státu oproti stavebnímu spoření štedřejší. Nejenže poskytuje státní příspěvek za vklady účastníků, ale nabízí možnost daňových úspor z vlastních vkladů. Příspěvky zaměstnavatele jsou navíc osvobozeny od daně z příjmu /při výplatě penze na dobu min. 3 let/, a od sociálního a zdravotního pojištění. Aktuálně může klient získat až 2 760 Kč ročně jako státní příspěvek k vlastním vkladům. Pokud bude součet vlastních vkladů vyšší než 12 000 Kč ročně, může tyto vklady uplatnit jako daňově uznatelnou položku. Od roku 2017 lze snížit daňovou povinnost až o 24 000 Kč, čímž vznikne úspora až 3 600 Kč ročně. Navíc jsou příspěvky zaměstnavatele až do výše 50 000 Kč ročně na jednoho zaměstnance osvobozeny od platby sociálního a zdravotního pojištění. Zaměstnavatel si o tuto částku sníží svůj základ daně, čímž uspoří i on.

Za předpokladu, že 5 % ze všech 4,282 miliónů klientů uplatní v roce 2017 možnost maximálního daňového odpočtu ve výši 12 000 Kč, přijde stát o příjem ve výši 385,38 mil. Kč.

Zaměstnanecký benefit ve formě příspěvku na penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření poskytuje stále více zaměstnavatelů. Státní příspěvek se však na tento vklad nevztahuje. Příspěvky zaměstnavatele jsou zvýhodněny tím, že jsou osvobozeny od platby sociálního a zdravotního pojištění. Vzhledem k tomu, že průměrný příspěvek zaměstnavatele činil 799 Kč a s příspěvkem zaměstnavatele bylo evidováno okolo 1,36 milionu smluv, činí ušlý příjem na sociálním a zdravotním pojištění více než 370 miliónů korun. O tyto

příspěvky si navíc zaměstnavatelé mohou snížit svůj základ daně. Za předpokladu, že tak učiní všichni, přijde stát na dani z příjmu za rok 2016 o 163 milionu Kč.

Příspěvky účastníků i zaměstnavatelů na penzijní připojištění každým rokem rostou. Opačný trend je zaznamenán u doplňkového penzijního spoření. Nejvyšší příspěvky byly uloženy v posledním sledovaném roce, což svědčí o oblibě tohoto spoření mezi stávajícími účastníky. V roce 2015 překonal příspěvek účastníka hranici 500 Kč, což je spojeno s navýšením maximálního příspěvku poskytovaného státem. Zaměstnavatelé přispívají zpravidla více než sami účastníci, jelikož je to pro ně ekonomicky výhodnější než navýšení mezd.

Prostředky ve správě penzijních fondů každoročně rostou. V prvním roce uložili účastníci okolo 4,5 mld. Kč. Podobné výše dosáhly účastnické fondy až po dvou letech. Nejvyšší objem naspořených prostředků v III. důchodovém pilíři je v posledním sledovaném roce, tj. v roce 2015, kdy penzijní fondy spravovaly více než 349 mld. Kč.

Stát se prostřednictvím příspěvků a daňových zvýhodnění snaží zatraktivnit III. důchodový pilíř a motivovat občany ke spoření na stáří. Do roku 2000 přispíval stát ke každému 500 Kč vkladu účastníka 120 Kč ze státního rozpočtu. Poté byl maximální příspěvek státu zvýšen na 150 Kč. S důchodovou reformou a vznikem doplňkového penzijního spoření se příspěvek od státu zvýšil na aktuálních 230 Kč na 1 000 Kč vkladu účastníka. Pro získání příspěvku byli klienti nuceni zvýšit svůj minimální vklad na 300 Kč. Zajímavé je sledovat výši průměrného státního příspěvku u penzijního spoření. V posledním sledovaném roce činí pouhých 124 Kč. Může to být způsobeno tím, že část střadatelů doposud nenahlásila navýšení příspěvku penzijní společnosti, ačkoliv začala spořit vyšší částku, nebo část klientů spoří částku nižší než 300 Kč či nespoří vůbec.

Objem vyplacených státních příspěvků se rok od roku pozvolna zvyšuje. Meziroční nárůst činí zhruba 0,2 mld. Kč. Od roku 2004 se tempo růstu zvýšilo a roční nárůst činí přibližně 0,46 mld. Kč, což souvisí s rostoucím počtem spořicíh smluv. V roce 2013 vydal stát na výplatu státního příspěvku o takřka 1 mld. Kč více než v předchozích letech. Bylo to způsobeno zvýšením hranice státního příspěvku. V posledních třech sledovaných letech vydal stát přibližně stejnou částku, pohybující se okolo 6,8 mld. Kč

Zhodnocení vkladů na penzijním připojištění je ovlivněno převážně státním příspěvkem a výnosností daného fondu. Průměrné zhodnocení vkladů u penzijních fondů během let 1995 až 2015 činilo 3,86 %. Průměrná inflace za toto období vychází 3,6 %.

Během celého období se tedy průměrné výnosy zpravidla pohybovaly nad hranicí inflace. K výraznému znehodnocení došlo v roce 2008, kdy výnosnost fondů byla průměrně na úrovni 0,3 %, kdežto inflace dosahovala úrovně 6,3 %.

Od roku 1997 jsou výdaje státního rozpočtu vyšší než příjmy. Schodek státního rozpočtu se tak stal chronickým. Nepříznivý vývoj příjmů a výdajů v posledních letech omezil prostor pro uplatnění většiny funkcí státního rozpočtu – alokační, redistribuční i stabilizační. Nejvyšší schodek SR byl zaznamenán v roce 2009, kdy rozdíl mezi příjmy a výdaji činil 193 mld. Kč.

Prostřednictvím mandatorních výdajů upravených zákonem se nevratně přerozděluje okolo 13 – 15 % hrubého domácího produktu. Podíl celkových výdajů na HDP se od roku 1995 do roku 2015 pohybuje v rozmezí 26,4 – 29,8 %. Celkové výdaje i zákonné mandatorní výdaje dosahují svého maxima v posledním sledovaném roce. Nastavená struktura státního rozpočtu spolu s neustálým růstem mandatorních výdajů tak může vyústit k paralyzaci fiskální politiky.

Mandatorní výdaje dané ze zákona, kam spadají i příspěvky na stavební a penzijní spoření, se každým rokem zvyšují. K výraznému nárůstu objemu mandatorních výdajů dochází od roku 2005. Během následujících 10 let vzrostly zákonné mandatorní výdaje téměř o 215 mld. Kč, od roku 1995 se tyto výdaje zvýšily o trojnásobek. V současné době zatěžují státní rozpočet více než 640 miliardami Kč. Z nich skoro 400 miliard korun slouží k výplatě důchodového pojistného. Rostoucí podíl těchto výdajů na celkových příjmech SR způsobuje, že více než 56,5 % příjmů je použito pouze na výplatu sociálních a důchodových dávek. Během celého sledované období pokrývaly zákonné mandatorní výdaje více než polovinu celkových výdajů SR.

Výdaje na podporu stavebního spoření a doplňkového penzijního spoření dosahovaly maxima v roce 2006. Celková suma vyplacených státních příspěvků činila 19,9 mld. Kč. K výraznému snížení těchto výdajů došlo v roce 2012, kdy byl snížen maximální poskytovaný státní příspěvek u stavebního spoření. V následujícím roce vyrovnal úbytek spořicí smluv stavebního spoření nárůst vyplacených státních příspěvků u III. důchodového pilíře. Zde došlo k navýšení výdajů o téměř 1 mld. Kč. Podíl vyplacených státních příspěvků ze stavebního spoření a doplňkového penzijního spoření k celkovým výdajům SR nedosahuje v roce 2015 ani 1 %. Vyplacené příspěvky nejvíce zatížily státní rozpočet v roce 2004, kdy z celkových výdajů ukrojily 2,2 %. Podíl

vyplacených státních příspěvků na zákonných mandatorních výdajích postupně klesá. V roce 2005 se vyplacené příspěvky podílely na zákonných mandatorních výdajích 4,7 %. Poté postupně klesaly až na současnou úroveň 1,8 %. Růst objemu mandatorních výdajů tedy není zapříčiněn státní podporou zkoumaných spořicíh produktů.

8 Návrhy

V návaznosti na chystané změny v oblasti úvěrů na bydlení by bylo vhodné zavést vyšší státní podporu na dětské smlouvy. Mohlo by se jednat například o navýšení příspěvku o 1 000 Kč, za předpokladu, že vzroste i roční úložka. Za roční vklad 30 000 Kč by na dětské smlouvy stát přispíval 3 000 Kč. Rodiče by tak byli motivováni spořit dětem vyšší částky. Děti by získaly startovací balíček, díky kterému by měly vlastní bydlení dostupnější.

Zajímavé zvýhodnění, které by přimělo spořit i ekonomicky slabší obyvatele, by mohlo spočívat například v odstupňované výši státního příspěvku s ohledem na výši ročního platu a celkovou roční úložku. Pro občany s platem do 15 000 Kč měsíčně by státní podpora činila 25 % z vkladu do 12 000 Kč ročně. Maximálně by občan s nízkými příjmy mohl získat 3 000 Kč ročně. Pro občany s průměrnými měsíčními příjmy do 30 000 Kč by roční státní příspěvek činil 10 % z vkladu do 24 000 Kč ročně. Maximální výše státního příspěvku by v takovém případě dosahovala 2 400 Kč. Osoby s vyšším příjmem by mohly získat až 1 800 Kč ročně.

Tabulka: Státní příspěvek dle výše měsíčního příjmu

Výše měsíčního příjmu	Výpočet maximálního příspěvku	Maximální příspěvek (v Kč)
Do 15 000 Kč	25 % z 12 000 Kč	3 000
Do 30 000 Kč	10 % z 24 000 Kč	2 400
Nad 30 000 Kč	5 % z 36 000 Kč	1 800

Zdroj: vlastní zpracování

9 Závěr

Od roku 1993 mají občané České republiky možnost spořit si s významným příspěvkem státu a v případě potřeby čerpat výhodný úvěr k financování bytové potřeby. K tomuto účelu byl ze zahraničí přijat koncept stavebního spoření, který mezi občany získal během více než dvacetileté historie značnou oblibu. Jde zejména o vysokou bezpečnost, vyšší zhodnocení než u jiných spořicíh produktů a možnost výhodných úvěrů, co je vede k rozhodnutí uzavřít právě stavební spoření. V současné době si na tento produkt spoří více než polovina ekonomicky aktivních obyvatel ČR. Ze statistik dále vyplývá, že dříve bylo stavební spoření využíváno převážně kvůli možnosti výhodně si spořit, až později ho lidé začali využívat jako zdroj pro financování bydlení. Přestože mezi obyvateli převažuje názor, že v současné době není stavební spoření výnosné tak jako dříve, a to hlavně z důvodu snižující se státní podpory, hlubší analýzou byl zjištěn opak. Výnosnost stavebního spoření se pohybovalo po většinu sledovaného období pod hranicí inflace, což značí o nepřímém znehodnocování úspor. Od roku 2009 se výnos tohoto spoření naopak pohybuje, vyjma roku 2012, nad hranicí inflace.

Stále více obyvatel si je vědomo odpovědnosti za svou vlastní budoucnost a dobrovolně vstupuje do III. důchodového pilíře. V něm si mohou spořit na důchod a získat velmi zajímavý příspěvek od státu i zaměstnavatele a ušetřit na odvodu daní, sociálního a zdravotního pojištění. Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření, které tvoří podstatu III. pilíře, mohou občané v různých obměnách uzavírat již od roku 1994. V současné době si na důchod spoří více než 74 % ekonomicky aktivních obyvatel. Oproti stavebnímu spoření, kde je státní příspěvek postupně snižován, je podpora od státu u spoření na penzi naopak stále štedřejší. Jelikož se však jedná zpravidla o dlouhodobé spoření, jehož délka se mnohdy pohybuje okolo 30 let, je celkový výnos tohoto spoření pod 2 %, za podmínek ceteris paribus. Je tedy zcela evidentní, že více než 4,5 milionu obyvatel České republiky nespoří za účelem zhodnotit své vklady, ale spíše zajistit doplňkový příjem k důchodu.

V souvislosti s doporučením ČNB omezují banky poskytování účelových úvěrů na bydlení. Už koncem roku 2016 neexistovala banka, která by poskytovala účelový úvěr ve výši více než 95 % odhadní ceny nemovitosti. Nyní lze ještě dofinancovat zbylou částku druhým úvěrem, avšak i toto by mělo v průběhu roku 2017 skončit. Od dubna se sníží maximální limit úvěru na 90 % odhadní ceny zástavy. Zájemci o vlastní bydlení tak budou

muset mít minimálně 10 % vlastních zdrojů, případně druhou nemovitost do zástavy. Občané, kteří tedy plánují své vlastní bydlení, by si měli začít spořit. Ideálním produktem je právě stavební spoření. Analýzou bylo zjištěno, že v posledních letech počet aktivních smluv klesal, ale již koncem roku 2016 byl zaznamenán mírný nárůst nových smluv a podobný trend se očekává i v roce 2017. Stejně jako rostl počet smluv, rostla i průměrná cílová částka ohraničující maximální výši spoření či výši úvěru.

Státní příspěvky vyplácené ke stavebnímu spoření a doplňkovému penzijnímu spoření spadají pod zákonné mandatorní výdaje. Ačkoliv celkové mandatorní výdaje zatěžují výdajovou stranu státního rozpočtu nejvíce v posledním sledovaném roce, a to z více než 50 %, samotné státní příspěvky představují v průměru za posledních pět let pouze 1% podíl na celkových výdajích SR. Lze tedy tvrdit, že za zhoršující se ekonomickou situací stojí neustálý růst mandatorních výdajů. Nicméně růst objemu mandatorních výdajů není zapříčiněn výplatou příspěvků na stavební spoření a doplňkové penzijní spoření, neboť je jejich podíl zanedbatelný. Státní podpora tedy nemá skoro žádný vliv na výdajovou stranu státního rozpočtu. Nepřímo však výrazně ovlivňuje jeho příjmy. Využitím možnosti snížit základ daně o zaplacené úroky z úvěru a o zaplacené příspěvky do III. důchodového pilíře přichází stát o značnou část daňových příjmů. Od platby daně jsou navíc osvobozeny i příspěvky zaměstnavatele, které jsou stále populárnější. Tyto příspěvky jsou navíc osvobozeny od platby sociálního a zdravotního pojištění, čímž ušlý příjem státního rozpočtu ještě roste.

10 Použitá literatura

10.1 Knižní zdroje

- [1] ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9.
- [2] RUBEŠ, Lukáš. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce*. Úvaly: Systemia, c2013. ISBN 978-80-260-3892-4.
- [3] PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejný sektor - řízení a financování*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-936-4
- [4] MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. *Veřejné finance v teorii a praxi*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5561-8
- [5] SINGER, Miroslav et al. *Inflace: krátkodobý výkyv, nebo střednědobá hrozba?: sborník textů*. Vyd. 1. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2008. 111 s. Ekonomika, právo, politika, č. 69/2008. ISBN 978-80-86547-67-1.
- [6] ŠOBA, Oldřich, ŠIRŮČEK, Martin a PTÁČEK, Roman. *Finanční matematika v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 300 s. Partners. ISBN 978-80-247-4636-4.
- [7] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.
- [8] STEUERLE, Eugene. *Budget for a Declining Nation*. Washington. 2010.
- [9] STREECK, Wolfgang a MERTENSE, Daniel. *An Index of Fiscal Democracy*. Köln. 2010.
- [10] ROSE, Richard. Inheritance before Choices in Public Policy. *Journal of Theoretical Politics*. 1990.
- [11] OLSON, Mancur. *The Rise and Decline of Nations*. New Haven. 1982. ISBN 978-0-300-03079-2.
- [12] AUERBACH, Alan a GALE, William. *Activist Fiscal Policy to Stabilize Economic Activity*. Cambridge. 2009.
- [13] FELDSTEIN, Martin. *American Economic Review*. Rethinking the Role of Fiscal Policy. 2009.

[14] PIERSON Paul. *Social Divide: Political Parties and the Future of Activist Government*. Chapter 4: The Deficit and the Politics of Domestic Reform. Washington. 1998. ISBN: 0-8157-9288-3.

[15] BRENDNER, Adi a DRAZEN, Allan. *Do Leaders Affect Government Spending Priorities?* Cambridge. 2009.

[16] TANZI, Vito a SCHUKNECHT, Ludger. *Public Spending in the 20th Century: A Global Perspective*. Cambridge. 2000. ISBN 0-5216-6410-1.

10.2 Internetové zdroje

[17] *Historie stavebního spoření – Stavební spoření – AČSS | Asociace českých stavebních spořitelů* [online]. [cit. 2016-10-22]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/stavebni-sporeni/historie-stavebniho-sporeni/>

[18] *Stavební spoření 2015 a snížení státní podpory - Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2016-10-22]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/finance/stavebni-sporeni-snizeni-statni-podpory/r~i:wiki:699/?redirected=1477157357>

[19] *Jak funguje? - Stavební spoření - AČSS | Asociace českých stavebních spořitelů* [online]. [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/stavebni-sporeni/jak-funguje/>

[20] *Stavební spoření: Princip stavebního spoření* [online]. [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.stavebni-sporeni.com/ss/princip.html>

[21] *Cílová částka - Finance.cz* [online]. [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/bydleni/stavebni-sporeni/abeceda-sporicich-tarifu/cilova-castka/>

[22] *Neudržitelný: I. pilíř českého důchodového systému | DůchodováReforma.cz* [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/duchodovy-system-2/neudrzitelny-i-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu/>

[23] *Penzijní připojištění (III. pilíř) | Peníze.cz* [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/penzijni-pripojisteni>

[24] *Doplňkové penzijní spoření (III. pilíř) | Peníze.cz* [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/doplňkove-penzijni-sporeni>

[25] *Důchodové spoření (II. pilíř) | Peníze.cz* [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchodove-sporeni>

[26] *Důchodové pojištění | Peníze.cz* [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchodove-pojisteni>

- [27] *Český důchodový systém | DůchodováReforma.cz* [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/duchodovy-system/>
- [28] *Brozura_c.pdf* [online]. Česká správa sociální zabezpečení, 2004 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/stranky/konference-80let/brozura_c.pdf
- [29] *Sociální poradce: Historie univerzálního důchodového zabezpečení nepřekračuje v ČR 55 let* [online]. Jaromír Drábek, ministr práce a sociálních věcí, 2011 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/280>
- [30] *Základní informace | Důchodová reforma | Ministerstvo financí ČR: Základní aspekty reformy penzijního systému České republiky* [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/duchodova-reforma/zakladni-informace>
- [31] *MPSV-Základní-vhled-do-penzijního-systému.pdf* [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/MPSV-Základní-vhled-do-penzijního-systému.pdf>
- [32] *III. pilíř českého důchodového systému - doplňkové penzijní spoření | DůchodováReforma.cz* [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/iii-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu-bude-doplnekove-penzijni-sporeni/>
- [33] *Penzijní přípojištění: změny se dotknou i těch, kteří už smlouvu mají - iDNES.cz* [online]. [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/penzijni-pripojisteni-statni-prispevky-se-zmeni-i-tem-kteri-uz-smlouvu-maji-1wn-/penze.aspx?c=A110913_1650690_spor_zuk
- [34] *II. pilíř budoucích českých důchodců | DůchodováReforma.cz* [online]. [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/duchodove-sporeni-2/ii-pilir-budoucich-ceskych-duchodcu/>
- [35] *Penzijní spoření pro děti: Pohádka o princezně Koloběžce Peníze.cz* [online]. [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/doplnekove-penzijni-sporeni/307658-penzijni-sporeni-pro-deti-pohadka-o-princezne-kolobezce>
- [36] *Doplňkové penzijní spoření pro děti: dobrá věc nebo nesmysl? - FinExpert.cz* [online]. [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <http://finexpert.e15.cz/doplnekove-penzijni-sporeni-pro-deti-dobra-vec-nebo-nesmysl>
- [37] *Jedničkou barometru oblíbenosti spoření je stavební spoření - Víte, že ... - AČSS | Asociace českých stavebních spořitelů* [online]. [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/vite-ze/jednickou-barometru-oblíbenosti-sporeni-je-stavebni-sporeni/>

- [38] *Návod na odpočet úroků hypotéky v daňovém priznání 2016 (za rok 2015)* [online]. 2016 [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Danove-priznani/jak-na-odpocet-uroku-hypoteky-v-letosnim-danovem-priznani.html>
- [39] *Úroky z úvěrů ze stavebního spoření a hypotečních úvěrů a daň z příjmů - Daňový portál profesionálů a daňových poradců* [online]. Ing. Ivan Macháček, 2012 [cit. 2016-11-18]. Dostupné z: [http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d38688v48641-uroky-z-uveru-ze-stavebniho-sporeni-a-z-hypotecnich-uver/?search_query=\\$index=967&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1](http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d38688v48641-uroky-z-uveru-ze-stavebniho-sporeni-a-z-hypotecnich-uver/?search_query=$index=967&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1)
- [40] *PORADNA: Jak se u penzijního připojištění vyhnout dani z příspěvků zaměstnavatele - Novinky.cz* [online]. Dušan Šídlo, 2015 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/financni-radce/365788-poradna-jak-se-u-penzijniho-pripojisteni-vyhnut-dani-z-prispevku-zamestnavatele.html>
- [41] *Platba příspěvků a výplata dávek z penzijního připojištění - KB Penzijní společnost* [online]. [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/transformovany-fond2/platba-prispevku/>
- [42] *Platba příspěvků a výplata dávek - KB Penzijní společnost* [online]. [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/doplukove-penzijni-sporeni1/platba-prispevku-a-vyplata-davek/>
- [43] *Změny v penzijním spoření: vyberete už v šedesáti a uspoříte na daních - iDNES.cz* [online]. Jolana Nováková, 2016 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/sporeni-na-penzi-zmeny-v-novem-roce-2016-d8h-/viteze.aspx?c=A160120_173204_viteze_kho
- [44] *Stavební spoření Tipy a návody | Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat?* [online]. 2015 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/tipy-navody/stavebni-sporeni>
- [45] *Odpočet z daní u penzijního připojištění bude vyšší - Finance.cz* [online]. Petr Gola, 2012 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/366236-odpocet-z-dani-u-penzijniho-pripojisteni-bude-vyssi/>
- [46] *Celkový přehled součtu subjektů ke dni* [online]. [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB24.SUBJECTS_COUNTS_2
- [47] *Mandatorní výdaje ICV* [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/scripts/modules/advice/detail.php?id=647>
- [48] *Magický trojúhelník investování - NTX.cz* [online]. 2012 [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://ntx.cz/id-68-magicky-trojuhelnik-investovani>

- [49] *Fondmarket.cz: Zásady investování* [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.fondmarket.cz/zasady-investovani/>
- [50] *Hlavní makroekonomické ukazatele / ČSÚ* [online]. 2016 [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
- [51] *Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření k 31.12.2015 včetně komentářů | 2015 | Ministerstvo financí ČR* [online]. Ministerstvo financí ČR, 2016 [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/penzijni-pripojisteni-doplnekove-sporeni/vyvoj-penzijniho-pripojisteni/2015/penzijni-pripojisteni-a-sporeni-q4-2015-24026#Komentar>
- [52] *Stavební spoření je v ČR už 20 let - Víte, že ...* [online]. AČSS Asociace českých stavebních spořitelů [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/vite-ze/stavebni-sporeni-je-v-cr-uz-20-let/>
- [53] *Dlouhodobě úspěšná fiskální konsolidace se neobejde bez reformy mandatorních výdajů* [online]. Vladimír Bezděk, 2001 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2001/cl_01_011106b.html
- [54] *Měsíční výše příspěvků účastníka* [online]. [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/mesicni-vyse-prispevku-na-ucastnika>
- [55] *Počet účastníků penzijního připojištění* [online]. [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/pocet-ucastniku-penzijniho-pripojisteni>
- [56] *20 let penzijního připojištění v ČR* [online]. [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: www.starnesmysli.cz/dokumenty/press/apscr_22_09_2014.pdf
- [57] *Míra ekonomické aktivity dle oblastí a krajů* [online]. [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/3103-12-r_2012-404

10.3 Zákony

- [60] Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření
- [61] Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem
- [62] Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

11 Přílohy

Příloha 1: Pojmy

Překlenovací úvěr

V jeden moment splácí klient úrok z překlenovacího úvěru a zároveň spoří na účet stavebního spoření, kde z naspořené částky získává standardně státní příspěvek, úrok z vkladu a úrok ze SP. Získané finanční prostředky musí klient, stejně jako u řádného úvěru ze stavebního spoření, účelově doložit. Úroková sazba překlenovacího úvěru je zafixována na 6 let. Po splnění podmínek se překlenovací úvěr překlopí do řádného úvěru za stavebního spoření.

Řádný úvěr ze stavebního spoření

Řádný úvěr ze stavebního spoření klient získá v případě, že splnil podmínky pro získání řádného úvěru a přijal nabídku přidělení cílové částky. Klient má nárok na úrokovou sazbu sjednanou ve smlouvě o stavebním spoření. Úvěr čerpá ve výši rozdílu mezi naspořenými prostředky na stavebním spoření a cílovou částkou. O zaplacené úroky si může snížit základ daně. V této fázi již klient nečerpá státní příspěvky.

Transformovaný fond

Fond původního penzijního připojištění. Jsou v něm zachovány původní podmínky, jako garance nezáporného zhodnocení, státní příspěvek, příspěvky zaměstnavatele, výsluhová penze a jednorázové vyrovnání.

Účastnický fond

Fond doplňkového penzijního spoření zachovává státní příspěvek, daňové úlevy i možnost příspěvku zaměstnavatele. Zvolením vhodné investiční strategie lze dosáhnout mnohem vyšších výnosů. To s sebou ale samozřejmě může nést i riziko ztráty. Oproti transformovaným fondům ale neposkytují výsluhovou a pozůstalostní penzi, naopak nabízí tzv. předdůchod.

Příloha 2: Historie stavebního spoření

Historie stavebního spoření sahá až do roku 1775, kdy byla v Anglii založena úplně první stavební spořitelna. Ta svým členům, kteří tvořili skupinu čítající 20 až 30 osob a kteří poskytovali vklady do fondu, financovala úvěry na jejich bytové účely. O tom, komu bude úvěr na bydlení přidělen, rozhodlo losování. Odsud tedy pochází základní myšlenka i rámcová pravidla. Druhou zemí, ve které došlo k rozmachu stavebního spoření, bylo Německo. Tam byla první stavební spořitelna založena v roce 1885. Koncem 30. let 20. století bylo zavedeno kritérium pro získání úvěru, tzv. hodnotící číslo, které se používá dodnes. Klient, který pravidelně a více spoří, získá peněžní prostředky dříve. K výraznému rozkvětu došlo po 2. světové válce mezi lety 1948 až 1971, kdy počet uzavřených smluv na území Německa vzrostl z 300 tisíc na 12 milionů. V roce 1973 vstoupil v platnost zákon o stavebním spoření, který vytvořil pravidla pro podnikání v této oblasti. I díky zlepšení hospodářské situace a rostoucím příjmům obyvatelstva došlo k uklidnění situace na trhu s byty. Pád komunismu poté připravil vhodnou půdu pro rozvoj stavebního spoření i v České republice. Zavedeno bylo v roce 1993 schválením Zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření. Během prvních dvou let od vydání tohoto zákona vzniklo šest stavebních spořitelen. [17]

Od roku 1995 začala platit novela zákona o stavebním spoření, která umožňovala stavebním spořitelnám poskytovat překlenovací úvěry. S platností od 1. 1. 2004 se rozšířil okruh osob, které mají nárok na získání státního příspěvku. Nově ji může získat i občan Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k pobytu na území ČR a přiděleno rodné číslo. Ve stejnou chvíli ale došlo ke snížení maximální hranice státního příspěvku. Poslední novela zákona z roku 2010 přinesla dvě zásadní změny, jež mají opět největší dopad na samotné účastníky stavebního spoření. Záloha státního příspěvku byla opět snížena, a navíc úrok z vkladu a úrok ze státního příspěvku nově podléhá 15% zdanění daní z výnosu.

Příloha 3: Historie důchodového systému

Počátek jistého zabezpečení na stáří lze spatřit v rakouské monarchii, kde bylo na konci 18. století uzákoněno penzijní zaopatření státních a následně veřejných zaměstnanců. Již v letech 1771 a 1781 byly vydány dva předpisy, tzv. penzijní normály. První zakládal nárok na penzi pro vdovy a sirotky po zaměstnancích, jež věrně sloužili monarchii. Druhý byl pro zaměstnance, kteří se stali práceneschopní po minimálně deseti letech uspokojivé služby. Týkaly se však poměrně malého počtu lidí. Zabezpečeni byli státní úředníci a další hodnostáři, zaměstnanci veřejnoprávních svazků a některých státních podniků. K dalším úpravám došlo po revoluci v roce 1848, kdy se seznam rozšířil o horníky a železničáře. [28]

S návrhem na nový zákon přišla komise v čele s předními odborníky na sociální politiku v roce 1923. O rok později byl vydán návrh budoucího zákona č. 221/1924 Sb., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Tento pokrokový zákon zavedl starobní, vdovský a sirotčí důchod. Uzákoněno bylo povinné pojištění dělníků. Přesto zůstala nepokryta velká skupina rolníků a živnostníků. Významnou měrou však přispěl k posílení demokratického vývoje v Československu a stal se tak nejvýznamnější sociální reformou mezi dvěma světovými válkami. *„Ještě v roce 1930 bylo v celém Československu s téměř 15 miliony obyvatel vypláceno jen 167 tisíc penzí.“* [29]

Dalším významným milníkem bylo uzákonění zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, jehož obecná ustanovení platí dodnes. Po 2. světové válce se začal počet vyplacených důchodů zvyšovat. Způsobilo to zahrnutí živnostníků a snížení hranice odchodu do důchodu. [29]

V roce 1968 vzniklo Ministerstvo práce a sociálních věcí, jež působilo v oblasti sociálního zabezpečení. O dávkách důchodového zabezpečení začala rozhodovat Správa důchodů v Praze. Nové společenské a ekonomické podmínky si po roce 1989 vyžádaly i změny v oblasti sociálního zabezpečení. Po sloučení čtyř institucí vznikla Česká správa sociálního zabezpečení, která má na starost správu důchodového a nemocenského pojištění dodnes. V nové soustavě orgánů státní správy je podřízená Ministerstvu práce a sociálních věcí. [28]

V roce 1994 byl založen systém penzijního připojištění se státním příspěvkem. Začali vznikat penzijní společnosti, z nichž valná většina působí dodnes. Tento systém byl založen na kapitálovém způsobu financování s dobrovolnou účastí. [1]

Rok 2013 byl pro český důchodový systém přelomovým rokem. Vznikl II. důchodový pilíř, který však nezískal mezi obyvateli České republiky popularitu. Důvod neoblíbenosti je zřejmý. „Při účasti na důchodovém spoření je o 3 % sníženo pojistné na důchodové pojištění. Vzhledem k tomu, že se tak sníží odvod do I. pilíře, bude mu krácena procentní výměra státního důchodu z I. pilíře.“ [30] Účastník se navíc smluvně zavázal, že z fondu, do doby získání nároku na důchod, nevystoupí. Zanedlouho poté byl II. pilíř zrušen. Penzijní připojištění bylo transformováno a vzniklo nové doplňkové penzijní spoření.

Příloha 4: Důchodový systém platný od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2015

I. PILÍŘ	II. PILÍŘ	III. PILÍŘ
POVINNÝ	DOBROVOLNÝ	DOBROVOLNÝ
<ul style="list-style-type: none"> - povinné důchodové pojištění (státní důchody) 	<ul style="list-style-type: none"> - důchodové spoření 	<ul style="list-style-type: none"> - penzijní připojištění (do konce roku 2012) - doplňkové důchodové spoření (od roku 2013)
<ul style="list-style-type: none"> - základní pilíř stávajícího průběžného důchodového systému - vyplácí se z něj aktuální starobní důchody 	<ul style="list-style-type: none"> - od 1. 1. 2013 vzniklý pilíř důchodového systému - zanikl k 31.12.2015 	<ul style="list-style-type: none"> - pilíř stávajícího důchodového systému již od roku 1994 - od 1. 1. 2013 se měnily podmínky sjednání smlouvy, výplaty prostředků i název produktu
ÚČASTNÍK	ÚČASTNÍK	ÚČASTNÍK
<ul style="list-style-type: none"> - FO starší 18 let, která je poplatníkem důchodového pojištění 	<ul style="list-style-type: none"> - FO, která platí důchodové pojištění (do I. pilíře) a dosáhla věku 18 let, pokud uzavřela s penzijní společností smlouvu o důchodovém spoření 	<ul style="list-style-type: none"> - FO starší 18 let, která uzavřela s penzijní společností smlouvu o doplňkovém penzijním spoření (do 31.11.2012 smlouvu o penzijním připojištění)
UKONČENÍ ÚČASTI V PILÍŘI	UKONČENÍ ÚČASTI V PILÍŘI	UKONČENÍ ÚČASTI V PILÍŘI
<ul style="list-style-type: none"> - není možné 	<ul style="list-style-type: none"> - není možné 	<ul style="list-style-type: none"> - je možné výpovědi smlouvy za daných podmínek

DĚDĚNÍ NASPOŘENÝCH PROSTŘEDKŮ
- ano

DĚDĚNÍ NASPOŘENÝCH PROSTŘEDKŮ
- ano za daných pravidel

DĚDĚNÍ NASPOŘENÝCH PROSTŘEDKŮ
- ano

SPRÁVCE PENĚŽNÍCH PROSTŘEDKŮ
- stát

SPRÁVCE PENĚŽNÍCH PROSTŘEDKŮ
- soukromá penzijní společnost

SPRÁVCE PENĚŽNÍCH PROSTŘEDKŮ
- soukromá penzijní společnost

SPRAVOVANÉ FONDY
- žádné

SPRAVOVANÉ FONDY
- důchodové fondy (povinně ze zákona fond státních dluhopisů, fond konzervativní, vyvážený a dynamický)

SPRAVOVANÉ FONDY
- transformovaný fond (pouze klienti penzijního připojištění) - účastnické fondy (ze zákona povinný konzervativní fond, další fondy dle nabídky konkrétní penzijní společnosti)

FINANCOVÁNÍ
28 % z hrubé mzdy (ti, kteří nevstoupili do II. pilíře) 25 % z hrubé mzdy (ti, kteří vstoupili do II. pilíře)

FINANCOVÁNÍ
3 % z hrubé mzdy (namísto odvodu do I. pilíře) + 2 % z hrubé mzdy (navýšený odvod) + zhodnocení (dle vybrané investiční strategie)

FINANCOVÁNÍ
vlastní příspěvek účastníka + příspěvek státu (dle výše příspěvku účastníka) + příspěvek zaměstnavatele (není povinné) + daňové odpočty (od určité výše vlastního příspěvku) + zhodnocení (dle vybrané investiční strategie)

VÝPLATA PROSTŘEDKŮ	VÝPLATA PROSTŘEDKŮ	VÝPLATA PROSTŘEDKŮ
<p>- po odchodu do důchodu formou starobního důchodu od státu</p>	<p>- po odchodu do důchodu vyplácí měsíčně životní pojišťovna</p> <p>a) doživotní starobní důchod b) starobní důchod na dobu 20 let c) doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let</p>	<p>- liší se podmínky starých smluv penzijního připojištění oproti podmínkám nového doplňkového penzijního spoření</p> <p>PP</p> <p>a) starobní důchod b) výsluhová penze c) invalidní penze d) odbytné e) pozůstalostní penze f) jednorázové vyrovnání</p> <p>DPS</p> <p>a) starobní penze na určenou dobu b) invalidní penze na určenou dobu c) odbytné d) jednorázové vyrovnání e) úhrada jednorázového pojistného pro doživotní penzi f) úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu</p>

Zdroj: Český důchodový systém | *DůchodováReforma.cz* [online]. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/duchodovy-system/> a vlastní zpracování

Příloha 5: I. pilíř důchodového systému – státní důchod

I. pilíř českého důchodového systému je založen na průběžném financování, které spočívá v přerozdělování získaných finančních prostředků od ekonomicky aktivního obyvatelstva mezi současné důchodce. Výhodou tohoto systému je zajištění ochrana všech jedinců, nižší administrativní náklady, nižší odpovědnost jednotlivce a snížení rizika ztráty prostředků a jejich hodnoty. Jenže takový systém je závislý na demografickém vývoji obyvatelstva, na politickém vývoji a ovlivnitelnosti politiky věkovým spektrem voličů. Z dlouhodobého hlediska je tento systém neudržitelný. A to zejména ze dvou důvodů. Prodlužuje se délka života a stoupá počet občanů pobírajících starobní důchod. Odchod do starobního důchodu je podmíněn získáním potřebné doby pojištění, která momentálně činí 35 let, a dosažením důchodového věku. Zákodárci v nedávné době uzákonili strop pro důchodový věk a to 65 let. Jak dlouho bude trvat, než jiná vláda tento zákon pozmění, však nelze s jistotou říci. [2]

“Základním předpokladem dobrého fungování tohoto systému je dostatek prostředků na straně příjmů, tj. finančních prostředků, které jsou vybrány od pojištěnců, aby mohly být následně použity na výplatu dávek. Pokud jsou příjmy nižší, jsou použity prostředky ze SR, což je v delším časovém horizontu nežádoucí.” [3, str. 279] Tento problém nastává právě v případě České republiky, kde je účet důchodového pojištění při SR dlouhodobě v záporných číslech. I z tohoto důvodu se poslanci snaží pro občany zatraktivnit III. důchodový pilíř.

Příloha 6: II. pilíř důchodového systému – penzijní spoření

Druhý důchodový pilíř byl zaveden důchodovou reformou v roce 2013, ale hned dva roky poté byl z důvodu malého zájmu postupně ukončen. Šlo o modifikaci I. a III. pilíře. Byl tvořen důchodovými fondy penzijní společnosti s různými investičními strategiemi jako III. pilíř. Do fondů ale lidé odváděli procenta svého výdělku, podobně jako v I. pilíři.

Penzijní spoření bylo výhodné zejména pro občany s vyššími příjmy. Ze své mzdy odvedli 5 % do II. pilíře. Peníze se jim zhodnocovaly dle zvolené investiční strategie. Na povinné sociální pojištění ale poslali o 3 % méně než ostatní, tedy jen 3,5 %. Tato skutečnost se jim tak promítne do výše státního starobního důchodu. Díky krátkému trvání II. pilíře nijak významně. Navíc mají možnost nedoplatek sociálního pojištění u OSSZ uhradit. [34]

“Zvýhodnění důchodového spoření spočívá v odvodu části placeného důchodového pojištění na osobní účet účastníka a možnost dalšího zhodnocování těchto prostředků. Takto naspořené prostředky i po smrti účastníka slouží za určitých podmínek k zajištění pozůstalých.” [2, str. 55]

Příloha 7: Výplata prostředků z transformovaného a účastnického fondu

Výplata prostředků z transformovaného fondu

Rozhodne-li se účastník vypovědět smlouvu o penzijním připojištění před vznikem nároku na výplatu penze, jsou peníze vyplaceny formou odbytného. Účastník tedy získá zpět své naspořené prostředky a příspěvky zaměstnavatele, výnosy z těchto prostředků i výnosy ze státních příspěvků. Státní příspěvky je ale povinen vrátit zpět Ministerstvu financí. Výnosy jsou samozřejmě standardně zdaněny. V případě, že účastník v tomto období zemře, jsou prostředky ve formě odbytného vyplaceny obmyšlené osobě případně dědicům, taktéž bez státního příspěvku. Dědicové z těchto příjmů navíc neodvádí žádnou daň.

V případě splnění podmínek pro výplatu naspořených prostředků včetně státního příspěvku v transformovaném fondu III. důchodového pilíře, tedy ve věku 60 let a po 5 letech spoření, je vhodné o způsobu výplaty peněz důkladně popřemýšlet. Některé možnosti jsou sice osvobozené od daně z příjmů, jako doživotní penze a penze vyplácená po dobu delší než 10 let, ale zároveň jejich nevyčerpaná část propadá ve prospěch fondu. Naopak u jednorázového vyrovnání podléhá zdanění nejen výnos, ale i příspěvky od zaměstnavatele. Jedním z možných řešení je převod PP na DPS. „*V novém spoření si totiž můžete zvolit výplatu penze i na určenou dobu, minimálně na tři roky. V takovém případě (při výběru formou penze) se příspěvek zaměstnavatele nedaní.*“ [40] Při přestupu do nového účastnického fondu se naspořené prostředky vyplatí jednorázově obmyšlené osobě nebo dědicům. U nich ke zdanění výnosů nedochází. Obmyšlené osoby si mohou zvolit i výplatu formou penze na 10 let a tím se vyhnout veškerému zdanění.

Pokud účastník po vzniku nároku nezačíná čerpání penze a náhle zemře, jsou peníze včetně státního příspěvku vyplaceny formou pozůstalostní penze obmyšlené osobě nebo dědicům. Do konce garantované doby jsou prostředky vypláceny ve stejných splátkách jako původnímu účastníkovi. V případě, že i tato obmyšlená osoba či dědic v průběhu čerpání zemře, případně uplyne garantovaná doba, zbytek nevyplacených prostředků propadnou fondu.

Naspořené prostředky v transformovaném fondu lze vyplatit šesti způsoby:

- starobní penze – doživotní, na dobu 10 let, doživotní s pozůstalostní penzí, dočasná,
- jednorázově,
- výsluhová penze,

- invalidní penze,
- pozůstalostní penze,
- odbytné.

Doživotní starobní penzi vyplácí penzijní společnost po podání žádosti o výplatu do konce života účastníka. V takovém případě jsou od daně z příjmu osvobozeny veškeré výnosy. Na výplatu má klient nárok v případě, že spořil minimálně 5 let a dosáhl věku 60 let. V první splátce si může nechat vyplatit až 1/3 naspořených prostředků.

Dalším typem starobní penze je se zaručenou dobou výplaty 10 let. Stejně jako v předchozím typu jsou výnosy osvobozeny od daně a klient má možnost vybrat 1/3 svých prostředků při prvním čerpání. Penzijní společnost vyplácí prostředky do konce života účastníka, avšak umřeli v prvních 10 letech od zahájení výplaty jsou prostředky ve stejné formě vypláceny určené osobě či dědici po zbytek zaručené doby. Poté propadají fondu.

Doživotní penze s nárokem na pozůstalostní penzi je dalším typem starobní penze. Prostředky jsou vypláceny účastníkovi do konce jeho života a poté po dobu 2 let určené osobě či dědicovi. Poté se stávají majetkem fondu. V ostatních parametrech je shodný s dříve specifikovanými typy.

Dočasná starobní penze se vyplácí po době spoření 3 let a dosažením věku 50 let. Penzijní společnost vyplácí prostředky po stanovenou dobu. Nejrychlejším způsobem je výplata ve 3 splátkách s roční frekvencí. V případě, že jsou prostředky vypláceny po dobu minimálně 10 let, se opět výnosy nedaní 15% daní z výnosů.

V případě jednorázového vyrovnání vyplatí penzijní společnost po dosažení věku 60 let a odspořených 5 letech na žádost klienta veškeré prostředky najednou včetně státních příspěvků. U jednorázového vyrovnání však podléhají zdanění nejen veškeré výnosy, ale i samotný příspěvek zaměstnavatele.

Nárok na výsluhovou penzi mají účastníci penzijního připojištění po 15 letech spoření. Pokud si výsluhovou penzi ve smlouvě sjednali, mají možnost vybrat až 1/2 naspořených prostředků ze svého spořicího účtu. Vyplacena může být jednorázově nebo ve formě pravidelné měsíční renty.

Další možnost výplaty prostředků, kterou penzijní připojištění nabízí, je invalidní penze. Na tu má účastník nárok, pokud spořil minimálně 3 roky a byla mu přiznána invalidita I., II. či III. stupně. Penzijní společnost v takovém případě vyplatí prostředky jednorázově,

formou doživotní nebo dočasné penze, dle přání klienta. Pokud zvolí doživotní penzi jsou výnosy opět osvobozeny od daně z příjmů.

Pozůstalostní penze je vyplácena ve formě dočasné penze oprávněným osobám uvedeným ve smlouvě v kolonce „obmyšlená osoba“ v případě úmrtí klienta v době spoření. Nárok na výplatu vzniká po zaplacení 36 měsíčních splátek. Opět platí, že pokud výplata prostředků probíhá v délce min. 10 let, výnosy nepodléhají zdanění.

Posledním typem výplaty prostředků je odbytné. Jde v podstatě o předčasné ukončení smlouvy o penzijním připojištění před vznikem nároku na výplatu. Smlouva musí trvat alespoň 12 měsíců. Klientovi jsou vyplaceny pouze vlastní prostředky, případě příspěvky zaměstnavatele a získané úroky z vlastních prostředků a prostředků zaměstnavatele. Státní příspěvky a výnos z nich se vrací zpět Ministerstvu financí. Veškeré prostředky, kromě prostředků účastníka, jsou zdaněny 15% sazbou daně z příjmu. Což neplatí v případě, že odbytné náleží dědici.

Tabulka 11: Zdanění výplaty prostředků v transformovaných fondech

Způsob ukončení	Příspěvek			Výnos		
	účastníka	státu	firmy	účastníka	státu	firmy
Penze na méně než 10 let	0 %	0 %	0 %	15 %	15 %	15 %
Penze na 10 let a více	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
JV	0 %	0 %	15 %	15 %	15 %	15 %
Odbytné účastníkovi nebo určené osobě	0 %	vrací	15 %	15 %	vrací	15 %
Odbytné dědici	0 %	vrací	0 %	0 %	vrací	0 %

Zdroj: Platba příspěvků a výplata dávek z penzijního připojištění - KB Penzijní společnost [online]. [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/transformovany-fond2/platba-prispevku/> a vlastní zpracování

Výplata prostředků z účastnického fondu

Způsobů, jak si nechat prostředky vyplatit je sedm. O tom, kterým způsobem si nechat penzi vyplatit je však dobré popřemýšlet. Některé způsoby totiž zdaňují i příspěvky zaměstnavatele, např. jednorázové vyrovnání. Jiné umožňují vyhnout se veškerému zdanění, například výplata penze na dobu delší než 10 let a penze doživotní. Prostředky v účastnických fondech jsou navíc předmětem dědictví.

Naspořené prostředky na DPS si může účastník nechat vyplatit sedmi způsoby:

- starobní penze – na určenou dobu,
- invalidní penze – na určenou dobu,
- jednorázově,
- odbytné,
- úhrada jednorázového pojistného pro doživotní penzi,
- úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu,
- předdůchod.

Starobní penzi lze uplatnit při dosažení věku 60 let a po době spoření minimálně 5 let. Klient si zvolí dobu, po kterou mu má penzijní společnost peníze platit, nebo částku, kterou si chce nechat pravidelně vyplácet. Při výplatě prostředků po dobu min. 3 let se nedaní příspěvky zaměstnavatele. Pokud je penze vyplácena déle než 10 let jsou všechny výnosy osvobozeny od daně z příjmu. Klient může v první splátce požádat o mimořádnou výplatu až 30 % celkově naspořené částky.

Druhým typem je invalidní penze na určenou dobu. V případě, že klient spoří alespoň 36 měsíců a stane se plně invalidním, má nárok na výplatu pravidelné renty. Z DPS nelze vyplatit invalidní penzi jednorázově, jako je tomu u PP. V rámci první splátky má možnost zažádat o mimořádnou výplatu až 30 % z celkové částky. V tomto okamžiku však nepřichází o připsané státní příspěvky.

Nárok na jednorázové vyrovnání vzniká dovršením 60 let a po 5 letech spoření. V případě úmrtí účastníka po dni, kdy vznikl nárok na výplatu, jsou prostředky vyplaceny jednorázově určené osobě nebo dědicům, a to včetně státních příspěvků. Zemře-li před vznikem nároku, jsou peníze vyplaceny bez státních příspěvků.

Při předčasném ukončení smlouvy o doplňkovém penzijním spoření jsou peníze vyplaceny účastníkovi formou odbytného. Zažádat o ukončení smlouvy může klient bez

sankce po 24 měsících od počátku spoření. Penzijní společnost vyplatí vlastní naspořené prostředky včetně zhodnocení, ale bez státních příspěvků. Pokud klient uplatňoval daňové odpočty, musí je dodanit. Odbytné se vyplácí také dědici či určené osobě v případě, kdy účastník zemřel před vznikem nároku na výplatu penze.

Zákon nově od 1. 4. 2016 umožňuje u smluv o doplňkovém penzijním spoření uzavíraným dětem prostřednictvím částečného odbytného vybrat 1/3 naspořených prostředků. Podmínkou je minimální doba spoření 10 let. Vybrat část peněz lze pouze v roce, ve kterém dosáhli 18 let věku.

Doživotní penzi a penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu vyplácí životní pojišťovna. Prostředky z DPS zašle penzijní společnost vybrané životní pojišťovně a ta zajišťuje výplatu penze. Prostředky tak již nejsou zainvestovány v účastnických fondech. Podmínkou pro vznik nároku je u obou typů výplat dosažení věku 60 let a odspořená doba minimálně 5 let. Při sjednání doživotní penze se stanoví splátka vyplácená klientovi doživotně ve stanovených frekvencích. U penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu musí doba výplaty činit alespoň 3 roky.

Oproti penzijnímu připojištění umožňuje doplňkové penzijní spoření čerpat prostředky z účastnického fondu až 5 let před dosažením důchodového věku, tedy před přiznáním starobní penze z I. pilíře. Jde o tzv. předdůchod. Nárok na čerpání vzniká nejdříve po 5 let spoření. Měsíční splátka musí činit minimálně 30 % průměrné mzdy v národním hospodářství a musí být vyplácena po dobu minimálně 2 let. V roce 2016 se tedy jedná o částku 7 770 Kč. V případě, že klient bude chtít požádat o předdůchod na dobu 2 let, musí mít na svém účtu DPS naspořeno minimálně 189 000 Kč. Výplatu předdůchodu ale nelze přerušit.

Tabulka 12: Zdanění výplaty prostředků v účastnických fondech

Způsob ukončení	Příspěvek			Výnos		
	účastníka	státu	firmy	účastníka	státu	firmy
Starobní penze	0 %	0 %	0 %	15 % *	15 % *	15 % *
JV	0 %	0 %	15 %	15 %	15 %	15 %
Odbytné	0 %	vrací	15 %	15 %	vrací	15 %
Výplata po úmrtí účastníka – dosud nevznikl nárok na JV						
Odbytné určené osobě	0 %	vrací	15 %	15 %	vrací	15 %
Odbytné dědici	0 %	vrací	0 %	0 %	vrací	0 %
Výplata po úmrtí účastníka – již vznikl nárok na JV						
JV určené osobě	0 %	0 %	15 %	15 %	15 %	15 %
JV dědici	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Výplata po úmrtí účastníka – účastníkovi byla vyplácena penze						
JV určené osobě	0 %	0 %	0 %	15 % *	15 % *	15 % *
JV dědici	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

* penze na dobu 10 let a více se nedaní

Zdroj: *Platba příspěvků a výplata dávek - KB Penzijní společnost [online]. [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/doplňkove-penzijni-sporeni1/platba-prispevku-a-vyplata-davek/>, vlastní zpracování*

Příloha 8: Charakteristiky ovlivňující volbu produktu

Faktory, jež ovlivňují výběr produktu, jsou vyobrazeny na vrcholech investičního trojúhelníku. Prvním vrcholem je výnos. Výnos se měří pomocí výnosové míry, která je vztažena k velikosti investice. V úvahu se musí vzít jednak kapitálový výnos, tedy rozdíl prodejní a nákupní ceny aktiva, důchod z investice (dividenda, kupon), odváděné daně a transakční náklady vynaložené na investici (poplatky). [48]

Dalším vrcholem investičního trojúhelníku je likvidita, která vyjadřuje schopnost přeměnit konkrétní investice na hotovost. Některé investice mají likviditu stanovenou ve smluvních podmínkách, jiné jsou závislé na nabídce a poptávce. *„Investor tedy musí posoudit, jak dlouho si může dovolit své peníze blokovat a také jaké náklady jsou spojeny s přeměnou investic na hotové peníze.“* [49]

Třetím vrcholem je riziko, jež představuje pravděpodobnost neúspěchu investice, tedy ztráty hodnoty investice. Některé produkty nabízejí pevně stanovený úrok garantovaný po určitou dobu, u jiných produktů je naopak úrok závislý na hospodaření daného fondu a existuje zde možnost záporného zhodnocení vkladů. Riziko snižuje i zákonné pojištění vkladů v případě krachu banky, jež některým institucím nařizuje zákon. Jde například o vklady na spořicí účet a vklady na stavebním spoření. U těchto produktů je při vkladu do 100 000 € riziko nulové. Riziko některých investic lze zmírnit prodloužením délky investování a rozložením portfolia mezi různé typy aktiv.

Příloha 9: Činitelé ovlivňující výnosnost produktu

Úroková sazba

Prvním činitelem je úroková sazba, která udává zhodnocení hodnoty kapitálu v procentech. Vztahuje se vždy k nějakému časovému období, které je vyjádřeno zkratkou u dané úrokové sazby.

Tabulka 13: Úrokové sazby podle časového období

Časové období související s úrokovou sazbou	Dodatek (zkratka) u úrokové sazby	Způsob převodu
rok => roční úrok. sazba	p.a.	12 % p.a. => 12 % p.a.
pololetí => pololetní úrok. sazba	p.s.	12 % p.a. => 6 % p.s.
čtvrtletí => čtvrtletní úrok. sazba	p.q.	12 % p.a. => 3 % p.q.
měsíc => měsíční úrok. sazba	p.m.	12 % p.a. => 1 % p.m.
den => denní úrok. sazba	p.d.	12 % p.a. => 12/365 % p.d.

Zdroj: ŠOBA, Oldřich, ŠIRŮČEK, Martin a PTÁČEK, Roman. Finanční matematika v praxi. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 300 s. Partners. ISBN 978-80-247-4636-4 a vlastní zpracování

Naproti tomu úrok je vyjádřen v peněžních jednotkách a závisí převážně na úrokové sazbě. Vyjadřuje odměnu za zapůjčení peněz z pohledu věřitele nebo cenu za zapůjčení peněz z pohledu dlužníka.

Existují dva základní typy úročení, a to jednoduché a složené úročení. První typ úročí pouze původní vklad. Připisovaný úrok za dané období bude tedy pokaždé stejný. Druhý typ oproti předchozímu úročí kromě původního kapitálu také úroky připsané za předchozí období. Dochází tak k úročení vkladu i úroků. Každým rokem tak spořicí produkt generuje vyšší úroky. Složené úročení je typické pro spořicí produkty, kterými se tato práce hlouběji zabývá, a proto je níže uveden vzorec pro výpočet budoucí hodnoty u složeného úročení:

$$BH = SH * (1 + r)^t$$

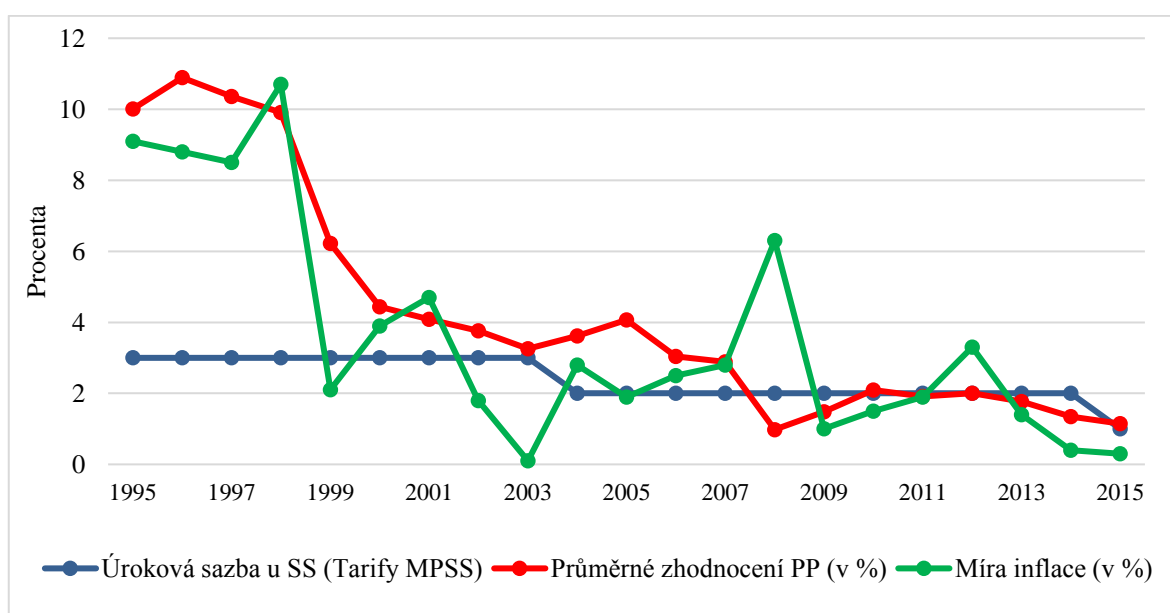
Kde: BH = budoucí hodnota kapitálu,
SH = současná hodnota kapitálu,
r = úroková sazba za úrokové období (popř. očištěná o daň z příjmů),
t = počet úrokových období. [6]

Většina střadatelů se při výběru spořicího produktu řídí hlavně nabízenou úrokovou sazbou. Ve srovnání s jinými spořicími účty je stavební spoření úročeno nejvýhodněji, a navíc je možné získat státní příspěvek, čímž se výnos ještě zvyšuje. Jelikož dříve

umožňoval zákon požádat pouze o jeden státní příspěvek, bylo mnoho stavebních spoření zakládáno spíše za účelem lépe úročeného spořicího produktu.

Vklady u penzijních společností nejsou úročeny pevnou úrokovou sazbou, ale zhodnocují se podle aktuálního hospodaření penzijního fondu. V novém účastnickém fondu jsou klientům nabízeny standardně tři fondy dle stupně investičního rizika a s tím souvisí možnost vyššího zhodnocení i vyšší ztráty. Jak se vyvíjely průměrné úrokové sazby na stavebním spoření a průměrné zhodnocení vkladů u penzijních společností je uvedeno v Grafu 17.

Graf 17: Průměrné zhodnocení vkladů u SS a PP a vývoj inflace

Zdroj: Český statistický úřad, České noviny, Česká národní banka a vlastní zpracování

Bez zohlednění inflace se dá tvrdit, že úročení dosahuje spolu se státním příspěvkem vytváří u stavebního spoření výnos okolo 3,5 %. Jelikož se inflace v posledních dvou letech nachází pod touto hranicí, skoro až na samém dnu, čistý výnos z takto investovaných peněžních prostředků odpovídá stále 3,5 %. Dříve byl výnos SS podstatně vyšší, jelikož stavební spořitelny nabízely lepší úročení vkladů a stát poskytoval vyšší státní příspěvek. V době, kdy inflace dosahovala nad hranici 8 %, se vklady úročily jen velmi mírně či vůbec. Od roku 1995 se situace zlepšila. Klientům se v té době vyplatilo používat stavební spoření jako lepší spořicí produkt a spousta klientů tak i činila.

Z Grafu 17 je dále zřejmé, že během sledované doby se průměrné zhodnocení prostředků v penzijních fondech pohybovalo zpravidla výš než míra inflace. Výjimkou jsou pouze roky 1998, 2001, období mezi roky 2007 až 2009 a roky 2011 až 2013. Tento graf

však nezobrazuje vliv státních příspěvků na úročení vkladů, poněvadž s rostoucí délkou spoření reálná výnosnost značně klesá. Klientům, kterým zbývá do důchodu pár let, se penzijní připojištění vyplatí. Spoření na dobu 5 let generuje výnos okolo 12 % při měsíčním vkladu 500 Kč. Klienti v produktivním věku, kterým zbývá do důchodu 30 let, mají očekávanou výnosnost přibližně 3 %, za podmínek ceteris paribus.

Inflace

Dalším činitelem může být inflace. Inflace znázorňuje oslabení kupní síly dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel nakupuje. Lze to chápat jako růst většiny cen v dané ekonomice. Spotřebitel tak na nákup téhož koše zboží a služeb potřebuje čím dál více peněz. O stabilitu spotřebitelských cen se stará Česká národní banka, která díky své měnové politice umí ovlivnit inflaci a tím stabilizovat ceny zboží na trhu. Měří se indexem spotřebitelských cen. Jednoduše lze říci, že pokud bude chtít investor peníze zhodnotit tak, že si ze stejného objemu peněz za několik let koupí stejné nebo větší množství zboží, musí hledat produkty se stejnou nebo vyšší úrokovou sazbou, než je předpokládaná inflace. Pokud bude inflace dosahovat stejné úrovně jako úročení vkladů na spořicí produktu, bude se jednat pouze o tzv. odloženou spotřebu, jelikož klient pořídí za zhodnocené prostředky stejné množství vybraného zboží jako dříve, ale nic navíc. Bude-li průměrná míra inflace vyšší než průměrná úroková sazba, budou vklady nepřímo znehodnocené.

Míra inflace nenápadně ovlivňuje hodnotu peněz uložených v jakémkoliv finančním produktu. Lidé většinou vliv inflace do svých kalkulací o míře zhodnocení peněžních prostředků nezahrnují. Pokles či růst kupní síly uložených peněz totiž není peněžně vyjádřen na žádném výpisu z účtu a lidé si neuvědomují, jakým způsobem se inflace do jejich investice promítá.

V tabulce níže je míra inflace vyjádřena přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen. Vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměrné cenové hladině 12 předchozích měsíců. Je vhodná při úpravách a posuzování průměrných veličin, např. při propočtech reálných mezd či důchodů.

Tabulka 14: Míra inflace⁵ od roku 1993 do současnosti

Míra inflace	Rok											
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	20,8	10,0	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8
Míra inflace	Rok											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	

Zdroj: Hlavní makroekonomické ukazatele ČSÚ [online]. 2016 [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr a vlastní zpracování

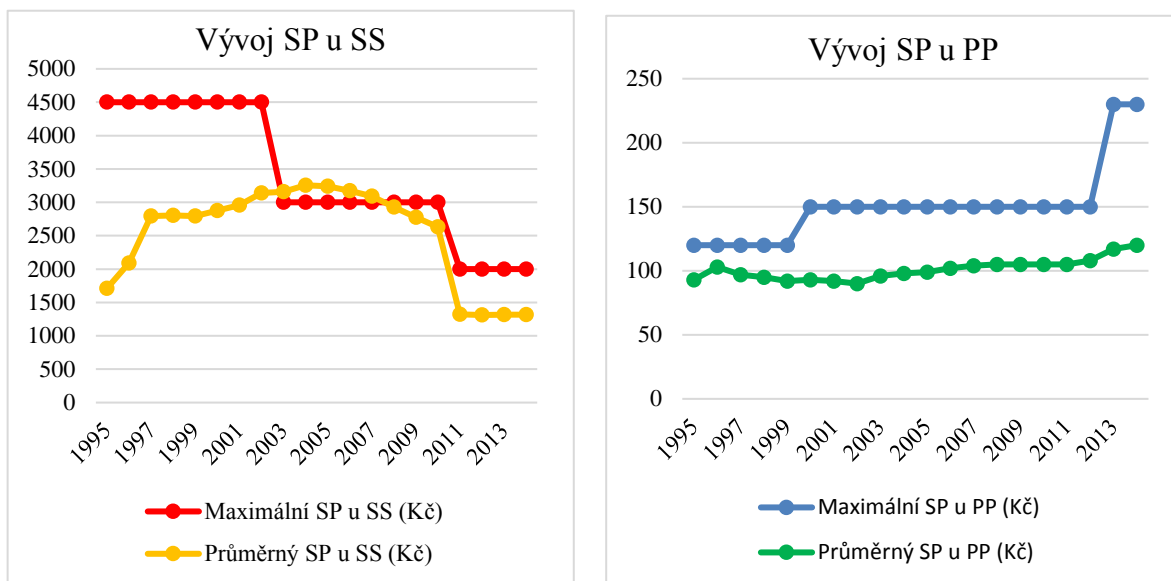
Z Tabulky 14 je jasně patrná výše inflace za posledních 23 let. V období let 1993 až 1998 dosahovala míra inflace více než 8,5 %, nad hranici 6 % se dostala ještě v roce 2008. Aby vklady na spořicíh účtech přinesly klientům reálný výnos, musel by úrok spolu se státním příspěvkem po zaplacení všech poplatků vydělat více. V roce 2014 a 2015 byla situace opačná. Inflace se pohybovala pod hranicí 0,5 %, což není zdravé pro ekonomiku. Pro střadatele je situace pozitivní, jelikož dochází pouze k mírnému nárůstu cen. Navíc úročení na stavebním spoření je vyšší než míra inflace, takže nedochází ke znehodnocování vkladů.

Státní podpora

Na českém trhu existují pouze dva produkty, které jsou státem finančně podporované. Jde o stavební spoření a penzijní připojištění/doplňkové penzijní spoření. V čem všem spočívá tato podpora v případě těchto produktů rozebírají podrobněji související kapitoly. Souhrnně lze ale říci, že se na jedné straně jedná o příspěvky na podporu spoření vyplácené ze státního rozpočtu. Na druhé straně jde o jisté formy úlevy, především úlevy na daních a sociálním pojištění. Státní pokladna tak ročně vydá několik miliard na podporu spoření, a navíc nabízenými úlevami přichází o značné příjmy státního rozpočtu. Přesto se vláda v roce 2013 rozhodla začít spoření na penzi podporovat ještě víc a navýšila maximální státní příspěvek z 1800 Kč ročně na 2 760 Kč ročně. Naopak u stavebního spoření dochází k postupnému snižování příspěvku. Poslední snížení proběhlo v roce 2011, kdy stát zmenšil maximálně vyplácený příspěvek ze 3 000 Kč na 2 000 Kč. O vývoji poskytovaných státních příspěvků pojednává Graf 18.

⁵ Průměry jsou počítány z indexů spotřebitelských cen s indexním základem rok 2005 = 100. Cenovým základem je prosinec 2013.

Graf 18: Vyplacené státní příspěvky u SS a PP

Zdroj: Ministerstvo financí, vlastní zpracování

Zatímco u stavebního spoření klesá státní příspěvek přibližně každých 7 let o 67 %, u penzijní připojištění dochází k nárůstu. V roce 2013 se jednalo o navýšení o 53 % oproti předchozímu období. Stát se tedy snaží více motivovat občany ke spoření na penzi, a navíc umožňuje prostředky uložené nad rámec SP odečíst od základu daně a tím snížit daňovou povinnost. Údaje o vyplaceném SP u stavebního spoření jsou od roku 2001 do roku 2003 zkresleny, neboť se do výpočtu průměrného příspěvku započítávaly i smlouvy, u kterých účastníci nepodali žádost na přiznání SP, a smlouvy bez nároku na SP. Dá se ale říct, že křivka průměrného SP u SS koresponduje více s maximálním možným příspěvkem, který mohou účastníci získat, než je tomu u penzijního spoření. Ačkoliv došlo v roce 2013 k navýšení SP, průměrně vyplacený SP se nijak výrazně nezměnil.

Stát podporuje spoření na penzi ve formě odčitatelné položky od základu daně. Ročně si může klient v roce 2016 odečíst až 12 000 Kč, od roku 2017 umožní až 24 000 Kč. Tím vznikne daňová úspora až 3 600 Kč. Ministerstvo financí bohužel neviduje statistiku objemu daňových odpočtů uplatněných v návaznosti na penzijní připojištění.

I u stavebního spoření poskytuje stát daňovou úlevu. Konkrétně jde o snížení základu daně o zaplacené úroky z úvěru na bydlení. Ročně lze v takovém případě snížit základ daně až o 300 000 Kč, což vytváří daňovou úsporu až 45 000 Kč na jednu domácnost. Ani tento ušlý zisk státního rozpočtu však není v žádných statistikách ministerstva evidován.

Vstupní a průběžné poplatky

Pokud se občan rozhodne zainvestovat své volné finanční prostředky do určitého finančního produktu, měl by si zjistit, jaké poplatky a v jaké výši se s danou investicí pojí. Řada investic je spojena se vstupním poplatkem, který může být stanoven např. určitým procentem z investované částky. Většina investic je spjata s různými typy průběžných poplatků, ať už se jedná o poplatek za vedení účtu, za výpisy z účtu, poplatek za správu portfolia atd.

Výnosnost stavebního spoření ovlivňují vstupní, průběžné a výstupní poplatky. Standardně si stavební spořitelny účtují 1 % z cílové částky jako poplatek za uzavření smlouvy stavebního spoření. U dětí a lidí důchodového věku nabízejí spořitelny obvykle uzavření smlouvy zdarma. Vstupní poplatek se klientům strhne z jejich prvních vkladů. Dalším poplatkem, jež si stavební spořitelny účtují, je poplatek za vedení spořicího účtu. Obvykle je stanoven v rozmezí 250 až 450 Kč. Některé stavební spořitelny nabízejí výpis z účtu zdarma, jiné si účtují 25 – 30 Kč. Některé zřizují klientům elektronický náhled na jejich stavební spoření, čímž se platbě za výpis mohou vyhnout. Výstupní poplatek si spořitelny účtují pouze v případě nestandardní výpovědi smlouvy.

U penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření se klientovi z jeho penzijního účtu automaticky strhává poplatek za správu portfolia dle podmínek daného penzijního fondu a investiční strategie. V transformovaném fondu jsou poplatky za správu 0,8 % z ročního vkladu, v účastnickém fondu 1 %. Pokud klient zvolí konzervativní strategii spoření platí pouze 0,4 % z ročního vkladu. Z ročního výnosu transformovaného fondu si penzijní společnosti strhávají 10 %, ze zisku účastnického fondu 15 %. Zbytek zisku poté rozdělí mezi účastníky penzijního spoření.

Zákonné daně

Posledním faktorem ovlivňujícím výnosnost produktu, jsou zákonem stanovené daně. Dle zákona o daních z příjmů se od roku 2011 odvádí 15% daň z výnosu. Od roku 2008 byly veškeré výnosy zdaňovány srážkovou daní ve výši 15 %, předtím dokonce 25 %. Tímto výnosem je v našem případě myšlen výnos ve formě úroku. V některých případech musí občan odvést tuto daň sám v rámci daňového přiznání. U stavebního spoření odvádí daň automaticky každý rok stavební spořitelna. U penzijního spoření/doplňkového penzijního spoření se daň z úroků, případně příspěvků zaměstnavatele, odvádí pouze v některých případech, dle zvolené varianty výplaty penze. Daň poté odvede penzijní společnost.

U stavebního spoření podléhá zdanění úrok z vkladů a úrok ze státního příspěvku. Daň z výnosů odvádí každý rok automaticky stavební spořitelna, klient se tedy nemusí o nic starat ani výnosy uvádět ve svém daňovém přiznání.

Oproti tomu u penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření má klient možnost vyhnout se dani z výnosů. Záleží na variantě výplaty naspořených peněžních prostředků. Pokud klient zvolí například jednorázové vyrovnání, jsou veškeré výnosy z vkladů, státního příspěvku, příspěvku zaměstnavatele, a navíc i samotný příspěvek zaměstnavatele, zdaněny 15 %. Při výplatě formou penze na dobu 10 let a více jsou naopak veškeré výnosy od daně osvobozeny. Podrobněji je tato problematika popsána v Tabulce 11 a Tabulce 12.